ARGEȘ

Editori:

Consiliul Local Pitești

Primăria Municipiului Pitești

Centrul Cultural Pitești

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă

■ Anul XIV (XLIX) ■ Nr. 7 (385) ■ Iulie 2014 ■ 4 lei ■

TATIANA SAMOILĂ-ȘEPTILICI - *RĂGAZ*

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă

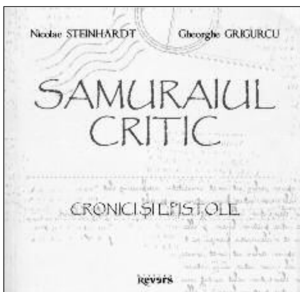
■ Anul XV (L) ■ Nr. 7 (409) ■ Iulie 2016 ■ 4 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

BRANCUȘI - Cuminţenia pământului

Momente și schițe din actualitatea literară

■ Recent a apărut o carte-album de-o eleganţă grafică impecabilă: Nicolae Steinhardt, Gheorghe Grigurcu – *Samuraiul critic*, cronici şi epistole (Editura *REVERS*, Craiova, 2016), ediţie îngrijită de Gheorghe Drăghescu. Găsim aici o cronică a lui Steinhardt despre un volum de poeme de Gheorghe Grigurcu, apoi două cronici ale lui Grigurcu despre Nicolae Steinhardt – „samuraiul critic", iar în cele din urmă epistolele monahului de la Rohia către criticul şi poetul aflat la Târgu Jiu, scrisori sincere şi calde datate între 1983 şi 1988. Este albumul unei frumoase prietenii literare între două spirite alese locuind în două extremităţi ale ţării, apropiate însă prin idei. Monahul îl invită în mai multe rânduri pe critic la mănăstire, dar se pare că vizita n-ar fi avut loc totuşi.

■ Un interesant (dar mai ales profund) interviu apare în *Convorbiri literare* nr. 5 (245)/mai 2016 cu Sorin Dumitrescu, din care cităm: „Chiar Hristos, privind comportamentul iudaic, exclamă excedat: *„Acest popor vrea numai semne!"*. Cînd un popor vrea semne, înseamnă că nu mai crede, fiindcă, iată, în Duminica Tomei i se spune lui Toma: *„Tu ai văzut şi ai crezut. Fericiţi cei care nu vor vedea şi vor crede!"*. Toma vrea şi el semne, dar nu trebuie blamat, fiindcă Însuşi Hristos nu-l dojeneşte ci, binevoitor, îi livrează proba Învierii Sale: îi oferă coasta împunsă ca unui doctor, lăsîndu-l să-şi introducă în rana răstignirii indexul necredincios. Dacă vrea Domnul, înseamnă că Toma nu este un păcătos, iar episodul, mai curînd intră în iconomia Proniei Divine. Diminuarea credinţei românilor, şi mai ales a elitelor noastre, nu este un lucru nou. E consecinţa pătrunderii în trombă a poncifelor Revoluţiei din 1789 şi-n România. Nu le-a trebuit nici un secol pentru a parcurge distanţa Paris-Bucureşti! În clipa aceea a pătruns întunericul secularismului „iluminist" şi, o dată cu el, au fost promoţionaţi noii lubrefianţi ai gîndirii teoretice – îndoiala şi dilema (după cum şi numele unei reviste ce înregistrează un succes edificator...). Creştinismul nu este dilematic, iar singura îndoială care-l poate chinui pe creştin este legată de măsura în care merită sau nu dumnezeiasca revelaţie a lui Hristos. Dacă se îndoieşte, creştinul se îndoieşte doar asupra capacităţii sale de a putea să o primească, în nici un caz dacă Dumnezeu există sau dacă Hristos este sau nu Fiul Lui".

■ Eveniment editorial. Poetul Dan Rotaru publică recent o antologie de autor masivă (982 de pagini) la Editura *Tipo Moldova*: *Faguri de vis*. Antologia cuprinde poezii din volumele publicate în ultimii aproape 50 de ani, de la volumul *Teamă de final* (1969), până la *Răstignire în cuvânt* (2012). Reproducem aici una din cele peste 800 de poezii, pe cea intitulată *Timp:* „Cât norocul va dormi în zaruri/şi vom mitui câte-un destin,/cât vor arde râuri între maluri/şi se va-neca o vie-n vin,//voi trăi o viaţă de ruşine/şi-mi voi vinde moartea pe doi bani,/aşteptând un timp şi nu mai vine,/neîngăduit de vis şi ani".

■ În *România literară*, nr. 26/24-30 iunie 2016), Ioana Diaconescu publică documente de la CNSAS privitoare la urmărirea informativă de către Securitate a poetului Mihai Ursachi. Mai precis, e vorba de două ample note informative ale sursei Dona Alba. Reluăm aici un fragment despre zilele festivalului Bacovia: „A doua zi dimineaţa multe acţiuni literare, nimic interesant. După masa m-am dus în camera mea şi m-am culcat. Pe la orele 17 – ciocănituri în uşă. Era Mihai Ursachi cu o sticlă mare de lichior în mână. Am stat de vorbă mult. Am plecat împreună la cocteilul dat la orele 20 de către localnici. Iată cum mi s-a prezentat Ursachi din ce mi-a povestit: – A stat la închisoare câţiva ani şi mai stătea încă dacă nu era chestia cu ruşii. El şi cu Alexandruţ Paleologu au refuzat să lucreze în închisoare fiind intelectuali şi deţinuţi politici, nu robi. Are un amic Marcel Petrişor care a fost condamnat la moarte, dar a scăpat, deşi se anunţase sentinţa şi ziua când va fi executat. După închisoare, în timpul căreia ai săi nu ştiau ce s-a întâmplat cu el, credeau că e mort, a venit într-o bună zi acasă, foarte slab, aproape pe moarte dar cu dinţii întregi [...]". **(DAD)**

Viața literară

CONCURS DE PROIECTE

Uniunea Scriitorilor din România organizează un concurs pentru finanţarea unor proiecte culturale. La concurs pot participa membri şi nemembri ai U.S.R., ca şi diverşii operatori culturali.

Comitetul Director al Uniunii Scriitorilor din România va alege două dintre proiectele prezentate în concurs care vor primi o finanţare în valoare de 15.000 lei fiecare.

Proiectele se vor depune la secretariatul U.S.R. până la data de 15 august 2016, iar rezultatele concursului vor fi date publicităţii până la data de 15 septembrie 2016.

Proiectele se vor derula în perioada 1 octombrie – 31 decembrie 2016. Uniunea Scriitorilor din România va suporta diversele cheltuieli legate de derularea proiectelor până la nivelul sumei de 15.000 lei.

LECTURI PUBLICE

Uniunea Scriitorilor îşi reia programul de *LECTURI PUBLICE* ale membrilor săi iniţiind un număr de 104 lecturi publice, fiecare în valoare de 200 lei, net. Acestea se vor repartiza filialelor Uniunii Scriitorilor proporţional cu numărul de membri din fiecare filială (o lectură la 25 de membri). Comitetul de Conducere al filialei va decide beneficiarii acestor lecturi publice. Aceste lecturi vor avea loc în universităţi, şcoli, biblioteci.

Spectacolul titlurilor

Titlurile cărţilor reprezintă de cele mai multe ori un punct forte, o strategie, o chestiune de marketing literar. Să trecem în revistă câteva, ale unor recente cărţi primite la redacţie:

■ Maria Pal – *Noapte în oglinzi*. Un fel de multiplicare a întunericului? Poemele nu par chiar atât de neguroase.

■ Ioan Barb – *Dumnezeu din paharul de votcă*. Aş zice că ar fi o lipsă de pioşenie, dacă n-aş fi citit povestirea omonimă din volum, în care un om pe patul de moarte refuză asistenţa preotului, îşi pune însă un ultim pahar de votcă pe care-l priveşte fascinat, „ca şi când i-ar fi vorbit unui dumnezeu necunoscut".

■ Constantin Cubleşan – *Anotimpuri paralele*. Adică vară-toamnă sau vară timpurie-vară târzie? Sau asta înseamnă totuşi anotimpuri succesive. Şi atunci: vară-vară, iară-iarnă? Trebuie citit romanul pentru a ne lămuri.

■ Iulian Moreanu – *Exit*. Titlu de ...sezon politic. Să-i zicem Roexit?

■ Calistrat Costin – *Lumea se petrece*. Fiind cam sumbru, tăiem un cuvânt şi-l facem vesel: *Lumea petrece*.

■ Petru Covaci – *Banchetul imaginar*. Poetul tot poet! E de preferat un Banchet real.

Carte nouă

Dan Movileanu – *Mitologica arhitectură a frigului – eboșe recuperate* (Editura *InfoRapArt*, 2015)

Dan Movileanu este şi ca vârstă, şi ca stil poetic, în fond, interesant poet optzecist. El a debutat însă târziu, masacrat de cenzura vremii, a începutului de deceniu 9 al veacului trecut. Volumul acesta încearcă să recupereze câte ceva din poezia lui din anii 70-80. Poemele sunt ample, fiecare în mai multe părţi, poeme din poeme, cum s-ar putea spune. De formaţie profesor de filosofie, Dan Movileanu scrie o lirică şi inspirată, dar şi elaborată, de meditaţie, găsind echilibrul perfect: „Lucrurile s-au contractat apoi de-atâta frig,/s-au suprapus până au format o dungă subţire/ca lama unui cuţit nevrotic./Ne-am rătăcit unul de altul,/nu mai ştiam al cărui vis visam,/cuprinşi de o luciditate palidă pe verticală". Placheta are o prefaţă de Constantin Oancă şi o postfaţă de A. G. Secară.

Tucu Moroșanu – *Lapidat de cuvinte* (Editura *Junimea*)

Om pitoresc, proprietar de păstrăvărie în Bucovina, pe la Gura Humorului, Tucu Moroşanu este şi un poet aparent pitoresc, altfel luându-se foarte în serios. Despre poezia lui au scris George Vulturescu, Nichita Danilov, Paul Gorban (chiar prefaţa la această carte), Ion Mureşan, Adrian Popescu... Prin mijlocul volumului, ca o axă, găsim un fel de artă poetică: „Iată-mă plecat./Drumul somnambul/Mi-a târât destul/Soarta prin păcat.//Aulic nu sunt/Doar de-acum, socot/Să vădesc ce pot/Pe lângă Cuvânt." Foarte bine sintetizează această poezie Horaţiu Stamatin: „Meşteşugul său constă într-un îndelung demers aproape de rezonanţele unui tradiţionalism tonifiant şi generos în certitudine. Iconar în profunzime, surprinde adesea prin luarea în răspăr a cotidianului şi confundarea lui într-o semnificaţie mitică".

Anton Florin Boța – *Pas în doi* (Editura *Biblioteca Revistei Familia*, Oradea, 206)

Plachetă de poezii de dragoste delicate şi nonşalante în acelaşi timp. Din prezentarea de pe coperta a patra, Traian Ştef ne asigură că „pentru Florin dragostea e forma supremă de ieşire din destinul vulgar în care suntem plasaţi şi urmăriţi, iar naivitatea e poezia dragostei. Cartea aceasta e o declaraţie naivă şi radicală de dragoste". În spiritul acesta, ilustrăm cu o poezie jucată, cu o poezie ludică, în fond: „Nu-i aşa că nu mă minţi?/Nu-i aşa că nu te mint?/Nu-i aşa că nu ne minţim?/Nu-i aşa că te iubesc?/Nu-i aşa că mă iubeşti?/Nu-i aşa că ne iubim?/Nu-i aşa că tu eşti aşteptarea mea?".

DAD

Gheorghe Grigurcu

În bătaia unui Soare încă plin de vitalitate

■ A ierta cu adevărat, adică a te umili în fața creaturii de dumnezeiască sorginte ca și cum te-ai închina lui Dumnezeu.

■ Cristalul în strălucirea căruia inteligența adoră a poposi aidoma luminii.

■ În învelișul lor diacronic de fapte, marile noastre sentimente au un caracter sincronic.

■ În bătaia unui Soare încă plin de vitalitate, pe costișa din apropierea casei noastre un copac întomnat pe care-l privesc din partea opusă Soarelui. Cortina de frunziș galben e o feerie ce te oprește-n loc. Frunzele au o transparență care nu impietează asupra galbenului intensiv pe care-l oferă aidoma unui final de-o rafinată delicatețe. Par ieșite din timp ca-ntr-o stampă japoneză. Să fie o lumină învinsă de culoare sau o culoare învinsă de lumină?

■ Numai despre tinerii de odinioară? „Dar se petrece un lucru încă și mai ciudat. Și anume, acela că nici un tînăr n-a avut curajul, de mai mulți ani de cînd toate acestea se petrec, să le spună: «Noi nu avem nimic să vă spunem pentru că noi nu ne gîndim la nimic. Nicicînd nu a existat un tineret mai înșelător decît noi. Și dacă părem a făgădui mai mult decît alții, o facem în felul acesta în care o fac copiii minune, iar făgăduința aceasta nu-i decît minciună. Dacă, așa cum se tot spune pretutindeni, niciodată n-au fost atîtea talente ca acum, e pentru că anumite frumuseți stilistice se pot învăța, și că un jurnalist nu prea înzestrat poate să-și cunoască în cîțiva ani meseria, tot astfel precum o curtizană și-o poate cunoaște pe a sa. Sînteți îndeajuns de bătrîni pentru a nu vă mai lăsa înșelați de ea. Oare vă veți mai lăsa multă vreme înșelați de noi?» Și ar fi putut să dea și cîteva argumente. Niciodată sentimentul datoriei nu a fost atît de slab, niciodată tradiția atît de disprețuită" (Proust).

■ Îndeobște citezi ceea ce-ți convine sau nu-ți convine. Citatele așa-zicînd neutre capătă frecvent un aer de fadoare. Distanța elementară, eliminatorie dintre „bine" și „rău", fățiș afirmată ori doar aluzivă, e cea care le poate anima.

■ Încărcată de un sens tulburător al primordialității, în pictura lui Michelangelo de pe tavanul Capelei sixtine, acea imagine celebră a mîinii întinse a lui Dumnezeu către mîna întinsă a abia creatului Adam. E o perspectivă asupra transcendenței atotprezente. Intuiția acesteia nu ne oferă rezolvări imediate, totale, ci mirabile amînări, un amestec indiscernabil între apropiere și depărtare, între făcut și nefăcut, între posibil și imposibil. O divină latență inepuizabilă.

■ „Cel ce nu știe să-l caute pe Dumnezeu pretutindeni, riscă să nu-L recunoască nicăieri" (Monseniorul Ghika).

■ Divinație mioritică. De Sfîntul Dumitru, ciobanii ispitesc aspectul meteorologic al viitorului an. Își aștern cojocul pe iarbă spre a vedea ce oaie se va așeza pe el. O oaie albă vestește timpul frumos, una neagră, timpul urît.

■ Partea pozitivă a unei boli o poate reprezenta reducția presiunii mundane asupra ființei. O ușurare a sufletului, așa cum nota Tolstoi în jurnalul său, un simțămînt de eliberare de stresul la care ne supune simpla percepție a lumii, ne cuprind, pregătindu-ne parcă o stare de levitație. Dar totul nu e încă decît un joc ingenuu în spațiul interfețelor.

■ În lumea animalelor, recordul la sărituri este deținut de antilopa cu labe negre care sare peste 12 m. Cangurul cenușiu sare peste 8 m. , delfinul 5 m, elanul 4 m.

■ Prăznuindu-se ieri Sfîntul Dumitru, mi l-am reamintit pe colegul meu de clasă și, ulterior, de redacție la **Familia,** Dumitru Chirilă, plecat dintre noi acum un deceniu. O remarcabilă inteligență circumspectă sub aparențe calme, o întrutotul onorabilă înzestrare pentru expresia literară, care însă, regretabil, nu s-au finalizat în sfera creației, risipindu-se în publicistică. Mai cu seamă, în ultima parte a vieții, sub forma cronicii dramatice, excelente de altminteri, pentru care a dobîndit măgulitoare recunoașteri pe țară. Nu cumva oprimarea ambiției l-a condus pe D. C. spre fantasmele teatrale precum spre o supapă? Iluzia vieții pe scenă fiind placată pe iluzia propriului existențial! D. C. vădea o elegantă retractilitate care semnifica totodată un mod de adaptare și unul de inadaptare. Nu-i lipseau ascunzișurile mentale și nici micile puseuri de oportunism, chiar dacă ele nu ajungeau pe primul plan, frînate de un simț autocritic mereu în alertă. Incapabil, după toate probabilitățile, a fi rău, insul devenea astuțios. O margine a ființei sale care, din păcate, conținea un dram de impuritate o alcătuia năzuința neîmplinită, cealaltă precauția. Prudent mereu, complexat în taină, regretatul meu coleg nu-și îngăduia a visa prea mult, a se lăsa în voia unui val riscant al interiorizării. Avea uneori aerul unui insomniac care iese devreme în lume, cu o ușoară derută pe chip, marcat de somnul ce i s-a refuzat. În adînc se temea de alții, ca și de sine însuși. Cu nici un preț nu i-ar fi provocat pe „oamenii zilei", „corectitudinea" socială era busola ce-o consulta cu grijă. Semnificativ, a riscat să apară în ochii lumii drept un apropiat al abuzivului S. V., care tăia și spînzura în redacție, în absența bosului Andrițoiu, mai mereu plecat. Tangent la boemă, nu i-a acceptat totuși excesele. Cu certitudine voindu-se mai mult decît era (un romancier), nu părea a poseda anvergura acelei aventuri în necunoscut reclamate de un destin de creator. Pasionat comentator sportiv la începuturi, a rămas undeva la periferiile scrisului precum un fan al meciurilor de fotbal, dar nu ca un jucător. Perena insatisfacție s-a depus încetul cu încetul pe articulațiile caracterului său, atenuîndu-le funcția activă în favoarea unui defetism ponderat și acela, din teama unor adversități. Inteligența îi ceda în favoarea unui scepticism moale, aproape senzual. Privirea sa imperceptibil șovăitoare părea o cortină transparentă acoperind o viață care nu mai putea lua o decizie majoră. Conservîndu-se pe cît cu putință, așteptînd, pîndind necunoscutul.

■ „Adevărata legătură dintre oameni nu e iubirea aproapelui, ci mila" (Nae Ionescu).

■ Iubiri calme, stăpînite, similare climatului nordic, iubiri fierbinți, dezlănțuite, similare climatului sudic. Ultimele riscă a-și consuma rapid durata, cele dintîi se conservă precum un aliment într-un frigider.

■ „Costumul schileresc" este, după cum aflu dintr-o revistă, costumul nostru național bogat ornamentat, pe care-l arbora, inclusiv în Parlament, Dincă Schileru, se pare că primul țăran pătruns în alcătuirea acestuia, în jurul anului 1900. În copilărie, am intrat în casa acestuia din Bâltenii Gorjului, localitate pe care o vizitam uneori, cu *docarul* sau cu *șareta*, însoțindu-l pe tatăl meu. Fiul cel mic al personajului amintit îmi povestea că pe cerdacul pe care ne aflam ar fi poposit însuși regele Ferdinand. Era un bărbat bătrîior, cu o prezență civilă incertă, balansînd între sat și oraș. „Ce bibliotecă grozavă avea tata, mi-a spus cu mîndrie. Plină de volume întregi!".

■ Dacă faci la un moment dat ceea ce nu-ți face plăcere, presat de-o scadență, de-o obligație oarecare, ai impresia că n-ai făcut nimic. Rămîne un gol mîhnitor al ființei neconsumate.

■ Amînată, clipa prielnică scrisului prea adesea nu mai revine, comportîndu-se aidoma unei femei jignite. Caracterul amoros al relației tale cu clipa de grație.

■ Celebritatea: o marcă pe produse scumpe, care însă nu totdeauna se dovedesc de calitate.

■ Pietatea, iubirea, amintirea nu se cuvine a fi împovărate cu o materie convențională sub pretextul explicației, definirii ori al conservării lor. Libertatea e condiția lor vitală. Dacă nu sînt întrutotul libere, esențele lor riscă a sucomba.

■ „Sentiment contrariu celui al lui Proust. În fața fiecărui oraș, a fiecărui apartament nou, a fiecărei ființe, a fiecărui trandafir și a fiecărei flăcări, să te minunezi de noutatea lor, gîndindu-te cum le va modifica obișnuința – să cauți în viitor «familiaritatea» la care vei ajunge cu ele și să pornești în cercetarea timpului care încă n-a venit. Exemplu: Noaptea, sosirile solitare în orașe necunoscute – senzația de sufocare, de depășire pe care ți-o dă un organism de-o mie de ori mai complex. E destul ca a doua zi să reperăm strada principală; totul se ordonează în raport cu ea și ne instalăm. Să colecționezi sosirile nocturne în orașe străine, să trăiești din puterea acelor camere necunoscute de hotel" (Camus).

■ Cîtă libertate de expresie, din păcate pasageră, am atins, în scurta „liberalizare" de pînă la tezele din iulie 1971, rezultă și din următoarele rînduri ale lui Modest Morariu, prefațînd volumul de **Caiete** al lui Camus (Ed. Univers, 1971): „Recunoscînd că nu deține nici un adevăr, Camus n-o face dintr-o falsă modestie, ci exprimă, încă o dată, acea profundă onestitate care caracterizează atît omul cît și creatorul. El are oroarea afirmațiilor categorice, căci istoria i-a demonstrat consecințele funeste plătite cu sînge în numele tuturor deținătorilor de adevăruri absolute. Ca și absurdul, revolta nu este nici ea scop, ci o cale ce nu trebuie să scuze mijloacele, pentru că mijloacele, atunci cînd pun în cumpănă valoarea individuală a omului, nu pot scuza nici un scop, oricît s-ar proclama noblețea lui. Prea adesea s-a dovedit că machiavelismul este filosofia comodă a setei de putere și prea aproape sînt realitățile crude ale istoriei". Aluziile antiregim nu sînt oare mai mult decît străvezii?

■ O zi liberă nu e una în care nu faci nimic, ci, dimpotrivă, o zi în care faci tot ce ți-ai programat.

■ Frunzele cad, picăturile de ploaie se evaporă, fulgii se topesc. Un spectacol terifiant-compasional. Natura se sacrifică pe sine, sub ochii noștri, înainte de-a ne sacrifica pe noi. Îmbărbătîndu-ne astfel printr-un minimalism suportabil al sfîrșitului.

■ Între realitate și irealitate există o ușă discretă prin care treci cîteodată de mai multe ori de-a lungul unei singure zile, pur și simplu pentru a supraviețui. Te gîndești la un lucru pe care l-ai făcut ca și cum nu l-ai fi făcut sau la un lucru pe care nu l-ai făcut ca și cum l-ai fi făcut, pur și simplu pentru a te întoarce la tine însuți.

■ Ideea e disciplinată, emoția e aventuroasă. Prima poate fi captată într-o fotografie, a doua reclamă cursivitatea imaginii cinematografice. Prima inspiră chietudinea, a doua anxietatea. Prima e tăcută, a doua freamătă aidoma unui frunziș în bătaia vîntului venind din infinit.

■ Despre două glorii ale „epocii de aur": „Dacă un Mihai Beniuc, înainte de a fi fanatic comunist, este un amoral, insensibil la orice iese din sfera complexelor și intereselor sale meschine, în schimb un Geo Bogza, ca și un Jebeleanu, oricît ar fi ei de cumsecade și de cu bun simț, sînt copleșiți de același fanatism: ei continuă și azi să creadă în viitorul comunismului și consideră îngrozitoarea perioadă actuală doar ca o etapă amendabilă, pe calea realizării oribilei lor utopii. Ei nu-și dau seama, în fanatismul care le închide ochii, le încleștează gura și le amorțește mîna ce ține condeiul, că devin astfel uneltele, fără îndoială involuntare, ale călăilor poporului nostru și totodată un rău exemplu pentru scriitorii români, căci contribuie la dezarmarea conștiințelor. Istoria îi va judeca aspru și micul lor talent nu va fi în măsură să-i apere" (I. Negoițescu, în 1988).

(continuare în p. 20)

Amînată, clipa prielnică scrisului prea adesea nu mai revine, comportîndu-se aidoma unei femei jignite. Caracterul amoros al relației tale cu clipa de grație.

litere

O aniversare a revistei „Argeș” de acum 30 de ani
(pagini de jurnal)

Onoarea momentului i-a revenit poetului câmpulungean nonagenar Mihai Moșandrei. Mărunt de statură, adus de spate, adunat de vârstă, cu o ținută îngrijită chiar dacă hainele nu mai îmbrăcau un trup, ci o ramură îmbătrânită și răsucită - pantalonii îi erau trași până peste coaste -, cu un cap inteligent și o minte lucidă, de o politețe de anțărț, de câte ori aplauda poetul se ridica în picioare spre hazul asistenței obișnuite cu democrația nepăsării și în disprețul bunelor maniere de odinioară.

Vineri, 27 iunie 1986

Festivitățile cu ocazia împlinirii a douăzeci de ani de la apariția revistei „Argeș”. Cum fusesem trecută în programul simpozionului „Cartea și cititorul”, a trebuit să-mi adun puținele puteri (după două săptămâni de spital) și să mă prezint. Pe program erau trecuți destui, poate chiar prea mulți, dar de vorbit au vorbit mai puțini, însă și așa îndeajuns. Simpozionul a început la ora 11 și, fără nicio pauză, s-a încheiat la ora 16. Obositor și imposibil de urmărit către sfârșit. Interesant au vorbit cei de la vechea revistă, Al. Cerna-Rădulescu, Florin Mugur, primul redactor-șef Mihail Diaconescu. Mulți au recurs la lectura unor texte concepute în acest sens, însă nici interesante și nici bine citite. O mare diferență între cuvântul rostit și cel scris citit în public, dar în marea lor majoritate scriitorii nu înțeleg acest lucru și preferă să citească, cel mai adesea prost. Ca într-un text al lui Eugen Ionescu: „Dramaturgul nu știe să citească și atunci încredințează textul actorului, dar nici actorul nu știe să citească și, la rândul său... etc.” Sensibil la această diferență, poetul Mihai Moșandrei - 91 de ani! - a precizat deosebirea dintre „versurile citite” și cele „de meditație”.

Simpozionul a început cu inaugurarea unei expoziții de carte legată în vreun fel de Argeș și de apariție editoriale pe 1986. Parcurg vitrinele ultime cu multă atenție. „Un muzeu în labirint” a lui Octavian Paler lipsește, scriitorul, după o expresie a lui Sergiu Nicolaescu, a fost „împușcat în aripă”. Amnezie, cenzură sau autocenzură? Mai degrabă autocenzură, metodă practicată în ultima vreme mai de toți și peste tot. De ce să ai belele dacă poți să ocolești „uitând” deliberat orice problemă... sensibilă politic.

După prezentarea expoziției de carte de către directorul Bibliotecii Județene, Silvestru Voinescu, s-a trecut la lucrările propriu-zise ale simpozionului. În sală, de-a lungul meselor aranjate în formă de „U”, s-au înșirat de-a valma, vorbitori și auditori. În prezidiu, Petre Popa, președintele Comitetului Județean de Cultură, Mihail Diaconescu, primul redactor-șef al revistei „Argeș”, Florin Mugur, fost redactor al revistei, Sergiu Nicolaescu, actualul redactor-șef, academicianul Alexandru Balaci, Magda Zăinescu, lectorul, în fapt cenzorul pe linie de Comitet de Stat de Cultură și Educație Socialistă, prof. univ. Gabriel Țepelea și, în fine, Al Cerna-Rădulescu.

Cerna-Rădulescu a povestit cu umor avatarurile colaborării revistei cu Tudor Arghezi. Revoltat de aparițiile pe scenă a unor ansambluri folclorice încălțate cu botine și pantofi, Cerna-Rădulescu a scris un acid articol intitulat *„Opinca potcovită”*, care, bineînțeles, a fost refuzat de cenzură, mai ales că Ceaușescu tocmai ținuse un discurs care se încheia triumfător cu *„S-a terminat cu opinca în satul românesc”*. Specialiștii în temenele au luat ad literam declarația Tovarășului și au interzis apariția în spectacolele folclorice a opincilor. În liceul de arte clujean, pe la începutul anilor 1960, eram bătuți la cap să nu mai desenăm țărani încălțați cu opinici, ci doar cu pantofi, aceștia arătând prosperitatea și bunăstarea adusă de colectivizare. Sic! Așa că nu mai surprinde o astfel de reacție în 1966, deși o mișcare de ușoară liberalizare intelectuală se făcea din ce în ce mai mult simțită. Dar câței mai erau încă, ei auzeau mai bine și înțelegeau cum se face sluj. Așa că în locul „opincii potcovite”, s-a ajuns la „opinca prohibită”. Amărât, Cerna-Rădulescu i s-a adresat lui Tudor Arghezi, care pe atunci beneficia de un regim special: nu i se schimba nici măcar o virgulă din text înainte de a se discuta cu el și tot el hotăra singur dacă să o schimbe ori ba. Ascultându-l pe Cerna-Rădulescu, Arghezi a avut o reacție neașteptată. L-a strigat pe fiul său, Baruțu, și i-a spus iritat: „Vezi? Acum știu ce mă enerva la ansamblurile folclorice la televizor. Mă enerva încălțămintea”.

Rezultatul a fost un articol despre folclor și subfolclor semnat de Arghezi, pe care cenzura n-a mai cutezat să-l cenzureze. S-a deschis în acest mod o campanie de presă îndreptată împotriva „poluării folclorului”. Articolul a apărut în „Scânteia” pe pagina întâi.

Când mi-a venit rândul, am vorbit puțin și nu prea deștept. Am considerat de datoria mea să-mi explic prezența ca artist plastic în acea lume de literați, povestind cu acea ocazie începuturile mele la revistă pe care le datoram lui Sergiu Nicolaescu. Și logosul despre cartea de artă l-am expediat amintind doar că nu există album de artă sau manual de istoria artei românești care să nu cuprindă vestigiile monumentale și artefacte dintre cele mai vechi ce provin de la Câmpulung și Curtea de Argeș. Am mai adăugat câteva cuvinte, după care am luat-o pe scurtătură scuzându-mă cu emoțiile provocate de antevorbitorii mei și cei care urmează să ia cuvântul după mine, acad. Alexandru Balaci și Gabriel Țepelea. Sătul, probabil, și el de lungirea inadmisibilă a simpozionului, Balaci mi-a luat vorba din gură, semn că era întru totul de acord cu spusele mele. A rostit și el doar câteva cuvinte, frumoase și potrivite, dar foarte puține. În schimb, Gabriel Țepelea, pierzând noțiunea timpului și oboseala celor prezenți, a pisat, foarte doct, e drept, încă o jumătate oră. A urmat un recital al poetei Otilia Nicolescu. Ofuscată la început pentru că nu fusese trecută în program, după ce i-a trecut supărarea făcea grații de suverană care a iertat cu mărinimie totul. Ludmilia Ghițescu a citit și ea câteva poezii, cu accentul său cel mai basarabean posibil. În locul lui Toma Biolan a citit nevastă-sa, nu înainte de a-l brusca pe Sergiu Nicolaescu, pe motiv, chipurile, de rea-voință - constatând că nu era în sală, îl „sărise” dând cuvântul altcuiva. Elisaveta Novac și-a citit nu mai știu ce poezie, învârtindu-și în cap imenșii ei ochi de Domnișoară Pogany. Dan Rotaru, înainte de a citi o poezie, cu alt subiect și pe alt ton decât cele publicate de el în paginile „Scânteii”, „României libere”, sau citite la emisiunile festive de la TVR - D.R. are talent cu carul, dar... - a făcut o îndreptățită aducere aminte despre un entuziast al revistei de la începuturile ei, Popovici, cel prea tânăr dispărut - avea doar 45 de ani -, care a făcut infarct taman lângă motocicleta la care meșterea. Popa-Argeșanu a ținut morțiș să citească și el o poezie cam oarecare. Onoarea momentului i-a revenit poetului câmpulungean nonagenar Mihai Moșandrei. Mărunt de statură, adus de spate, adunat de vârstă, cu o ținută îngrijită chiar dacă hainele nu mai îmbrăcau un trup, ci o ramură îmbătrânită și răsucită - pantalonii îi erau trași până peste coaste -, cu un cap inteligent și o minte lucidă, de o politețe de anțărț, de câte ori aplauda poetul se ridica în picioare spre hazul asistenței obișnuite cu democrația nepăsării și în disprețul bunelor maniere de odinioară. Corectitudinea lui vestimentară, era îmbrăcat în costum negru, culoarea de rigoare în astfel de ocazii, politețea și rostirea blândă cu care a declamat două dintre poeziile sale, totul avea ceva desuet și foarte rafinat în același timp. Mihai Moșandrei are două doctorate universitare, în drept și litere, obținute în Franța. Dar cine din asistența actuală se mai uită la așa ceva...

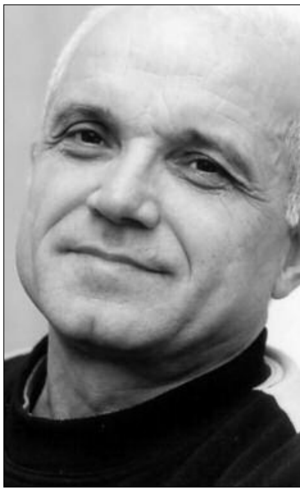
Pitoresc-ridicolă a fost prezența veleitarului dr. Marinescu Dinizvor. Scurt de stat, cu capul mare înconjurat de o hălăciugă de păr vâlvoi, obraznic în comportament și băgăreț nevoie mare, a început să gesticuleze isteric și să facă apel la numele mai-marilor zilei. Întreaga apariție avea ceva din scălâmbăielile unui clovn ce ține morțiș să atragă atenția publicului care, plictisit, nu-l prea lua în serios. De la gestul arogant cu care s-a prezentat repezindu-mă: „Ce te uiți peste capul meu, duduie?” - lucru inevitabil din moment ce nu-mi ajungea decât până la umăr -, și până la „șoul” oferit în plenul simpozionului, totul m-a lămurit cu cine am de-a face. Cine era Marinescu Dinizvor, acest *genius locii*, habar n-aveam, după cum nu înțelegeam nici ce legătură era între el și revista „Argeș”. Cam o săptămână mai târziu am aflat amănunte de la dr. P. S., de la Spitalul *Danielopolu* din capitală, care a lucrat o vreme cu el. Infecționist ca specialitate, insul *„abia aștepta să moară vreun copil ca să-i trimită trupul la autopsie și să trântească o comunicare”*. Are boala comunicărilor, orice fleac îl comunică. Într-o zi l-a întrebat pe dr. P. S.: „Câte comunicări științifice a avut doctorul Danielopolu?” „Păi cam vreo mie trei sute”, i-a răspuns medicul internist. „A, păi eu n-am încă atâtea”, a zis el dezumflându-se și repede s-a dus să mai facă o comunicare. În mintea lui se compara cu celebrul doctor Danielopolu precum broasca cea zevzeacă a lui La Fontaine cu vaca. În zorul științific și neastâmpărul de a fi neapărat cunoscut, a început să bombardeze cu comunicările lui străinătatea. La un moment dat l-a prins în mrejele sale de harnic paing chiar pe celebrul infecționist francez Mollaret. Sub tirul constant al comunicărilor, Marinescu Dinizvor l-a dus de nas pe marele Mollaret care i-a facilitat publicarea câtorva lucrări științifice în Franța. Printr-un plan viclean, bine pus la punct, Marinescu Dinizvor l-a invitat pe marele infecționist francez, în numele Academiei Române, să vină la București. Primirea lui la aeroportul de la Otopeni a fost una de operetă proastă jucată la Brăila. Îmbrăcați în tricolorul francez, cei trei membri ai familiei Marinescu Dinizvor au intonat Marseilleza răcnind din fundul bojocilor. Academia Română a plătit, Marinescu a profitat. Invitat pe ici, pe colo, cu girul bătrânului și celebrului Mollaret, s-a văzut peste noapte mare om de știință și a început un troc cu diverse și obscure „academii” care te fac membru de onoare pentru câteva zeci de dolari. Febra onorurilor l-a fiert rău pe infecționistul, argeșean prin naștere, dâmbovițean prin apucături. Și-a întors buzunarele pe dos contra unor diplome ale unor „academii” fantomă, comisii și comiții, vorba lui nea Iancu. Proaspătul multi „academician de onoare” a început să scoată ochii naivilor din țară, dar mai cu seamă a celor din Argeșul natal. Impresionați de sonoritatea și de mulțimea titlurilor, cei de la revistă l-au publicat cu varii ocazii. Păcat de credulitatea oamenilor care au fost trași în piept, dar mai cu seamă de dolarii azvârliți pe niște hârtiuțe fără nicio acoperire valoric-științifică. Tehnica asta se practică și azi de „universitățile” americane: 100 dolari jos și gata, ești membru de onoare. Nedumirită de rezonanța rustică a cognomenului - Dinizvor! - l-am întrebat pe medicul P. S. cum a ajuns la el. Aflu că, impresionat de cognomenul Stolnici adăugat numelui descendentului ultim al boierilor Bălăceni - cu care Marinescu de la Izvoru fusese coleg -, acesta și-a zis că odată și odată trebuie să intre și el în rândul celor mari, al boierimii, infecționiste barem. Că într-un fel sună Marinescu Dinizvor și altfel Marinescu de la Izvoru...

Membru de onoare al atâtor „academii”, numitul de-acum Marinescu Dinizvor, cu toată apriga lui dorință de a ajunge cadru universitar, n-a reușit și performanța asta. Cu toate elucubrațiile lui savante, senatul Facultății de Medicină i-a respins în plen cererea. Hotărât să-și salveze onoarea și intelectul de la pierzanie, s-a decis să se apuce de... literatură. Am aflat că face parte dintr-un cenaclu în fruntea căruia se află poetul Ion Potopin. Rânjind diabolic, cum îi era uneori felul, Radu Ionescu i-a spus acestuia din urmă că numele lui ar avea mare succes în Franța. „Credeți?”, se îmbujorase de plăcere poetul Potopin. „Sigur”, șoptise insinuant Radu Ionescu, gândindu-se la rezonanța galică a numelului poetului căruia înghițindu-i n-ul final rezulta „pot-au-pi”/oală de noapte. Raduionisme!

În fine, a venit și momentul înmânării plachetei „Argeș 20”. Un pogon de plachete înșirate ca pe tejghea în zi de târg își așteptau andrisanții, începând cu diverși politruci, strategic așezați în față. Terminându-se împlachetarea obligatorie a acestora, au fost strigați pe rând, scriitori, poeți și poetese, foștii și actualii redactori și cam atât. În sală, aplaudând din ce în ce mai anemic, popor, ostași etc., cum scrie la figurație pe afișele de teatru. *Et la lutte cessa, faut des combatants.* Rând pe rând, premiați și nepremiați au părăsit sala, unii tot sucind cu încântare placheta primită, alții privind cu mânie înapoi. Nici una și nici alta, eu n-am fost băgată în seamă. „O fi vreo încurcătură, ca la Otilia Nicolescu”, a răspuns redactorul-șef la întrebarea soțului meu, „Dar Mariana, unde-i?” Trecuseră 18 ani de când eram împreună și încă nu învățase că, oricând și oriunde, oficial „Mariana nu-i”, cum răspunsese chiar Sergiu Nicolaescu. I-am scuzat amnezia, în fond ce câtam eu, artist plastic, într-o lume de politicieni amestecați cu condeieri. Iar la urma-urmelor, plachetele și diplomele erau doar un pretext pentru sărbătorirea unei mici izbânzi a revistei, care sub presiuni politice, în condiții aculturale, cu doar șase oameni în redacție - Sergiu Nicolaescu, redactor-șef, Corneliu Marcu, Dan Giurea, Dan Rotaru, Cornelia Alecu și Ioana Girardi -, chinuit și autosubvenționat, „Argeș” continuă să apară... Trimestrial! Că și-așa e prea mult pentru cultură.

MARIANA ȘENILĂ-VASILIU

Liviu Ioan Stoiciu

Poezia contează și critica ei! Onorat…

N-am fost atent, n-am știut că în România mai există un Premiu Național pentru „Opera Omnia” care contează, în afara celui de la Botoșani, mediatizat, „Mihai Eminescu” — până n-am fost anunțat că mi s-a decernat Premiul Național „Tudor Arghezi” pentru Opera Omnia (anul acesta, în 22 mai, la Tg. Cărbunești). Sunt diferențe majore între ele — Premiul Național „Mihai Eminescu” pentru Opera Omnia e acordat anual unui poet de un juriu excepțional de critici, în frunte cu Nicolae Manolescu, care aleg dintre numele nominalizate de către „scriitori și critici” din întreaga țară, propuse prin filiale ale USR și redacții ale revistelor literare reprezentative (și e retribuit de către autoritățile locale botoșănene cu 20.000 lei). În timp ce Premiul Național „Tudor Arghezi” pentru Opera Omnia e acordat anual unui poet și unui critic de către Uniunea Scriitorilor din România (condusă de Nicolae Manolescu), cu 2.000 de lei fiecare, aprobați în Comitetul Director… Interesant, USR acordă anual și Premiul Național pentru Literatură în cadrul Galei Premiilor USR (probabil, tot pentru Opera Omnia, acordat de juriul Premiilor USR?). Am verificat pe internet, mai există un Premiu Național, care poată numele lui George Bacovia (acordat la Bacău, în cadrul Festivalului „Toamna Bacoviană”, cu juriu ales de Filiala USR Bacău, dacă înțeleg bine). Ba chiar la Târgu Jiu Gheorghe Grigurcu propunea să apară, patronat de USR, Premiul Național „Lucian Blaga”, la Sebeș.

Am fost onorat să recitesc lista celor ce au primit Premiul Național „Tudor Arghezi” (preiau din *România literară* 22 / 2016): *Premiile Opera Omnia, care, din anul 2005, sunt acordate de Uniunea Scriitorilor, prin votul membrilor Comitetului Director. Laureații merituoși din acest an sunt poetul Liviu Ioan Stoiciu și criticul literar Alex Ștefănescu. Cei doi scriitori au primit premiile din partea lui Nicolae Manolescu, președintele de onoare al Festivalului, care a rostit și cuvântul de laudatio, alături de laureații ediției precedente, Cornel Ungureanu și Mircea Bârsilă. Prestigiul acestor premii este ușor de evidențiat dacă rememorăm numele laureaților de până acum: Marin Sorescu (1995), D.R. Popescu (1997), Geo Dumitrescu și Al. George (1998), Laurențiu Ulici (1999), Ioan Flora și Gheorghe Grigurcu (2000), Gellu Naum și Nicolae Manolescu (2001), Fănuș Neagu și Mihai Zamfir (2002), Grigore Vieru (2003), Eugen Negrici (2004), Constanța Buzea (2005), Petre Stoica (2006), Mircea Ivănescu (2007), Marta Petreu (2008), Ilie Constantin (2009), Ion Horea, Gabriel Dimisianu (2010), Ana Blandiana și Dan Cristea (2011), Aurel Pantea și Ion Pop (2012), Adrian Popescu și Eugen Simion (2013), Marian Drăghici și Livius Ciocârlie (2014), Mircea Bârsilă și Cornel Ungureanu (2015).* Jos pălăria, vă dați seama cât de înnobilat m-am simțit la Tg. Cărbunești, la decernarea Premiului Național „Tudor Arghezi”, de o sobrietate ieșită din comun. Păcat că Festivalului „Tudor Arghezi” (organizator, Ion Cepoi), n-are parte de publicitate de top.

Natural, emotiv cum sunt, să fiu sigur că nu mă fac de râs la „premiere” (unde trebuie să spui ceva), am scris pe 20 mai 2016 înainte de a pleca la drum mărturisirea de mai jos, cu gândul la o „conferință despre poezie” (ținută secretă deocamdată). Bineînțeles, n-am citit-o, am vorbit „liber”…

O mărturisire în fugă, la „Arghezi”

Poezia contează și critica ei! Vă fac o plecăciune primăvăratică… Aud ecoul: *Nu-ți voi lăsa drept bunuri, după moarte, / Decât un nume adunat pe o carte*… Mulțumesc, Tudor Arghezi. Mulțumesc frumos membrilor Comitetului Director al USR, președintelui Nicolae Manolescu pentru bunăvoința arătată. Slavă cerului, am ajuns, la 66 de ani să primesc un premiu *Opera Omnia* – și ce premiu, „Tudor Arghezi”, care are în spate o istorie a premierilor de-a dreptul fabuloasă, la poezie și critică literară! Sunt sincer copleșit. Felicitări organizatorilor acestui Festival, cu un destin aparte.

Despre ce ar trebui să vorbesc? Despre arte poetice contrare, în particular? Sau despre dimensiunea estetică a expresiei lirice, în general? Vin dintr-o lume a poeziei de avangardă. Voi pleda pe scurt pentru reevaluarea ei critică. E anacronică o asemenea etichetare, *poezie de avangardă*, azi? Teatrul de avangardă e o permanență, acceptat-considerat valoros (o mărturie și el a sensibilității postmoderne), la fel filmul de avangardă sau pictura de avangardă (las la o parte un Dali sau un Picasso, rămași în istoria recentă). Ba chiar și clipurile muzicale, de un suprarealism nebun, au succes (las la o parte muzica de azi cultă, ruptă în bucăți), nu se plânge nimeni că… nu sunt ușor de înțeles. Ce să înțelegi, o stare de spirit, perenă? Toate sunt „înțelese” și apreciate, nu sunt blamate. Numai poezia de avangardă de azi (starea de creație în spiritul avangardei) nu e înțeleasă, și cel mai adesea e minimalizată, considerată minoră, dacă nu e aruncată direct la coș, autorul fiind acuzat de incoerență, imaturitate sau mai rău, de submediocritate. Și asta se întâmplă într-o limbă română care a dat lumii o avangardă ieșită din comun, inițiind-o chiar. O avangardă care a traversat secolul XX și care continuă la generațiile postdouămiiste… Care e secretul poeziei de avangardă? Întrebați-i pe Eugen Ionescu și Emil Cioran. Sau pe poeții mari români contemporani, dispăruți sau în viață. Puteți s-o confundați cu absurdul, inclusiv de tip Nichita Stănescu, jucat. Autorul poeziei de avangardă se exprimă „natural”, fragmentând discursul, urmărind cursul gândului – care o ia tot timpul razna, gândim în paralel la mai multe lucruri deodată și la cu totul altceva decât vorbim, el face caz de biografia lui (fie și jurnal) sau a altuia, încercând să transfigureze viața concretă, cotidiană. La el contează substanța sufletească…

Nu mă pot lungi. Întâmplarea face că în aceste zile mi-a apărut la Editura Paralela 45 „Opera Poetică”, volumul 1: adică primele mele patru volume de versuri, apărute până la Revoluție, le-am păstrat „la virgulă”, fără nici o un adaos sau scoatere de cuvinte. Trebuind să-mi recitesc versurile (de regulă nu le recitesc și nu le țin minte), să fac o corectură la culegerea lor pe computer, am constatat că am o grămadă de poeme pe care nu le mai înțeleg. Ele exprimă starea mea spirit de atunci, uitată. Vă reamintesc, eu scriu de când mă știu ***spontan***. Îmi amintesc de acuzația că optzeciștii au scris „esopic”, să păcălească eventual cenzura comunistă. Îmi pare rău că trebuie să subliniez aici că eu am mers tot timpul pe mâna „inspirației”, a… „expresiei involuntare”, de avangardă, a… „gândirii slabe”, a mișcării necontrolate (pe care N. Manolescu o expediază cu eticheta unui suprarealism fără viitor în „Istoria sa critică”, după ce-mi laudă prima carte de versuri, „La fanion”, 1980; acolo făceam caz de Ochiul Critic, de Dumnezeul creației), nu m-a interesat nici o clipă să „fentez” sau nu lirismul. Am scris „așa cum mi-a venit, la un moment dat”. Vă dați seama că nu suport să mă înșel pe mine însumi la masa de scris, ce rost ar avea? Îndeosebi a doua (”Inima de raze”, 1982) și a treia mea carte de versuri („Când memoria va reveni”, 1985) fac mai ales caz de Inexprimabil… E o obsesie de care nu am scăpat până azi. Să găsești cuvintele care să exprime o esență a limbii în care te exprimi. În ultimul volum publicat, „Nous”, în 2015, un poem se intitulează „Exprimă-te”! Ajungând, după o viață, să-i arăt cititorului „mură în gură” care ar putea fi cheia sensului poemului meu. Să descopere singur, critic, în sfârșit, ce e autentic și ce e simulacru mitic… La început am considerat că numai o conștiință confuză (un mental difuz) prorocește, că există o dinamică a formelor literare și că e normal să crești (sau să descrești) de la carte la alta, înțelegându-te irațional. Că fac mereu recurs…

Poemul de colecție

Nicolae Turtureanu

Poezia la Iași

Liliana Armașu îmi spune *bună dimineața*
de peste rîu
și de peste rău, adaug eu.
…dar dumneavostră nu sînteți la festi/valul
de poezie?
se arată ea nedumerită.
Într-adevăr, un nou val de poezie
s-a abătut asupra orașului.
În Copou s-a decretat *cod galben*.
La Podu Roșu *cod roșu*.
Situația (poetică) e destul de albastră.
Pe *Pietonal* e un adevarat carnaval. Se merge
bară la bară,
se respiră gură la gură.
Poeții visează o nouă aventură
și poetesele
își mișcă rimele
precum fesele. Situație-n care
Top *își lasă* (din nou) *baltă*
toate interesele.
În Piața Unirii a fost semnalat un caz
de forță majoră: Versul Liber s-a împerecheat
cu-o minoră
Rimă.
Francesca da Rimini a primit-o-n Palatul Culturii
pe Franceska Ricinski.
Dan Giosu a sorbit o ultimă picătură de whisky.
Pe esplanada Teatrului, *veselul* Alecsandri
o așteaptă (trist) pe *Dridi*.
La Casa Pogorului, Eminescu recită *Doina*
poporului. *Doina Moldovei. Doina Teodorovici. Doina Uricariu.*
Doina/Ana Blandiana. Doinaș.
Ana lui Manole,
proaspăt ieșită din zidul plîngerii,
întreabă de Caudia Partole.
Dac-ar mai fi, vînzătorii de ziare ar clama: *parole, parole!*
Sînt poeți ce-au scris o limbă.
Panta rei. Și nimic nu se schimbă.
Liliana Armașu e tot cu *Singurătatea de joi, de vineri.*
Oh, a venit și Mihai Beniuc.
Iubito, nu mai sîntem tineri.
Horia Zilieru defilează, la un braț, cu Arghezi,
la celălalt cu *Jocul secund*.
Să bem paharul poeziei pînă la fund
cîntă, la Bolta Rece, patriarhul Adam
(Puslojic). Poetul Helmudt Dukadam
apără, după 25 de ani, 25 de lovituri *de osîndă.*
Cu Magda Isanos viața n-a fost deloc blîndă.
Dar uite-o, tocmai se-ntîlnește (după o sută de ani!)
cu poeta/regina Elisabeta. Este ca și cum s-ar întîlni
cu ea însăși. Și Elisabeta se-ntîlnește cu ea însăși.
Amîndouă
sînt ca o pic(ă)tură de rouă.
Într-o grădină, Mihaela Grădinariu
închipuie un rozariu,
de promoroacă? de Brumă?
Ia, sînt și eu acolo un hoț de humă,
o îndurerare de oase.
Mă-nfrupt de pe la mese simandicoase.
Dă-mi Poezia înapoi, Isuse Hristoase!

litere

Alexandru Drăgănoaia

cimitirul a alunecat spre gârlă. şi apa va veni la cină, deci cât mai larg săpaţi-mi groapa

haină pe stâlpul porţii cuib de vrăbii în mâneci
auzi aşa ca un vuiet cum te
strigă pe numele de botez
atingi cu urechea pământul
copiii lovesc pereţi cu pumnii bocete
o roată în flăcări

eram la fântână pe
poteca pe care cândva umblam la Floarea
când mi-a apărut o femeie în negru
cine eşti de ce eşti

nici un cuvânt nici un gest
în mâinile-i mi-am văzut lumânarea aprinsă
a luat-o înaintea mea eu în urma ei
de o parte de alta iarbă iarbă şi pădure verde
unde poteca trece drumul ne-am risipit

nuntă băut mâncat mireasa cap gură luat

am cântat la o nuntă-n Ulita
sat într-o rână
asta nu-i de-a bună
în sfârşit
la căminul cultural
mare festival
de mâncare de băutură
până unu' înjură
apoi să te ţii călare pe mese
zburau sticle
farfurii sparte
sarmale pe jumătate muşcate
naşului o masă în cap i s-a răsturnat
"miresică cu părinţi"
avea sânge pe dinţi
cineva la microfon striga cetăţeni romani
unii pe fereastră-au fugit
între ei
şi eu
d-aia poveste-am oprit
la final miliţie declaraţii
a cui a fost vina
rămâne în coadă de peşte
totuşi pe la colţuri se povesteşte
când înăuntru era tot congresul
cineva ar fi văzut mireasa afară în noapte
cum proba
unuia
fesul

copilului i-a căzut tot părul

moartea se apropie de tine
parcă s-ar juca
aşa cum vita primăvara
ar vrea să o înveţi să împungă
şi chiar te împunge puţin moartea
îşi lipeşte spinarea de spinarea ta
se trânteşte se tăvăleşte
şi cu ochii tot în ochii tăi

am văzut o cameră murind
prin apa murdară stătută
broaşte negre arau duşumeaua.

morbidus (2)

domnule director declar că doi
câini mă lătrau în timp ce
urinam pe poarta primarului
atunci mi-am tăiat degetul mare
de la picior şi l-am
aruncat înspre ei normal
câinele mare l-a înghiţit pe cel mic
pe primar nu ştiu cine l-a omorât
atâta ştiu că a venit şi a zis bă
ceva l-o fi înţepat la inimă
că eu cuţit nu port doar o brişcă
cu care întind brânza pe mămăligă.

ziua întâi

sub pătura cu ministerul sănătăţii
călugărul-semn-de-ntrebare
acum cântă acum se roagă
eu
astup fereastra cu păsări moarte şi
merg la pomană de viu

la miezul nopţii este furată mireasa

sunt aruncat în sala cu duşuri
mănânc săpun sunt tăiat şi gazat

ora a sosit
în smoală un ţipăt încremenit.

pac o foarfecă

astăzi este ziua când
totul trebuie aliniat frumos
adus la drept
uite
eşti pe stradă şi
ceva îţi atârnă îţi flutură
pac o foarfecă
vine şi eşti la moda zilei

azi mari minuni a făcut foarfeca
ce bine arată oraşul aşa

trecea unu' şi
avea o moacă de
nu m-am putut abţine şi
i-am strigat din urmă
bă
să i-o dau lu' nevastă-ta
pac o foarfecă.

cântec

în noapte
clonţul de oţel deschis de vâlvătaie

îmi adun în pumni zilele
una câte una şi
le arunc în foc
şi am ajuns la ziua când
te-am căutat în căminul muncitoresc
să te iau acasă draga mea
de ce nu te-am rugat de ce
nu te-am rugat
de ce nu ţi-am sărutat mâinile tu
nu te-ai mai întors.

îmi adun în pumni zilele
una câte una şi
le arunc în foc
şi am ajuns la ziua când
te-am căutat în căminul muncitoresc
să te iau acasă draga mea
de ce nu te-am rugat de ce
nu te-am rugat
de ce nu ţi-am sărutat mâinile tu
nu te-ai mai întors.

peste gard îmi întinde o candelă aprinsă

într-un pui de nuc
cuca hrăneşte puii de cuc
uneori vin în rând şi porumbei
dau din cioc se învârt se scutură
nucului i-a căzut coaja pe jumătate
omului
bătrân

casa i se pune de-a curmezişul
boala îi aşază frumos perna sub cap
demult nucul este mort şi-ngropat
puii de cuci de porumbei
în viermi graşi s-au mutat.

de mână mă ia

uneori
moartea vine ca o compresă rece
caşti o dată de două ori de trei şi gata
cu luminile aprinse trenul intră în gară
cum ai sări şanţul
treci în lumea cealaltă
de o parte iarba verde răcoroasă
de alta huma de sânge în care
te încleştezi şi începi să urci
împingând în coate şi genunchi
-iată câmp sterp cât vezi cu ochii
în fiecare căuş hotărât
câte o floare
şi cu lacrimile tale o vei uda
vântul nu îţi va răcori fruntea
susurul izvorului nu îţi va linişti urechea
oasele tale nu vor cunoaşte odihna

nu-mi mai torci firul de borangic mamă
de mână mă ia
sunt copilul din pragul colibei din arin necojit.

lume lume soră lume (de cântat cu flautele)

o vacă galbenă
este
atunci când te paşte şi te tăvăleşti şi urli
în sânge din sângele tău
în carne din carnea ta

o vacă galbenă
este
atunci când te striveşte
cu tot
cu patul suferinţei
şi urci în trenul care rămâne
şi pleacă gara

soră lume
tu m-ai născut în moarte
unde îmi sunt hainele
să nu umblu gol
înaintea Domnului meu.

balul de sâmbăta morţilor

închideţi-vă muştele, închideţi-vă muştele
nu le mai lasaţi libere pe uliţe

la balul de sâmbăta morţilor
am cântat în orchestră
cântam şi ne creşteau bărbile
ne bărbieream, pe rând
şi iar cântam
apoi
morţii au luat-o în sus, în jos
priveau lung, peste uluci, în curţi
cei cu AVC
chiar îşi aminteau unde au locuit cândva.

la noapte
la această casă
un suflet se va ridica la ceruri.
cu pieptul gol
îngerul Domnului
s-a întins pe pământ sub fereastra-i.

câine bolnav

un câine bolnav
trage să moară-n amiază

interioarele îmi dau de gândit
în unele este întuneric
în altele nu pot să calc de
cadavre întinse pe jos
d-aia umblu mai mult pe
dealuri prin văi, prin tufişuri
unde mă culc cu nevasta lui
cutare sau a lui cutare
una a venit la întâlnire cu
capul lui bărbat-su într-o sacoşă
am jucat şeptic, în trei, pe porunci-
l-am trimis să întoarcă vacile.

poesis

Ioan Vintilă Fintiş

POEMUL REGĂSIT (fragmente inedite)

MARELE REGE CLOWN

(1979)

I.
în oraşul cu menhiri şi dolmeni
dimineaţa orbii ne joacă viaţa
la zaruri

apoi desenează pe ziduri de ceaţă
legi şi tratate propuneri pentru
libertatea presei

eu număr firele de iarbă din părul iubitei
apoi expediez baloane de săpun telegrame
poeţilor prieteni sinucişi

II.
singura şansă de a te salva este visul-
strigă fluturele spânzurându-se
pe felinare

singura şansă de a te salva este visul-
şopti calul cu grumazul retezat
de un hanger nevăzut

singura şansă de a te salva este visul-
mă adie cu pana lovită de un glonţ
pasărea ce încă mai zbura

III.
ce triste sunt vitrinele manechine
în aceste dimineţi adormite când
dresorii lei patinează pe întunecatele bulevarde
prin gări prin întregul oraş

doar un poet beţiv îmbie statuiele
cu alcooluri ţigări chiştoace de frig
iar vânzătoarele de mărunţişuri
strâng în mare grabă secolul XX
în care libertatea cailor
nu a rămas decât
în imaginaţia lor

IV.
vrafuri de cărţi îngălbenite ziare cafele
doi dorobanţi cârciuma goală tristeţi
şi magii de la marginea de vest a oraşului
vestind deşartele însinguratele iluzii
când libertatea se moare pe sine

V.
orchestra oranj aproape absentă
pluteşte deasupra unui ring micrometric
marele rege clown întodeauna lucrează
doar la trapez

adevărat adevărat în starea lui de plutire
imaginează estetici este cuprins de
febra artei moderne

iar târziu când adoarme oraşul
cu tot cu oamenii lui de carton
webăr execută saltul mortal

VI.
răsfrângere în vis livezi scufundate
cuvintele sfere pe cerul păgân
par ştreanguri de cânepă neagră

VII.
iarnă pântec matern pentru poeţi nebuni
gabriel costin martin frumuşica absinturi
am declarat că suntem oameni liberi
am declarat că timpul nostru nu este şi al lor

suntem pescuitori de perle navigatori
pe oceane de iluzii păsări fragile
cu aripile smulse

VIII.
sunt locuit de cocori şi raţe sălbatice
starea mea interioară e starea de zbor
numai către lăuntru mai pot să plutesc
privirea mi se frânge de ziduri şi de
sârmă ghimpată sărman visător
somnambul prin parcuri de ceaţă

IX.
câine şchiop urinând pe statuia libertăţii
şah mat la rege vagabond vise- anulate

poate garoafe îngheţate pe tarabele nopţii
cum plânge poetul deasupra poemului
cum se frânge cuvântul cum se retrage în sine
ne târâm împreună cu melcii nătângi
coarnele sentimente fragile
într-o filarmonică de inchiziţii
şah mat

X.
pe înalte domenii de frig
se prăbuşesc şi ard luceferii crini
parcă inima mea ar deveni un rug
ori un cuvânt divin cenzurat

XI.
ninge cu pustiu peste oraş
oraşul se-ascunde-n poeme
să mergem la bâlciul de seară
ne vor saluta păpuşarii
mai trişti cu câteva aplauze
mai frumoşi cu un trandafir
doar oamenii de ordine
vor plânge pe bastoanele lor
sentimentale

XII.
un pumn de cireşe aruncate prin parcuri
inima poetului pictată pe hala centrală
ea nu se schimbă pe un apartament
confortabil

ea nu se vinde prin pieţe şi gări
doar bate
doar bate
doar plânge

XIII.
să îngenunchem aşadar
domnilor diplomaţi
în dimineaţa aceasta
a înflorit magnolia

măcar o clipă
întrerupeţi tratativele
de mii de ani
doar în singurătate înfloreşte
ea ne iubeşte
domnilor diplomaţi
şi voi o mânjiţi
doar cu sânge

XIV.
cum ninge domnilor cum
ninge în conştiinţa noastră
cu iepuri de câmp
haşişuri omizi

îmbătrânim domnilor
îmbătrâneşte firul de iarbă
frica ne alterează privirea
teroarea ne tulbură auzul

cum ninge domnilor cum
ninge în conştiinţa noastră
cu iepuri de câmp
haşişuri omizi

XV.
primăvara se prăbuşeşte peste oraş
nebunul îşi poartă crucea de mărgăritare
pe turla catedrelei sf.ioan

sau prin parcuri o cuvintele interzise

şi poetul care se va sinucide cândva
este deja cel mai frumos
cadavru de pe catafalc

XVI.
privirea propune o inimă pentru statui
auzul un ţipăt pentru pasărea care moare
iar pipăitul un somn pentru o libertate
absolută

domnilor poeţi cuvintele voastre
conţin în ele un ritm fără sens
revolta poemului
în rana aceasta sufocantă
viaţa

XVII.
cerşetorul şi câinele său murind
împreună la marginea inimii noastre
cerşetorul şi câinele murind
în această lume a păpuşilor mecanice
prin inaniţie
prin inaniţie

toate gările de pretutindeni închise
doar jandarmii roboţi cu baionetele
răni de aer

şi o stafie de câine de om
printre celelalte stafii
de câine de om

XVIII.
alerg alerg până la marginea visului
pasărea somnului se împodobeşte cu
propria-i moarte

alerg alerg până aproape de
plânsul ninsorilor
aproape de oraşul în care
prin parcuri dansează statui
umbrele oameni

XIX.
deschid cartea de rugăciuni
bunica doar voaluri voaluri
valsează cu îngerii cuvintelor

oraşul nostru cu menhiri
şi dolmeni
pare un final de concert
cum şi singurătatea
tristelor poemelor cărţilor
nevândute

XX.
început de primăvară
într-un concert
pentru pian şi magnoliu

XXI.
poeme răzvrătite plutoane de execuţie
infante baruri de noapte şi trotinete
cerşetorii au sprâncenele mov
porturi de opium scufundate fregate

pe tronul de ceaţă sunt regele clown
plutind majestuos deasupra oraşului

doamnelor şi domnilor ne prăbuşim
într-o tăcere definitivă ne prăbuşim
cadavre legate cu lanţuri de iarbă
învelite cu îndelungi *tristeţi provinciale*

casele iată au evadat pe ferestre
secolul douăzeci naufragiază sublim

primăvara se prăbuşeşte peste oraş

nebunul îşi poartă crucea de mărgăritare

pe turla catedrelei sf.ioan

sau prin parcuri o cuvintele interzise

şi poetul care se va sinucide cândva

este deja cel mai frumos

cadavru de pe catafalc

poesis

Ioan Evu

AMINTIRE COLOR CU DELFIN

Marea era destul de calmă. Valurile stârnite de vântul ce suflase necontenit în primele zile aruncaseră pe ţărm mormane de scoici multicolore, puzderie de meduze încâlcite în iarbă marină ca nişte măruntaie ale adâncului, lucind în bătaia soarelui cu vagi reflexe de gheaţă.

Trei zile şi tot atâtea nopţi plouase neîntrerupt de parcă s-ar fi rupt toate zăgazurile cerului. Trei nopţi la rând cât a turnat cu nemiluita, Vremu s-a zvârcolit în aşternut asaltat de coşmaruri. Adormea cu adevărat abia în zori, când lumina palidă a răsăritului îi alunga visele urâte.

Avea de gând să-şi întrerupă şederea la mare în chiar ziua următoare, dacă vremea continua să fie la fel de ursuză. Dar, ca prin minune, în dimineaţa aceea, văzduhul se limpezi şi soarele văruia cu razele lui aurii zidul scorojit al fostului canton.

– Acu`, după atâta ploaie, ar trebui să vedem până la al şaptelea cer, unde stă Tatăl înconjurat de alaiuri de heruvimi, gândi cu voce tare Sagona, în timp ce strivea sub călcâiul cizmei câteva râme albe ce-şi căutau refugiu în lutul cleios din bătătură.

Un stol de grauri guralivi dădea târcoale frăgarului din capătul ogrăzii. Bătrânul zvârli cu un băţ într-acolo şi, pentru câteva clipe, stolul întunecă cerul dimineţii. Ţipetele graurilor stârniţi îl treziră pe Vremu din somn. Dulăul negru, ciobănesc, tolănit la umbra unui zarzăr, sări şi el din picoteală, după care se gudură leneş la picioarele stăpânului.

La scurt timp după război, Sagona se aciuase aici, în clădirea dărăpănată a cantonului părăsit. Nimeni nu-i cunoştea trecutul, de fapt, nimeni nu-l întrebase nimic despre acest lucru. Localnicii şi noii veniţi îl ştiau ca negustor de obiecte ornamentale. Se trezea cu noaptea în cap şi răscolea plaja în căutare de scoici, pietricele colorate, cochilii de melci marini şi cruste de crabi din care confecţiona tot felul de lucruşoare: scrumiere, brăţări, salbe şi casete frumos ornate cu pietricele de culoarea argintului. Pe lângă îndeletnicirea asta, în fiecare sezon estival, găzduia la un preţ convenabil unu sau doi turişti într-o cămăruţă compusă dintr-un pat, o masă şi un dulap. Fereastra odăii dădea spre coroana bogată a zarzărului.

Vremu l-a întâlnit pe bătrân imediat ce coborâse pe peronul gării. Sagona îşi striga marfa printre turiştii grăbiţi. Când l-a întrebat dacă nu cunoaşte pe cineva care-i poate oferi găzduire pentru câteva zile, s-a oferit să-l primească la el. Modul familiar în care-i vorbise din prima clipă îi dăduse lui Vremu sentimentul reconfortant că-l cunoaşte pe bătrân de când lumea.

Azi, da, în sfârşit va face plajă! Va coborî lângă stâncile alea ce-şi bulucesc chipurile roase de valuri şi furtuni, va înota, se va perpeli în voie la soare, ehei, departe de atmosfera vitregită de orice urmă de lirism a şedinţelor şi cifrelor de plan. Surâzând la acest gând, Vremu aproape că uită cele trei zile mohorâte pe care le irosise.

Sări din pat, deschise larg fereastra şi i se păru c-aude razele soarelui lovindu-se cu clinchet de pereţii încăperii. Briza mării pătrunse şi ea în odaie răspândind miros de alge.

Sagona îi aduse pe o tavă o cană cu lapte şi o felie de pâine unsă cu dulceaţă de vişine. Vremu înfulecă felia în câteva clipite şi plescăi satisfăcut după ultima înghiţitură.

– Nisipul e încă umed, turiştii vor întârzia două-trei ore, ar fi bine să ne grăbim! îl zori bătrânul.

Coborâră cotind printre stânci pe potecile frumos tivite cu pâlcuri de flori sălbatice. Luându-le-o înainte, dulăul se oprea din când în când ca şi cum le-ar fi arătat lor calea; strănuta adulmecând corolele tufelor de muşeţel îngreunate de roua dimineţii.

Marea era destul de calmă. Valurile stârnite de vântul ce suflase necontenit în primele zile aruncaseră pe ţărm mormane de scoici multicolore, puzderie de meduze încâlcite în iarbă marină ca nişte măruntaie ale adâncului, lucind în bătaia soarelui cu vagi reflexe de gheaţă.

Câţiva crabi îşi căutau adăpost printre pietre cu o iuţeală care pe Vremu îl uimi. Sagona îşi vâra mâna până la cot în găurile adânci săpate de ape în stâncă şi scotea câte doi-trei crabi deodată, vârându-i în săculeţul albastru, de doc, prins de umăr cu o sfoară. Cleştii puternici ai crabilor îi însângeraseră degetele, dar el surâdea cu gândul la crustele date cu lac incolor pe care le va vinde turiştilor.

După ultimele stânci începea plaja propriu-zisă a staţiunii. Sagona se pregătea să se întoarcă la canton, mulţumit de recolta din acea dimineaţă, când auziră lătratul furios al dulăului. Siluetele stâncilor îi împiedicau să vadă ce se petrece dincolo, dar Vremu zări câţiva pescăruşi zburând în cercuri concentrice deasupra ţărmului. Se grăbi în direcţia aceea urmat de bătrân.

În micul golf ascuns vederii de peretele abrupt al malului apele săpaseră ciudate dantelării. Ţărmul cobora în trepte mărunte pierzându-se apoi în mare. Pe un mormânt de scoici Vremu zări un delfin. Atât de neverosimilă i se păru imaginea lui încât se şterse la ochi ca şi cum s-ar fi trezit brusc din somn şi i-ar fi trebuit câteva clipe să se dezmeticească. La început avu impresia că delfinul e una dintre acele producţii de domeniul kitschului ce împânzeau tarabele de pe plajă. În orice caz, un delfin confecţionat din cine ştie ce mase plastice, într-atât îi erau de „perfecte" liniile trupului.

– Trăieşte!, îi strigă peste umăr bătrânului, şi-n glasul lui licări bucuria.

Sagona ajunse şi el gâfâind. Câţiva crabi îi căzuseră din săculeţ iar dulăul se învârtea mârâind în jurul lor, mirosindu-i cu teamă. Vremu atinse spinarea delfinului, a cărei piele avea reflexe metalice. Delfinul se mişcă slab privindu-i cu ochi ce păreau că cer ajutor. Din când în când scotea un soi de sunet gâtuit asemănător ţipătului pescăruşilor.

Pe pieptul său se vedea o rană adâncă în jurul căreia sângele începuse să se închege. Furtuna îl izbise desigur de stânci şi valurile îl aruncaseră pe ţărm. Cine ştie de când zăcea acolo privind cu disperare apele care, din cauza refluxului, nu mai ajungeau până la el. Îl rostogoliră încet pe mormanul de scoici până în mare... Era destul de greu, şi bătrânul se opintea ştergându-şi broboanele de sudoare ce i se prelingeau în ochi

În apă trupul delfinului părea mai uşor. Sperau că, odată ajunşi acolo unde apa era mai adâncă, delfinul îşi va reveni. Aproape un ceas se chinuiră fără succes, ţinându-l amândoi în braţe în bătaia leneşă a valurilor. Lui Vremu îi reveniră în minte câteva secvenţe pe care le văzuse la televizor cu nişte delfini ce făceau tot felul de tumbe sub bagheta dresorului. Parcă-i vedea cum săreau printr-un cerc de foc înălţat deasupra delfinariului, cu o sprinteneală uimitoare. Ca un revers al acelor imagini întipărite în mintea lui, ţinea acum în braţe, împreună cu bătrânul, trupul inert al delfinului.

În cele din urmă renunţară şi îl lăsară acolo în apă, întorcându-se istoviţi pe ţărm. Vremu se aşeză resemnat pe nisip, privind trupul delfinului ce apărea şi dispărea, purtat în voia valurilor. Într-un târziu apele îl aruncară din nou pe ţărm.

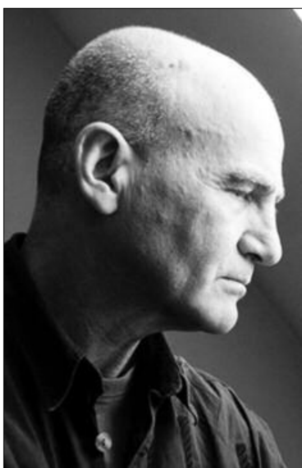
Vremu nu-şi dădu seama când bătrânul Sagona plecă spre canton şi nici nu auzi când din spatele stâncilor sosiră pe plajă primii turişti fluturând în mâini cearşafuri multicolore şi colaci de salvare. Printre ei îl zări pe fotograful staţiunii care le făcea turiştilor poze de grup sau fiecăruia în parte, în dreptul stâncilor ori cu spatele spre apele limpezi ale mării.

Doi bărbaţi vânjoşi apucară delfinul de aripile din faţă şi, sprijinindu-l în coada puternică, rânjeau aparatului foto ca nişte vânători mândri de trofeul lor.

Careva îşi urcă fetiţa speriată în spatele delfinului, făcând tot felul de măscări spre a-şi convinge odrasla să zâmbească. Ţăcănitul obiectivului declanşat la intervale egale suna ca o carabină în momentul armării sau, cel puţin, aşa i se păru lui Vremu.

– Cel mai mare fotograf al tuturor timpurilor vă oferă o amintire de neuitat de la mare! Ocazie unică, stimate doamne, domnişoare şi stimaţi domni, *o amintire color cu delfinul românesc*! striga grăsunul îmbrăcat în pantaloni scurţi din material supraelastic.

Spre seară, rătăcind pe plaja pustie, Vremu auzi un glas sfâşietor venind din adâncul apelor, apoi desluşi un fel de oftat prelung. Din urmă un păienjeniş de voci tânguitoare îl strigau pe nume, încât se cutremură cuprins de friguri. Grăbi pasul spre canton. Îl găsi pe Sagona afară, sub zarzăr, aşezând cu grijă pe o sfoară crustele crabilor proaspăt lăcuite. La lumina chioară a lămpii puzderia de fluturi lăptoşi semăna cu o aureolă de sfânt aşezată pe creştetul bătrânului.

Alexandru Jurcan

Dulceață și sânge

Buna mea prietenă Rodica mi-a dăruit un borcan cu dulceaţă proaspătă de căpşuni. Capac roşu şi promisiunea gustului fermecat. Abia am aşteptat să ajung acasă să savurez aromele. Ţin borcanul lângă inimă, ca pe-o vioară nărăvaşă , iar cuţitul în mâna dreaptă, doar-doar voi răzbi să înlătur capacul borcanului. Drept în inimă. Cuţitul. Sânge şi dulceaţă pe pereţi. Salvare. Spital.

Rodica nu trebuie să ştie că stau la spital de zece zile. Rana a fost superficială, iar acum mă răsfăţ citind şi privind porumbeii ce dau târcoale ferestrelor cu gratii. Asistenta mi-a promis că va invita o pedichiuristă să-mi rezolve unghiile de la picioare. Niciodată n-am vrut să-mi vadă cineva unghiile, dintr-o pudoare perversă, însă acum am înţeles perfect necesitatea. Da, îmi permit acest lux, să nu mă mai chinui eu cu ghearele de ciment.

Chiar că e simpatică pedichiurista, în ciuda trupului rotofei. Răspândeşte cu generozitate un parfum de calitate, de care profită din plin nările mele torturate de mirosul de spital. Doamna îmi pregăteşte ligheanul în care unghiile se vor muia în ritmul unei conversaţii formale. O cheamă Anuca şi e văduvă de mulţi ani. Atât de fin lucrează! Un fior nebănuit îmi curentează picioarele, urcând subtil spre inimă. Care bate mai tare şi mai coerent. Atunci mi-a venit ideea s-o cer de nevastă. A încremenit, s-a emoţionat şi, în clipa când a rostit „da„ i-a zburat proteza din gură, aterizând tandru în lighean, atingându-mi năvalnic picioarele umede şi amorţite.

proză

Din poezia lumii

Francis PICABIA (1879 – 1953)

În prezentarea şi traducerea lui **Leo BUTNARU**

A fost unul din protagoniştii dadaismului, de la apariţia căruia marcăm 100 de ani. Pictor, grafician, poet, publicist, născut la Paris, din mamă franţuzoaică şi tată spaniol. Cunoscut ca artist excentric, care nu se supune canoanelor politice sau dogmelor stilistice. A avut o influenţă considerabilă în dezvoltarea artei contemporane, în special în dadaism şi suprarealism. În anul 1916, începe să editeze propriul său ziar „391", în care publică primele „Picturi mecanice". În 1918, editează volumul „Poèmes et dessins de la fille née sans mère" („Poeme şi desene ale fiicei născute fără mamă"), din care am şi selectat textele traduse. A participat la elaborarea manifestelor dadaiştilor, iar după ruptura cu aceştia (1921) colaborează cu suprarealiştii, însă neîncetând să se opună, în spirit tipic dadaist, oricărui gen de înregimentări în mişcările artistice şi politice ale timpului.

Religiosul papă

Minunată plajă naturală de nisip izolat
în formă colosală plină de calm util.
În seara aceasta frica sănătoasă tăinuieşte adevărul
încrucişându-şi picioarele
coada. –
Maladia mea schelet al amintirilor
se ridică asupra unui inamic insuportabil
când maimuţa e dedată unor subtile raţionamente
mentale.
Vânătorul la capcană dezarmează filosofie intrigată
de greva pusă la cale de lucruri.
Eu cred în imaginea mea.
Acesta e un sistem liber
odată ce voi gândiţi într-o chineză liberă.
Infinitul lumii înspăimântătoare
vibraţii învecinate
văi prodigioase
îşi iese din minţi şi aşa mai departe.

Pneumonie

33 33 33 33 33 33 33
element de calcul
în aceste tenebre.
Un spectacol ce-l dă copilul cu jocul de degete
extraordinar calculator al ipotezelor
cu morcovi cu final corect
în strălucitorii ochi 33.
Minunăţiile mor asemeni nouă
în situaţia pe care o cerem
enigma leagănului.

Strigătul

Probabil salteaua e o limbă
posibil prea neîncrezătoare
moartea vizitatorilor cleioşi.
Captivi în antecamera
revistelor pentru somnul
de punere în scenă –
Punctul sensibil devorat
fără speranţă –

Balansoar

Bona înnoadă impoliteţea
Tu ai venit să-mi bei umărul
E amuzant
De a pierde dragostea în mod fix
Bucurie infantilă
A unui cerşetor suplimentar
La naiba după dejunul de la gară
Să-ţi zbengui afacerile –

Mica zebră

Argoul lipiciului în azurul orb
Mai puţin adevărat
În Bois de Boulogne
Nu-ţi fă griji de cărbuni pentru iarnă
În atelierul amicilor mei.
Pur şi simplu extinderile au înflorit
Fiind sacrificate în fonografe
Sub mâna plămânilor
Cu uşurinţa unui iepure unsuros
Deliciile Barcelonei
Recentele eşecuri
Tu nu-mi vei înşela cariera.

Labirintul

Voinţa aşteaptă permanent
O dorinţă fără a o găsi.
Pumnalul pasionează absenţa
veseliei.
O cicatrice-n lungul nopţii
profanează îngândurarea.
Nu există decât detaşarea
incredulă.
Mă face să sufăr
deoarece eu cunosc indiferenţa.
Banalitatea îmbarcă neîncetat
pe ea însăşi.
Orizonturile ating ochii
sentimentelor noastre.

Globuri electrice

Un templu molatic la ţărmul mării
a început să fiarbă precum culmile
munţilor pacifici.
Zânele păpurişului prind rădăcini
în adâncul creierului meu de mac
şi puţin câte puţin ca nişte retezături amestecate
presupun că lista oamenilor
este clarificată înainte de a începe calea jadului.

Flori tăiate

Noi locuim aceeaşi vârstă
într-un oraş pustiu
şi perdelele electrice
îşi introduc de două ori bateriile
într-o cutie cu chibrituri bizare.

Living

Egoismul cuceritor recreează un prost
Un amant aşteaptă fericirea
Afacerea aparenţelor
Eu nu i-am văzut niciodată
Pe cei care o poartă
Necunoscuţii nu au teorii
Despre deşeuri
Şi lungimea râului naufragiat.

Vai!

Femei bărbaţi
Afaceri
O ţară ambiţioasă
Suveranitate
Îmi place că ochii sunt plecaţi
De necaz
Mai ales în marea toracelui
Însă eu spun minciuni dezinteresate
Acesta e aproape acelaşi lucru
Cu adevărul sufletului
Şi marea laşitate a orgoliului academic
Ochii mei în ochii voştri
Eu sunt fericit
În uitata mea singurătate

Visător

Multiplele metamorfoze
ale visătorului fantastic
care îmbrăţişează pielea puilor aplatizaţi
devenind fără efort geniu
la strâmtoare extaziat de gândire –
le deschide la trei dudui prostituate uşa
din lemn violet.

Germenul

Omul animal
Spre neant
Îşi înveleşte simţurile
Umbrele scursorii sale
Sunt obstacol în cale dragostei
Sistem chinez de ateism
Ca o privire goală
Dovlecei schelete culoarea limaxului
A penetraţiei mutuale
Mecanism orb şi mut
Noi vom găsi aripi care vieţuiesc în conformitate
Cu principiile lui Platon
În aparenţele realităţilor.

Aproape am terminat

În stradă precum în cântec
O mare
Bomboană
Ambalată în alb
Când eu mă joc de-a sărutul întrerupt
Gustul Parisului mă consolează
În tul eu văd arabescuri
Ochii afundaţi în orbite trag în jurul meu divanul toasturilor
Lumină roză peste părul meu neted
Întrebări inutile
Într-o familie ce se hrăneşte cu zaharicale
Eu îmi caut măsura.

Ogarcă

Ţara mea detestată suflă
în stele
pentru a spulbera marea injustiţie.
Acest inel aminteşte de o iubire
veghea căreia se agită departe de ţărm.
Pământ al aramei
harpă încântată
magicianul rândunelelor
viaţa mea pregătită pentru aventuri
îşi aminteşte de picioarelor sale.
Niciodată fără durere
cerbul meu
iubit
nu va mai luci
draperiile marcate
în neorânduială.

Pasărea rezedă

Într-o seară, aceste plete lungi date-ndărăt
ale micii dansatoare ciudate se făcură centură
cu febră băltită amintindu-şi de promenadă.
Animată ea presă pe gura mea băutura.

* * *

Turtiţe de zahăr roşu umflate a conci
unde biserica veche cântă la caterincă
împodobind cu un colier de perle căţelul
şi intră în camera mea magnifică.

* * *

Noaptea braţele mele s-au reîntors sub iarbă
surâsul lui a scânteiat pe ultimul imobil
în camera deosebit de liniştită
şi-având totdeauna dreptate ea adormi.

Soţia capră

Frunzele sale anormale parazitează străine
conţinând fapte diverse
într-o companie grea de nervi.
Nucul în necunoscutul banal
e unicul adevăr
în continuare.

Multiplele metamorfoze ale visătorului fantastic care îmbrăţişează pielea puilor aplatizaţi devenind fără efort geniu la strâmtoare extaziat de gândire – le deschide la trei dudui prostituate uşa din lemn violet.

Ion Toma Ionescu

Uzina

„Ionescule, tu mergi la uzină!“ Acea expresie mi-a conturat mult mai ferm viitorul decât am crezut. Un viitor cu orizontul limitat. Uneori timpul se rostogolește lent, poate că nici nu se rostogolește cu adevărat, e ca o linie dreaptă desfășurându-se pe un arc de cerc și descriind o altă curbă specifică, din perspectivă diferită, cu alte înțelesuri, dar cu aceeași origine, punctul de la care s-a pornit.

Raza cercului meu de bază se întindea pe 15 km, între Cartierul Trivale și Colibași poarta 1, într-o lume pe care aveam să o cunosc bine, ce nu m-a copleșit cu micile ei probleme, ci mai degrabă mi-a conferit doar o anumită valoare de întrebuințare. N-am să descriu mecanismul, intrasem în el fără voia mea și mă angrenasem cu convingerea fermă că poate fi îmbunătățit, cu fiecare înfășurare pe partea activă a profilului în care o roată dințată trage pe flancuri mersul, credeam eu, înainte.

Am lucrat la calitate și încercam cu echipa să-i conving pe cei peste 800 de muncitori direct productivi, cei care contau cu adevărat la secția „Cutii de viteze“, de conceptul calității și necesitatea lui. (Aserțiunea „cei care contau“, întru totul activistă, era aruncată în oponență mereu în fața celor din serviciile auxiliare, inginerilor și tehnicienilor — „cei care contau mai puțin“— ori de câte ori se ivea prilejul. De ședințe, slavă domnului tovarăș, nu duceam lipsă.)

Încercam așadar cum ziceam, să-i conving pe operatori cât de dezastruoasă este o abatere de elice sau profil pentru roțile dințate. Fie ea de ordinul, aparent nesemnificativ al zecimilor de micron. Contau cu adevărat în războiul pe care îl aveam de purtat cu industria auto a Vestului sălbatic! Îmi plăcea jocul de-a șoarecele și elefantul.

Uzina începea cu prelungirile ei, un fel de tentacule uriașe care funcționau ca niște ventuze, absorbindu-i sau vărsându-i pe muncitori prin cele opt guri/porți de intrare/ieșire, direct în/din burta monstrului. Nici caracatiță, nici balaur! În realitate avea câte ceva din amândouă, dar și o puturoșenie oarecum domestică. O lentoare pe care nu știai de unde s-o apuci. Un mutant care te storcea de vlagă în malaxorul lui și-ți atrofia simțurile, lăsându-ți impresia că prin salariul pe care ți-l dă, neîndestulător dar sigur, te poți scutura în timp din iobăgia seculară a pământului. Dar de țărănia din tine nu te puteai rupe doar purtând o pălărie mai mare, care să te apere de soare sau de vreme rea.

În fond mai toți de pe platformă prestau două meserii. Era obligatoriu să te întorci să nu te faci de râs în sat, măcar sâmbăta și duminica atunci când nu se lucra la uzină!

„Uite-al dracului Tănăsoaica, mare maistru la uzină, și-a luat casă la bloc în Mioveni, mașină la scară și s-a făcut băiat de oraș! I-au crescut urzicile semănate pe sfoară de-un metru în grădină. Își ține sapa din oțel de disc pitită în debara, la oraș. Deh, sapa din oțel de disc e grea! Nu i-ai pus domnule la coadă, motoraș?...” (Devenise o modă în vremea aia să-ți faci în uzină obiectele trebuincioase gospodăriei. De la cuțite de înjunghiat din oțel suedez sau supape tratate special, lustruite la perie, ascuțite ca briciul să nu rămână fir de păr pe șoriciul porcului, până la toporașe pentru șnițele și sape din oțel de disc. Și ultimul lucru de trebuință pe lumea asta, coșciugul, tot în uzină ți-l făceai la o nevoie.

Pentru cei mai mulți uzina era o vacă de muls la îndemână, cu izvorul laptelui fără sfârșit, căci pe dealurile Colibașului iarba creștea grasă.

Cu un sfert de oră înainte de intrarea în schimb mugea „vaca”. Un sunet prelung de sirenă ce te îndemna să grăbești pasul, dacă urcai coasta dinspre Mioveni, sau pe cealaltă parte dinspre Colibași. Părăseai cozile de la punctele alimentare de pe platou, cumpărăturile urmând să ți le faci la ieșirea din schimb. Vânzătorii aruncau ultimele felii de salam pe cântar și experți, nu mai așteptau să se oprească balanța, rotunjeau prețul și dintr-o dată prăvălia se golea.

La poartă, dacă treceа de șapte, riscai să ți se ia legitimația și să fi trecut în registrul ofițerului de serviciu, să apari pe un tabel la normatorul de secție. Acesta avea dreptul să-ți taie ore din pontaj pentru întârzieri repetate. Financiar nu însemna mare lucru, pentru că majoritatea operatorilor direct productivi, lucrau în acord global, plătiți la câte piese ieșeau la gata din mâinile lor. Dar mai erau și cei de la TESA, indirecții productivi, purtătorii de halate care oricum aveau mai mult rol de material didactic pentru ședințele de partid, sau de UTC, ridicați în picioare și beșteliți că nu-și aduc integral aportul la bunul mers al producției.

Dacă nu-ți lua banii Bebe normatorul și Drăguleasa, contabila, până la urmă nu conta prea mult! Critica era constructivă și te căzneai măcar o vreme să nu mai întârzii, să nu te afișeze la gazeta de perete.

Alta era situația dacă nu ajungea autobuzul. Vreun carambol pe șosea, sau pur și simplu întârziase șoferul, nu se trezise la timp din cheful făcut cu o seară înainte. „Al dracului motor, n-a vrut cu nici un chip să mai pornească!” Venea cu mașina din fața casei, acolo o parca.

Ce să mai dai drumul la utilaj ajuns la zece în atelier! Puneai sufertașul la încălzit în baia de abur și căutai meșterul să-i explici cum stă treaba. Totul era să te descarci, să te arăți nervos pe neamul lui manivelă.

„Panaramele dracului se îmbată ca porcii în loc să-ș repare autobuzele! Ar trebui să fie puși la plată, să suporte daunele și pierderile întreprinderii, bașca salariul călătorilor întârziați.” Între șase și șase și zece plecau autobuzele din toate cartierele Piteștiului și se încolonau la trecerea podului pe sub calea ferată. Un șarpe lung segmentat de farurile aprinse, înșirat pe câțiva kilometrii, dar și o întrecere nebunească în interiorul corpului de table pe roți ce se smicea în ocolișuri și depășiri periculoase până la Micești, unde se termina șoseaua pe două benzi către Câmpulung și făceai dreapta la nouăzeci de grade pe strada uzinei, iar cel care intra primul în Colibași, acolo nu mai era loc pentru depășiri, se mândrea toată ziua zicându-și Domnul Viteză.

De obicei primul ajungea Gică Nebunul, un puști înalt, cu o nevastă frumoasă, blondă, contabilă pe undeva prin uzină. Gică a lucrat câteva luni la Cutia de viteze strungar, de acolo l-am cunoscut mai târziu. Probabil îi luaseră caralii carnetul, dar s-a întors la autobază după ce i l-au dat înapoi.

Dacă te grăbeai sau doreai să-ți testezi rezistența la rupere, voiai să încerci cât ți se slăbesc șuruburile când trăiești periculos, sau să te scuturi de coșmarurile nopții, îl alegeai pe Gică. Nu poți știi niciodată ce zace într-un om! Pe mine mă saluta respectuos și manierat de departe. N-ai fi zis că e același om care la volan turba, fierbea sângele-n el, nu mai contenea cu înjurăturile dacă nu i se făcea loc să depășească în traseu.

Mărturisesc l-am văzut odată pe Gică, era probabil în tura liberă sau avea mașina la reparat, așteptându-și în stație soția, sus la noi în Craiovei (mă mutasem deja în Craiovei), cu un buchet mare de trandafiri galbeni. Era ziua ei, a sărutat-o și au plecat de mână în treaba lor, neluând în seamă vorbele mucaliților care stăteau totdeauna în spate și jucau șeptic.

Când ajungeam pe platou la uzină, un platou imens pregătit să primească, una lângă alta, mii de mașini personale și sute de autobuze, le găseam pe cele dinspre Câmpulung deja venite, căci spre munte, în satele așezate pe râul Târgului sau mai la stânga spre Coșești, cocoșii se trezeau dimineața mult mai devreme.

Când ajungeam pe platou la uzină, un platou imens pregătit să primească, una lângă alta, mii de mașini personale și sute de autobuze, le găseam pe cele dinspre Câmpulung deja venite, căci spre munte, în satele așezate pe râul Târgului sau mai la stânga spre Coșești, cocoșii se trezeau dimineața mult mai devreme.

După ce s-a construit BIG-ul, dar și în celelalte dughene care apăruseră ca ciupercile pe lângă garduri, comerțul socialist era în floare, iar producătorii pomicoli neautorizați, prestau și ei de zor golind damigenele înghesuite în portbagajul vreunei Dacii prăfuite, căreia îi curgeau tablele de atâta hurducăială pe coclauri la cărat de prune, împărțind contracost cu juma de măsură degustătorilor matinali, specialitățile zonei. Se creau grămezi spontane, moluri în mișcare înaintând lent spre porți, sticlele circulau de la mijlocași la grămadă către linia de trei-sferturi. Pare că puterea octanică a combustibilului sau cantitatea, nu era suficientă pentru maximum de capacitate la care se puteau tura motoarele, ceea ce de fapt îi îndârjea, dar nu voiau să riște.

Produsul inflamabil, interzis conform decretului 400, se consuma doar în afara gardului uzinei, iar la poartă trebuia să întorci capul când arătai legitimația și să-ți ții respirația, ca să nu-i dai un damf puturos în fața portarului. Portarii se arătau băieți sensibili, dar pe fond cumsecade! „Măi nene a intrat în haine, e rămas de la povarnă!... Am făcut țuica astă iarnă și nu mai scap de mirosul ăsta păcătos! Te-nțelegeau. Important era să te ții pe picioare, căci dacă vreun portar mai al dracului băga de seamă vreo clătinare în peisaj, nu te mai lăsa sa intri.

Mă dădeam jos din autobuz la poarta 1. De obicei până la secție mergeam singur, speriat încă de ce ni se întâmplase la „procesul albaștrilor”, cu gândurile mele fără de număr în minte și geanta pe umăr. Purtam în ea pachetul cu mâncare și obligatoriu câteva cărți, una măcar de poezie. Dimineața nu se putea citi căci lumina se aprindea în autobuz doar în spatele mașinii, unde era cerută expres de cei ce se așezau acolo să joace șeptic. Dar la întoarcere, dacă prindeam un loc, reușeam să citesc până la Pitești pagini bune.

Pe frontispiciul secției sta scris cu litere mari, roșii, Cutii de viteze. Intram, dar nu urcam în stânga pe scări. Șeful de secție și tehnologii la primul etaj, contabilitatea și dispeceratul la etajul doi și la ultimul etaj, vestiarele. Halatul îl țineam în secție într-un dulap la punctul meu de control final. Nu-mi plăceau vestiarele, aveau un miros greu de suportat de la bocancii cu talpa groasă și salopetele îmbibate de ulei.

Deschideam în față ușa de metal prinsă cu arc și intram în secție într-o altă lume. Te izbea un aer mai cald și un țiuit continuu de la instalațiile sub presiune. Monstrul respira, dar era ațipit.

În prima mea zi de muncă, am nimerit autobuzul lui Gică. Aveam la mine un bilet pe care era scris cu litere mari un nume, MIU PETRE. Mi s-a spus de la securitate că MIU e o prescurtare de la Meseriile Industriilor Ușoare și Petre e Sfântul, șeful de la calitate. Dintre toate posibilitățile ce mi se puteau oferi, uzina era raiul pe pământ. Musai să-mi dispară din gând facultățile și apucăturile dușmănoase. Trebuia să consider că acela a fost un vis urât. Aș fi pierdut vremea degeaba. Doar clasa muncitoare are perspective certe să ajungă în paradis. „Și unde pui că au salopete albastre ca și idealurile voastre!” Mi s-a cerut să nu-i fac de râs că ei au investit în noi încredere. „Poezia adevărată o poți găsi doar la munca de jos!” (Recunosc în context, m-a furat un pic condeiul desenând floricele pe text.)

Când am deschis ușa în secție nici țipenie de om pe culoare, doar la montaj trei bărzăuni probau la banc ultima cutie asamblată în schimbul de noapte. Se luptau cu ea ca s-o ridice pe un cârlig. Semăna cu o carcasă de...

Imaginea în sine m-a frapat de la primul contact ca o pedeapsă nemeritată. Parcă revedeam într-o altă dimensiune, forțat, o tăiere de porc la tata mare în curte. Gușterele ăl bătrân. Trei bărbați puternici luaseră de picioare porcul să-l scoată din coteț și îl trântiseră pe jos. Îl țineau strâns și am văzut clar când unul dintre ei i-a împlântat cuțitul adânc, a țâșnit sângele și un guițat sfâșietor m-a făcut să alerg și să mă închid în casă. Abia după vreo oră la insistențele Veroanei, o soră de-a tatei, am ieșit afară să-mi dea șorici. Mai gustasem șorici și altădată, știam că e bun.

N-am mai văzut porcul, îl porționaseră; inima, ficatul, bojogii, șuncile, slănina pentru topit, greabănul, șira, coastele, șoriciul rulat și așezat pe fundul hârdăului. Tata-mare mi le-a prezentat pe toate și mi-a explicat rostul și rolul fiecăruia, inclusiv filozofia vieții porcului. „Tăierea lui în ajunul Crăciunului e împlinirea destinului!” își susținea ăl bătrân dizertația.

N-am înțeles! Am început să plâng, aveam opt ani, în primăvară murise tata și am cerut oamenilor acelora să-l lipească bucată cu bucată și să-l facă la loc cum a fost. Mi-au explicat că nu se mai poate, băuseră prea multă țuică, le tremuraseră mâinile și cuțitul nu tăiase la semn, nu se mai potriveau îmbinările.

Nu mai eram copilul neștiutor de atunci, dar nu avusesem nici-o legătură cu industria. Tehnica nu mă atrăsese, nu știam cum arată o cutie de viteze. Cui să fi pus întrebările? Mama singură nu le știa pe toate... Pe mine mă stârnea metafora, n-am crezut că voi fi pedepsit de viață sa ajung în industrie un controlor bun.

Când i-am văzut pe cei trei ridicând în brațe cutia de viteze (am prins estafette-ul, cutia aceea era mult mai mare decât cutia de Dacie...)ca pe un porc de Crăciun și au agățat-o într-un cârlig ca s-o introducă în bancul de probă, mi-a venit pe loc în minte pățania din copilărie. Nu exista cuțit și nu țâșnea sângele, carcasa avea totuși un bușon pe unde curgea uleiul ce trebuia deșertat după proba de banc.

Mă gândeam că de data asta va trebui să învăț singur, fără tata mare, inima și ficatul, pinioanele, sateliții, axele planetare și cuzineții, rolul și rostul fiecărei componente, filozofia vieții în cutie și asta nu era de loc poezie. Am militat tot timpul pentru componente fabricate cu precizie ca la NASA. O reminiscență probabil...

- Bună dimineața, îmi spuneți vă rog unde are biroul tovarășul MIU?

(fragment din ediția II-a a ***Dosarului Albaștrii***)

litere

Dumitru Augustin Doman

Gellu Dorian și suta lui de maeștri

Scriitor cunoscut, Gellu Dorian este prodigios poet, romancier, eseist, critic literar, dar și neobosit animator cultural de anvergură, organizând de două ori pe an Zilele Eminescu la Botoșani, cu Premiul Național Eminescu în iarnă (la 15 ianuarie), cel mai important de la noi, și cu premii pentru debutanți în vară (la 15 iunie). Nimic nu-i e străin din ce ține de literatura română și chiar de viața literară românească.

Și totuși, Gellu Dorian încă mai surprinde, recent publicând un volum unic în literatura noastră: *O sută de maeștri și un discipol. Crochiuri lirice* (Editura *Junimea*, Iași – 2016, colecția *Cantos*, cuvânt însoțitor de Ioan Holban). Ca să ne dăm seama despre ce e vorba, e necesar să reproducem prezentarea autorului de pe ultima copertă: „Poeziile din această carte au fost scrise în 1976, după ce am citit *Panorama poeziei universale contemporane* de Anatol Baconsky, carte apărută în 1972 la Editura Albatros, într-un tiraj de 7300 de exemplare și care a cunoscut încă vreo câteva tranșe până în 1977, după moartea tragică a poetului antologator. Impresionat de autorii pe care i-am descoperit în cele 877 de pagini, citiți și recitiți, am scris pentru cei o sută de antologați câte o stanță lirică, fiecare de câte două strofe. Nu atunci, ci acum, la patruzeci de ani de la scriere, convins că am învățat adevărata poezie de la ei, i-am dat titlul *O sută de maeștri și un discipol.*" Aceasta poate fi o lecție și pentru tinerii poeții de astăzi, din două motive: pe de o parte pentru că sunt omagiați poeții mari ai lumii, iar pe de alta, pentru că, în fond, un tânăr poet trebuie să aibă o solidă cultură poetică, nu să scrie lăutărește, după ureche; să aibă, deci, o sută de maeștri pentru a fi ei înșiși autori.

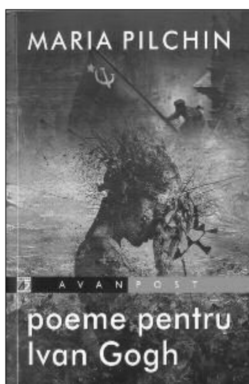
Dar ce sunt de fapt „crochiurile" lui Gellu Dorian? Dincolo de reverențele de rigoare, poeziile sunt texte scrise în maniera fiecăruia din cei o sută, aducând în cele opt versuri elementele poeziei fiecăruia, obsesiile acestuia, mai puțin stilul, că atunci ar fi fost parodii, dar ele se constituie în cea mai mare parte și ca arte poetice ale celor antologați de Baconsky, citiți obsesiv de Dorian. Iată pe Rainer Maria Rilke într-o *ars poetica*, poem expresionist, care trimite subtil la detalii din viața marelui poet: „Azi e toamnă și în parc e frig,/trandafirul tremură de teamă/că-ntr-o clipă neagră o să îl ating/și-i voi da întreaga vieții vamă.//Prietene, nu-mi mai scrie scrisori,/unde sunt eu e o lume de gheață,/așteaptă o toamnă când ai să mori/cu roua pe buze, de dimineață". Aceleași caracteristici sunt valabile și pentru Georg Trakl: „Noaptea imensă-i un altar de seu,/punctul vulnerabil este luna,/după care se ascunde-un zeu/mai flămând de viață ca întotdeauna.//Vreau să-mi văd ursitul vis de crin,/rătăcind prin Calea cea lactee,/nu mai trece nimeni, nici un peregrin,/sora mea e-o umbră pe alee". Și, ca să încheiem cu citatele, la Cesare Pavese găsim obsesia morții autorului *Meseriei de a trăi*: „De ce se curmă, Domnule Cesare,/contemplarea însăși în afara ei,/parcă s-ar ascunde sfinții-n calendare/și-am avea deodată șapte dumnezei.//De ce vine moartea și în ochi e frig,/și în sânge nimeni nu mai este,/Domnule Pavese, când șoptesc, te strig,/și când vine moartea ne vom da de veste".

Cu îndreptățire, Ioan Holban găsește, în prefață, că „materia lirică din *O sută de maeștri și un discipol* este *poezia* însăși, „crochiurile" lui Gellu Dorian plecând de la și întorcându-se mereu la un *cod cultural* asumat, parte din realul și imaginarul poetului. În fond, Gellu Dorian denunță formula veche și ideea primită, după care esențiale pentru nașterea unui poet sunt talentul și inspirația („muza", cu vorba poeților din alt veac). Din talent și inspirație, lângă „muză", se poate scrie, eventual, *o carte* chiar remarcabilă, elogios comentată, premiată, dând fericitului autor frisonul gloriei; un *destin literar* crește, însă, din cultură, din lecturi și prin integrarea în ființa interioară, în structurile lirice de profunzime, a lucrurilor „învățate", descoperite în cărțile altora".

Dar, ca o concluzie, deși Gellu Dorian își asumă rolul de discipol al celor o sută (între timp, probabil că și-a mai adăugat vreo sută), cine-i știe opera poetică poate constata că aceasta nu păstrează influențe vădite din niciunul. Poate că acesta este unul din aspectele cele mai importante ale veșnic misteriosului proces de creație autentică, să fii tu însuți după ce te-ai „confruntat" cu ce e esențial în literatură.

Spectacolul poeziei

Carte nouă

Maria Pilchin – *Poeme pentru Ivan Gogh* (*Paralela 45*, 2015, colecția *Avanpost*)

Maria Pilchin este o tânără poetă de la Chișinău, autoarea unor texte de-o prospețime și o suplețe remarcabile, lucruri îndeobște nu tocmai lesne de obținut de la o asemenea poezie în general livrescă și plină de note ironic-parodice și de ingenioase jocuri de cuvinte. Autoarea reușește, de pildă, să altoiască erotismul cel mai viu pe o structură livrescă, precum în aceste *Precipitații cu Nichita*: „ne-am iubit ca doi pisoi/de martie/în timp ce nichita/își cânta ploile/infernale/frigul ne intrase în oase/și doar dragostea a putut/să ne readucă la viață/în garsoniera/din inima chișinăului" sau ca-n *SMS-ul Sulamitei*: „sânii mei sunt/două turnuri/cu două tunuri/fortăreața ta/în care istoria/se consumă/într-o noapte/sunt eu". Dar, poezia aceasta are și o dimensiune socială, trecerea de la erotic la social fiind făcută prin poemul de la pag. 39: „sunt rusoaică la bucurești/și română la moscova/dar în patul tău/sunt femeia de iubit/femeia de atins/femeia de legănat/femeia de înțeles", la pag. 45 găsind noi un text chiar angajat până la sarcastic: „aleșii poporului/fură ca la colhoz/pe dealul mare/politica lor/nici șah/nici măcar domino/nu mai este/ci curată ruletă rusească". În câmpul cu un relief variabil, încă neașezat definitiv al poeziei douămiiste, Maria Pilchin este deja o voce remarcabilă, lectura acestei cărți premiate de USR cu premiul *Mircea Ciobanu* lăsându-ne să întrevedem o evoluție viitoare strălucită a poetei de la Chișinău.

Jurnal liric ce refuză facilul, idilicul, cotidianul

Există poeți care scriu parcimonios, producând un poem la mari intervale de timp, iar un volum la un deceniu. Pentru cronicar, aceștia sunt mană cerească. În contrast, există poeți care au un ritm cotidian de scris, susținut, aflați într-o stare de inspirație continuă, ca o transă fără de sfârșit. Se pare că în această categorie se înscrie poeta Camelia Iuliana Radu, autoarea recentă a unei trilogii: *Întredeschis/Dincolo de fugă/Vântul în oglindă* (*agol*, 2015), chiar fiind preocupată de transă: „mă întreb dacă transa este un joc/un spectacol al iernii/pus în scenă de regizori cosmonauți/plictisiți de rețete artistice..." În paranteză fie spus, până am apucat eu să citesc cele trei volume de față și să-mi fac notații despre el, autoarea a mai publicat un volum.

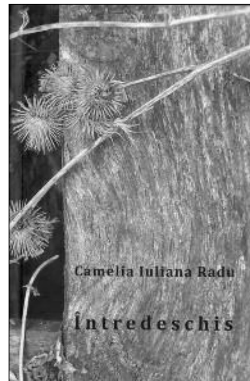
E atât de prinsă autoarea de așternerea poemelor încât nici nu mai e interesată de a le da titluri, deși textele acestea sunt pretabile la interesante titluri. De pildă, pe cel de la pagina 62 a primului volum l-ar fi putut intitula *Centrul și periferia*: „bătrânul s-a ridicat din groapă/și-a înfipt bastonul în pământul periferiei/și a zis:/aici este centrul/aici voi învăța vântul să își răsucească trupul/pe voința mea//sub lună/ umbra toiagului creștea până departe/atingea centrul orașului/făcându-l periferie".

Poeta este livresc-ludică și chiar onirică, producând câte un text memorabil precum cel numerotat 7: „scrijelim/pe un zid de omăt/ușor ca atingerea de femeie/avid ca atingerea de bărbat//apoi/răsucim curioși cerul/avid ca atingerea de femeie/ușor ca atingerea de bărbat". De aici până la un soi de suprarealism nu mai e decât un pas pe care poeta îl face cu nonșalanță: „pasărea om stă pe trepte/în loc de aripi are haine/în loc de cântec are lacrimi/în loc de pene are doar părul cărunt/și în loc de cerul albastru are o ușă în somn..." Și, în același registru, cu imagini care amintesc de Chagall: „mă întâlneam cu partea din mine/care plutea pe deasupra caselor/și sufla din trompetă/când mergeam la școală/era partea cu vedere la vis..."

Dar, cam ca la Nichita Stănescu, celebrul ei concitadin, stăpânește foarte bine jocul dintre realitate și abstractizarea acesteia: „un arhetip a ațipit într-o matriță nouă/aninat de privire/dansează ușor neantul/poți crede/că Dumnezeu te privește de aproape/cu respirația necamuflată". Sau, acest poem ce mi se pare memorabil pe linia aceasta a abstractizării: „tremura vocea întâmplării/pe care am strivit-o/fără să vreau/sub talpa unei întrebări/uit/din ce în ce mai des/să aud ceea ce văd/devin tăvălug peste zilele mele/devin asupritoare".

Camelia Iuliana Radu pare preocupată, de asemenea, de o poezie a reflexivității, a oglinzii, scrisă cu detalii, cu prim-planuri dintre realitate și metafizică. Iată un fel de autoportret cu totul original: „cuiele se topesc la soare unul câte unul/și în găuri se adună apă și sânge/te poți privi drept în ochi/înrămat într-un lemn încă viu". Sau această imagine a oglinzii devoratoare, ca un fel de reflexie a unui tablou de Munch: „oglinda înghite în tăcere/mișcarea/țipătul/ dar gura ei nu se umple". La acest capitol al reflexivității poate fi înscrisă și această artă poetică: „eu ziceam că poetul/este o sălbăticiune rătăcită printre civili/dar când privesc ce se petrece/în jurul meu/îmi vine să spun că poeții/sunt niște inocenți/rătăciți în jungla umană".

În volume mai vechi, poeta mai făcea neînsemnate concesii sensibilității, după cum spune Aurel Pantea: „Sufletul liric al Cameliei Iuliana Radu poartă semnele unei feminități echilibrate. Senzualitățile din unele imagini sunt născute din melodii lăuntrice, în care pasionalitățile și-au redus furiile, lăsând în poeme mostre ale unui suflet pentru care expresivitatea ține de temperanță." Trilogia aceasta, însă, este în fond un jurnal liric care refuză facilul, idilicul, cotidianul pernicios: „citeam un ziar și am obosit/nicio propoziție nu mai gândea/erau îmbătate toate în licoarea contextului//calc pe iarbă artificială/zi de zi/până la moarte//într-un cimitir e mai mult freamăt/decât într-un ziar provincial/sau în biroul unui director". Și: „sunt modestă scriu cu pixul într-un caiet/pe facturi pe chitanțe/pe ce nimeresc//literele sunt urâte/dar împreună cu facturile de plată/am o cronică precisă a stresului cotidian//pasta pixului se termină adesea/și atunci încerc să citesc apăsarea din hârtie//scriu de la o vreme direct în fișiere word/zi de zi șterg literele tastelor/este singurul semn fizic al gândurilor/evacuate".

Nicolae Oprea

Foto: Liviu Ioan Stoiciu

La Firenze, pe urmele lui Dante

Privirea-mi admirativă îşi pierde intensitatea când ajung la *David* al lui Michelangelo despre care ştiam că se află în Galeria de artă a Academiei.

Mai mult decât Roma, *la città del fiore* a fost una dintre ţintele preferate în călătoriile mele imaginare, de ins livresc, încă din studenţie. Antica cetate romană *Fiorenza*, devenită centru cultural şi politic de anvergură europeană din timpul ducatului condus de familia de Medici, apoi în Renaştere, mă atrăgea şi datorită genezei limbii italiene literare pe temeiul dialectului florentin. Florenţa părea cu atât mai fascinantă cu cât ajunsesem să-mi închipui că păşesc, străbătând-o agale, pe urmele lui Dante Alighieri, întemeietorul limbii literare; urmat de Leonardo da Vinci, Michelangelo Buonarotti, Sandro Botticelli, Filippo Bruneleschi, Galileo Galilei, Angelo Poliziano, Giotto di Bondone, Georgio Vasari, Niccolo Machiavelli, Girolamo Savonarola, chiar şi Rafael care n-a trăit decât patru ani în Oraşul florii.

*

Pe 22 mai seara, am decolat din Bucureşti, în grup familial, cu un avion Boeing al companiei Blue Air şi după mai puţin de două ore aterizam pe aeroportul din Firenze. Am fost puţin derutat de fusul oral, pentru că plecasem la ora 19 din ţară, pe poarta Otopeni, iar la sosirea în Italia era doar 20. Până să ieşim din aeroport, s-a lăsat întunericul, dar am găsit cu uşurinţă un taxi care ne-a dus la gazda noastră din bulevardul Matteotti, într-o clădire veche cu trei etaje. Oboseala drumului s-a atenuat admirând priveliştea vesperală de pe bulevardele largi sau străzile foarte înguste prin care se strecura taximetristul vorbăreţ. Şi a pierit cu totul când domnul de la care am închiriat apartamentul, un italian pragmatic, ne-a făcut un instructaj amănunţit asupra tuturor utilităţilor, începând cu aprinderea aragazului şi pornirea maşinii de spălat vase, pe care n-o vom folosi; mai folositoare a fost modalitatea de manevrare a obloanelor din lemn masiv de la ferestrele camerelor. Aveam să mă conving că majoritatea caselor vechi (n-am prea văzut construcţii noi) acoperite cu ţiglă cărămizie sunt prevăzute cu obloane exterioare segmentate din lemn masiv şi un fel de storuri interioare fixe, tot din lemn (protejând, de căldură, vânt şi ploaie).

Trezit prea devreme a doua zi, la ora italiană, realizez că nescafé-ul fără fumul ţigării, în bucătăria-sufragerie complet utilată, nu are nici un gust. Ies în bulevard să cunosc împrejurimile şi remarc, mai întâi, pista de biciclete, de vreo doi metri lăţime, care flanchează trotuarul. Un trotuar cu aspect de vechime, datorită lespezilor din tuf vulcanic care îl acoperă. Prima întâlnire matinală pe străzile lăturalnice este simptomatică. În dreptul unui Stop, o femeie înfoiată, *zingara* după port, mă interpelează într-o italiană aproximativă: *Chelesore*? Nu înţeleg ce vrea, deşi îmi arată insistent mâna, aşa că nu-i răspund, alegându-mă cu o replică tăioasă pe româneşte. „Băi, baboleto, ţi-a luat graiul?" În zilele următoare, aveam s-o reîntâlnesc, în diverse ipostaze, în centrul turistic din Piaţa Domului. Ajung în prima piaţa cu aer istoric, Piaţa Fra Girolamo Savonarola, un fel de piaţă de cartier care are în centru un parc de joacă pentru copii foarte sărăcăcios. Iar într-o latură a parcului, statuia reformistului rebel, în stil auster. Nu voi mai da de urmele lui Savonarola în itinerarul iniţiatic prin Firenze, semn că nu prea a fost iubit de toscani. Doar în Piaţa Signoriei este amplasată o piatră funerară din granit, evocând locul unde a fost ars pe rug călugărul moralizator, în 1498. Revenind pe Matteotti, întâlnesc primii biciclişti care se grăbesc spre slujbă, rulând fără grijă pe pista cu două sensuri marcate (departe de pistele construite în dorul lelii de la noi). În timp ce bulevardul este străbătut în viteză de pâlcuri de motociclişti. Voi vedea, mai apoi, că parcările pentru motociclete şi biciclete împânzesc străzile şi pieţele, în detrimentul maşinilor. Şi voi remarca unitatea şi standardul de civilizaţie citadină. Toate trotuarele şi străzile înguste sunt pavate cu lespezi din calcar sau tuf vulcanic, în stare brută sau cimentate simetric. Iar în parcuri, pe străzile şi pieţele aglomerate sunt postate, din loc în loc, coşuri de gunoi metalice, rotunde (cum era godinul nostru odinioară), prevăzute în exterior cu scrumiere.

Dimineaţa primei zile florentine am proiectat-o ca una de acomodare cu centrul străvechi al oraşului şi de fixare a obiectivelor de vizitat. În Firenze nu există metrou sau tramvai (ar fi şi imposibil, de-a dreptul ruinător), unicul mijloc de circulaţie publică fiind autobuzul, care circulă îndeobşte pe trasee turistice mai lungi. Aşa că am luat-o apostoleşte spre centru – toate străzile ce pornesc din Piaţa Libertăţii din apropiere duc, ca nişte raze focalizate, spre piaţa centrală -, călăuziţi de Turnul lui Giotto care se întrevede în zare pe deasupra clădirilor de cinci-şase etaje (cele mai înalte), cu acoperişuri din ţiglă roşu-maronie. După mai multe minute de mers vivace, am ajuns la confluenţa celor două pieţe, *Piazza del Duomo* şi *Piazza di San Giovanni* care alcătuiesc centrul religios al oraşului, cu cele trei monumente impunătoare: Biserica Sfintei Maria a Florii, Clopotniţa lui Giotto şi Batisteriul. Privirea este izbită de imensitatea Domului gotic, una dintre cele mai mari catedrale din lume, care-şi înalţă spre ceruri cupola proiectată de Brunelleschi. Văzut în reproducere grafică, domul are conformaţia simbolică a unei cruci, cu baza în turn. O ploaie torenţială, iscată din senin, ne întrerupe brusc clipele de contemplare. Sunt nevoit să cumpăr o umbrelă-baston de la un colţ de stradă. Observ că au răsărit ca din pământ pe toate străzile lăturalnice, tineri îndeobşte africani, vânzători ambulanţi de umbrele şi făşuri de ploaie. Fiindcă ploaia se naşte din nimic în Firenze.

După amiază, ne îndreptăm, după harta de care nu ne despărţim, spre ansamblul din *Piazza della Signoria*, considerată multă vreme fieful puterii politice din Firenze, începând cu Cosimo I. Monumentul ecvestru al acestuia este plasat în centrul pieţei, lângă o fântână uriaşă în jurul statuii lui Neptun, înconjurat de nimfe şi satiri. Palatul Vechi – denumit şi *Palazzo dei Priori*, al magistraţilor – care domină ansamblul a fost sediul Parlamentului italian între anii 1865-1870, când străvechiul oraş devine, pentru scurt timp, capitala Italiei. Construit într-o formă fortificată, palatul este străjuit de un turn-clopotniţă de vreo sută de metri înălţime. Ca testimoniu de arhitectură medievală, pe treptele ce conduc spre palat sunt postate statui celebre, realizate de maeştri. Începând cu *Marzocco* al lui Donatello, simbolul oraşului, *leul* uriaş fiind reprodus în miniatură pe stema Florenţei. Apoi, un grup statuar cu Hercule în centru, modelat de Bandinelli. Privirea-mi admirativă îşi pierde intensitatea când ajung la *David* al lui Michelangelo despre care ştiam că se află în Galeria de artă a Academiei. Dezamăgirea este pe măsură când îmi dau seama că mai toate statuile sunt copii în marmură sau granit, ale căror originale se află în muzee celebre. Cred că multiplicarea copiilor a devenit o manie păgubitoare pentru iubitorii de autentic, înşelând turiştii naivi, care se extaziază mimetic. Cel puţin statuia atleticului David, în mărime ceva mai umană, aveam s-o întâlnesc şi în alte locuri panoramice. Ca să nu mai vorbesc de imaginea lui reprodusă pe cele mai ciudate suveniruri, de la şorţuri şi tricouri până la brichete. Alături de Palatul Vechi, pe o stradă laterală, se află faimoasa Galerie Ufizzi, pe care n-am avut timp s-o vizitez, înspăimântat şi de coada imensă la biletele de intrare.

În dimineaţa următoare, după ce luăm bilete pentru după-amiază (15 euro biletul!) spre a vizita Complexul Domului, păşim spre Podul Vechi, care uneşte cele două părţi străvechi ale oraşului, foarte solid şi arcuit peste râul Arno, un râu cu apă tulbure, ca după ploaie, cam de mărimea Oltului. *Ponte Vecchio* este singurul pod florentin care a supravieţuit timpului, începând cu anul 1345. Podul este mărginit, pe ambele părţi, păstrând tradiţia, de prăvălii cu bijuterii scumpe, din aur şi argint cele mai multe, vitrinele fiind protejate cu obloane solide din lemn. Deasupra lor, pe dreapta, mergând dinspre centru, se păstrează intacte mansardele de locuit ale negustorilor de altădată. Iar pe stânga, o punte acoperită, sub forma unui tunel construit special pentru familia de Medici, care făcea legătura cu Palatul Vechi. De fapt, Georgio Vasari proiectează în 1565 coridorul secret în prelungirea podului, facând legătura cu Palatul prin Galeria Ufizzi. Într-una din terasele de sub punte, este expus *Bustul* lui Benvenutto Cellini. Admirabilă este şi *Loggia*, un fel de faleză acoperită în continuarea tunelului suprateran, pe malul consolidat al Arno-ului. La capătul ei se afla odinioară Piaţa de Peşte. Facem poze şi luăm prima tradiţională îngheţată toscană.

După-amiaza e dedicată Domului impunător. Intrarea pe o poartă înaltă de bronz, cu basoreliefuri ce reprezintă istoria vieţii Sfintei Maria. Catedrala, în interior, creează aceeaşi impresie de imensitate, împodobită cu fresce şi statui implantate în nişele zidului. Bolta, pictată cu scene biblice, în culori vii, seamănă întrucâtva cu Capela Sixtină a lui Michelangelo. Dar fascinaţia Cupolei proiectată de Brunelleschi în 1420 întrece impresiile vizuale. În altă zi, am urcat cu greu pe traseul circular, pe urmele Adei şi ale lui Răducu (Doina renunţând după primele trepte), cele 465 de trepte ale cupolei cu înălţimea de 115 metri. Escalada îmi aminteşte de Marele Zid chinezesc, urcat împreună cu Horia Gârbea şi Mircea Muthu, cu vreo zece ani în urmă. Vederea panoramică din vârful cupolei, din coridorul

exterior care înconjoară lanterna, splendidă, atenuează oboseala urcuşului. Urcarea în *Campanile di Giotto* mi s-a părut mai istovitoare, deşi turnul început de Giotto şi terminat de F. Talenti are doar 84 de metri şi 414 trepte. Suişul pe culoare înguste, şerpuind pe marginea turnului, se întrerupea la cotituri spre a coborî ceilalţi. Are, totuşi, trei-patru platforme de odihnă şi răgaz cpontemplativ, unde sunt expuse cele şapte clopote, cel mai mare, din vârful turnului, purtând numele Santa Reparata (toate au denumiri religioase). Şi 16 statui în mărime naturală realizate de Andrea Pisano şi Donatello. Punctul panoramic este la fel de impresionant. Acoperişurile cărămizii colorează văzduhul.

A durat mai bine de o oră, înaintând cu paşi de melc în coada încolăcită în jurul Domului, pentru a intra în Cupolă. În schimb, se intră lejer în Muzeul din vecinătatea Catedralei Sf. Maria, care nu-i prea atrage pe turiştii însetaţi de senzaţional. Între grupurile de turişti, unde se amestecă toate culorile raselor şi limbile pământului, predomină asiaticii (japonezi, chinezi etc.) În *Muzeul Operei Domului* sunt protejate operele de artă retrase din Dom, Batisteriu şi Turnul-clopotniţă; şi resturi arhitectonice din formele primare, dinaintea renovărilor. Sunt expuse în mai multe săli sculpturile externe create de artişti de excepţie precum Donatello, Andreea şi Nino Pisano, di Bartolo, della Robia, di Cambio ş.a. Alături de basoreliefuri, fragmente arhitectonice, steme, genealogii etc. Într-o sală mare sunt conservate statuile de pe prima faţadă a domului, demolată în 1587. La capătul scării monumentale dintre etaje, spaţiul este dominat de fascinanta *Pietà* (din 1553) a lui Michelangelo, proiectată iniţial pentru capela funerară a artistului din Roma. Sala Cantoriei reuneşte statuia Corului bisericesc şi alte piese din marmură de Donatello, precum *Maddalena penitente* şi statuile de profeţi. Urmează Sala Modelelor, cuprinzând o serie de proiecte statuare şi picturale pentru cupola, lanterna sau faţada domului.

Ceea ce atrage imediat privirea când vezi *Il Batistero* este forma lui octogonală. Considerat cel mai vechi monument din piaţa San Giovanni, Baptisteriul a fost reconstruit în forma actuală în secolului al XI-lea, ilustrând fidel arhitectura romanică, fiind completat în secolele următoare cu o cupolă monumentală şi abside laterale. Interiorul, ornat cu marmură şi mozaic în stil bizantin, este mai puţin impresionant, reprezentând, mai degrabă, un loc de reculegere pe scaunele din centru. Locul cristelniţei este marcat doar cu un desen dreptunghiular, vasul nemaifiind expus. Exemplele de artă autentică sunt afară. E vorba de cele trei porţi din bronz masiv, cu figuri şi scene emblematice în basorelief. Poarta de Sud, opera lui A. Pisano, datând din 1336, figurează viaţa lui Ioan Botezătorul, patronul spiritual al Firenzei. Poarta de Nord, denumită *Poarta Crucii*, reprezintă alegoric viaţa lui Iisus Cristos, cu 20 de scene din *Noul Testament*. Iar ultima poartă, laterală, definită de Michelangelo *Poarta Paradisului*, reprezintă scene din *Vechiul Testament*.

Într-o piaţă din afara circuitului turistic, descoperim un complex muzeal inedit consacrat familiei de Medici, care a guvernat multă vreme oraşul, protejându-i pe artişti. Edificiul a fost conceput de Cosimo I, primul mare duce al Toscanei, ca mausoleu al dinastiei şi realizat ceva mai târziu de Ferdinand I, în 1644, după proiectul lui M. Nigetti. Spaţiul expoziţional monumental este împărţit în două părţi: *Capella dei Principi* şi *Sagrestia Nuova*. Se intră printr-o biserică impozantă, pe a cărei cupolă sunt reproduse, în frescă, scene din Vechiul şi Noul Testament. Sacristia (sagrestia) cuprinde tezaurul de obiecte de cult şi veşminte bisericeşti. Dar interesul este trezit de Capelă, începând cu mormântul lui Cosimo cel Bătrân. Iar fascinaţia este întreţinută de capodopera lui Michelangelo din 1521, *Madona cu pruncul*, la picioarele căreia se află mormintele fraţilor Lorenzo Magnificul şi Giuliano de Medici. În stânga şi dreapta sarcofagului lui Giuliano tronează impunătoarele statui alegorice: *Ziua* şi *Noaptea*. În partea opusă a sălii e poziţionat simetric monumentul lui Lorenzo, duce de Urbino (destinatarul *Principelui* lui Machiavelli), lângă care se înalţă celelalte statui simbolice: *Aurora* şi *Crepusculul*.

Pentru a intra în *Galleria dell' Accademia* iarăşi trebuie să suportăm căldura la o coadă de vreo oră; noroc cu Răducu, nepotul din clasa zero, care ne destinde cu giumbuşlucurile sale (În paranteză fie zis: unicul loc unde s-a simţit foarte bine neobositul Radu-Petru a fost *Muzeul Leonardo da Vinci*, conceput în chip original ca laborator didactic pentru construcţiile inventive ale copiilor vizitatori). Fondată în 1784, Galeria fost proiectată iniţial ca laborator de formare pentru studenţii de la Academia de Arte din vecinătate. Prima dintre cele nouă săli expoziţionale reuneşte, în consecinţă, opere de şcoală florentină din perioada Renaşterii, cu subiect religios. Din Sala Florentină, se remarcă o serie de *Madonna*, picturi realizate de Portello sau Lippi şi operele de tinereţe ale lui Botticelli: *Madona cu fiul* şi *Sfântul Ioan şi doi îngeri*. Din a doua sală (*Sala del Colosso*), privirea este atrasă de *Răpirea Sabinelor* a lui Giambologna. La fel de atractive sunt picturile şi sculpturile din sălile următoare: de artă bizantină, de artă romană, gipsoteca, de pictură religioasă cu icoane ruseşti. Din galeria propriuzisă, cele mai expresive sunt sculpturile neterminate ale lui Michelangelo, un fel de eboşe în marmură, îndeosebi seria de *prizonieri* şi *sclavi*. În adâncul galeriei, aşezată pe o tribună neoclasică construită mai târziu, se proiectează în spaţiu statuia grandioasă a lui *David*, de peste patru metri înălţime. Subiectul a fost ales de Michelangelo ca emblemă a oraşului Firenze, simbolizând isteţimea care învinge forţa. Statuia din marmură a fost modelată de renascentistul genial în jurul vârstei de 25 de ani (1501-1504). Frumuseţea atletică a statuii este pusă în evidenţă de lumina irizată prin cupola-vitraliu multicoloră de deasupra.

Timpul se precipită pentru vizitatorul ahtiat de istoria frumosului ca esenţă, iar zilele se amestecă precum imaginile înregistrate de memoria avidă. Într-una din zilele acestea, am vizitat Complexul monumental Santa Croce, muzeul care completează biserica, sub denumirea generică *Opera di Santa Croce*. În interiorul uriaş al bisericii datând din 1442, pe lateral, sunt dispuse circular plăci funerare din marmură dedicate personalităţilor ilustre, dublate cu sculpturi în mărime naturală, picturi sau basoreliefuri cu imagini din viaţa acestora. Limitele clădirii par împinse spre cer, în nemărginirea spaţiului. În Santa Croce, în spaţiul sacru din faţă, calci pe mormintele sfinţilor papi. Mai protejaţi par să fie artiştii sacri, temerarii artelor şi ştiinţelor, înşiruiţi de la intrare în mormintele de pe lângă ziduri: Galileo, Michelangelo, Dante, Vittorio Alfieri, Donatello, Leonardo Bruni, Rossini, Ugo Foscolo, Giotto, Cimabue; până şi autorul machiavelic, eternizându-l în *Principele* pe ducele de Urbino. Aerul dens te apasă pe umeri şi piept. Trupul pluteşte înălţându-se spre cupola multicoloră. Paşii nu-i simţi, dar şoapta are ecou între statui. Deloc întâmplător, lângă scările bisericii se înalţă maiestuoasă statuia lui Dante Alighieri, realizată în 1865 de E. Pazzi.

Aşteptate sub tensiunea receptării artistice în timp comprimat, momentele de destindere din ziua următoare sunt binevenite în mijlocul frumuseţii naturale din *Grădina Boboli* de peste Arno (trecând de Podul Vechi). Este un model de grădină renascentistă proiectată încă din 1549 de arhitectul Tribolo, la cererea lui Cosimo I, dar redimensionată de-a lungul secolelor până la perimetrul de-acum. 45.000 de metri pătraţi de verdeaţă şi statui se întind între Fortul Belvedere şi Poarta Romană, mărginiţi înspre Arno de Palatul-muzeu Pitti. Într-o concepţie originală, se combină în acest spaţiu liber o Grădină botanică şi un Muzeu arhitectonico-sculptural. Străbatem agale aleile şi admirăm rând pe rând: Pajiştea Coloanelor, Fântâna lui Bachus (datând din 1560!), Aleea Chiparoşilor, Fântâna lui Mostaccini, Esplanada Izolată, Pajiştea Castanilor, Bazinul lui Neptun, Sera de Lămâi, Bazinul Insulei, Grădina Cavalerului ş.a. Admirabile sunt *Amfiteatrul* construit în secolul al

XVII-lea, având în centru un străvechi obelisc egiptean; şi *Grota lui Buontalenti* din secolul al XVI-lea, în ale cărei nişe exterioare sunt expuse *Paris şi Elena* de Bandinelli şi *Prizonierii* lui Michelangelo, în copii fidele.

Casa lui Dante am găsit-o abia în ultima zi, pe o stradă lăturalnică (Sfânta Margareta), nu prea departe de centru. Am păşit cu emoţie abia reţinută peste pragul uşii masive a unei clădiri cu zidurile pietruite, care arată ca o fortăreaţă pe verticală, deşi aflasem că muzeul s-a înălţat în vecinătatea locului unde s-a născut, de fapt, poetul ilustru. *Casa di Dante* a fost reconstruită în secolul al XIX-lea, în stil medieval, şi reuneşte în cele trei niveluri ale edificiului documente grafice şi iconografice din oraşul Firenze dantesc (până în anul exilării poetului, 1302). La primul nivel este desfăşurat pe un perete arborele genealogic al familiei. Iar în vitrinele din ambient sunt expuse diverse obiecte folositoare de epocă (care puteau să-i aparţină): pumnale, alambicuri pentru distilare, diverse ustensile, ceaune, oale etc. Impresionantă este masca funerară (nu ştiu cât de autentică), care-mi aminteşte de masca lui Eminescu de la Ipoteşti.

La al doilea nivel este reconstituită camera austeră a lui Dante, protejată de o uşă-geam: un pat, o masă, un scaun şi o ladă, toate din lemn masiv. Îmi atrage atenţia o frescă de Brunetto Latini intitulată „Maestrul Dante Alighieri/ Infern". Dintre ediţiile expuse, se remarcă una foarte bogată în miniaturi din al doilea sfert al secolului al XVI-lea, alături de manuscrisul „Palatino 313" cu fragmente din *Infernul*. Impresionantă este şi o ediţie in-folio, realizată la Bergamo în 1921, însoţită de semnătura ştampilată în decoraţiune. Parcă-l aud pe poetul întemeietor de limbă literară: „Nell mezzo del camin di nostra vita/ mi ritrovai per una selva oscura/ che la diritta via era smarita". Deşi guelful Dante a fost exilat de ghibelini, din Firenze la Ravenna, cu opt ani înainte să înceapă a scrie *Divina Comedie*.

Timpul se precipită pentru vizitatorul ahtiat de istoria frumosului ca esenţă, iar zilele se amestecă precum imaginile înregistrate de memoria avidă.

hoinar

Ion Nete

TAIFASUL UMBRELOR ȘI BLAKY

Lovitura năprasnică îl ia pe neașteptate. Pământul i se scufundă de sub tălpile picioarelor. Apucă să-și vadă chipul destrămându-se într-o spuză de cioburi și rafalele ploii de stele verzi. A căror sclipire stăruie ca veșnicia straturilor de întuneric.

Vacarmul stârnit fulgerător se potolește la fel. Înfiriparea luminii dă la iveală lumea. Care își vede neabătută de mersul firesc. Parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. Doar un ochi atent ar observa că arată mai aparte decât înainte.

După înălțimea soarelui, e-nămiaza mare. Vălmășagul durase, așadar, destul de mult. Pustiul zării e greu de cuprins cu ochii. Într-una, răsar și dispar umbre. În fiecare își recunoaște părțile propriului chip. În urma lor se deșiră dâre nămoloase peste verdele catifelat. Așternute într-o cărare alburie. Departe, în adâncul zării, orizontul tremură apăsată de poalele grele, ca de statuie, ale cupolei cerului.

Prin mișcarea misterioasă, umbrele care apar și dispar arată aidoma unui șir de furnici uriașe care intră și ies din adâncul unui tunel săpat în lungul zariștii.

Isonul straniu al unui cântec, în freamăt prelung, de pădure dărăcită de vânt, se întinde peste zariște: Trăiește-ți viața, omule / moartea sigur te așteaptă / unde și când vreodată n-ai să știi / geaba-ți pui mintea a trudi / nu, n-ai să afli cum va fi / ochii ce ți-s dați văd / numai iluzia c-alegi calea / jinduind la răsplata din cer/ nicidecum zariștea în care ajungi / ca să cutreieri în neștire / preschimbat din umbră în pâlc/ să ai cu cine tăifăsui, despre ce-a fost odat/ și nicicând nu va mai fi...

Din norul spuzei de cioburi în continuă sfărâmare o umbră se desprinde, prăvălindu-se la pământ. Speriată, iscodește împrejurimile. Descoperindu-și chipul în numeroase multiplicări rămâne năucită. Cu cât măsoară, din ochi, pustiul fără margini cu atât se simte mai singură. În pofida metamorfozării propriului chip, care o face să se vadă pretutindeni. Temătoare că a călcat într-un loc rău, tresaltă, ridicându-se în capul oaselor. Mai mult de-atât n-o ajută puterile. Privirea vie caută, pierdută, în hăul depărtării. Sperând să-i sară de-acolo cineva în ajutor. În șoaptă, murmură un nume: Blaky. Furată de iluzii, se leagănă ca dusă pe spinarea moale a unor valuri. Până i se năzare că ființa în care își pusese toate nădejdile vine plutind. Dar înecată...

E adevărat sau are vedenii? Până se dumiri, ochii i se preschimbă în bobine cinematografice, din care curg fragmente haotice. Rupte din filmul pățaniei cu țiganul de mătase. Acum știe că avusese de a face cu o specie aparte, din aceia care se îndeletnicesc ba cu negoțul viclean ba cu vrăjitoria. Dedându-se, fără să pregete, la crimă. Fragmentele refac clipele premergătoare năprasnicei lovituri.

Apare mai întâi, scoasă la vedere, ispititoarea momeală. Trei seturi strălucitoare. Vase de Jena. Se vede derutat de sporovăiala care îi tot repetă ce noroc îi picase pe cap. Tărăgănează alegerea. Vasele îi par, deopotrivă, pe plac. Întinde mâna, ademenit, să le atingă. Brusc, învălmășeala neguroasă amestecă frânturile. Ca la cinematografele de pe vremuri, când viteza de rulare o lua razna.

*

Agitat, stolul umbrelor i se-mbulzește deasupra. Într-o cazna disperată să refacă forma ce părea indestructibilă. Buluceala îngroașă bezna, acum, și mai de nepătruns decât atunci când însoțise scufundarea pământului spre al nouălea cer.

Umbrele stinghere se vântură într-o rotire fără noimă. Unduirea aerului dogoritor închează cuprinsul zariștei, încât, întinderea se asemuie pânzei de apă din care se ridică valuri învârtejite de furtună. Priveliștea îi dă senzația apăsării unei păreri de rău. Îi pare rău că nu vede valurile cum se prefac în pulberi de stropi aprinzându-i ochii cu scânteierile curcubeului multicolor.

Cupola îngemănează albăstriul cerului cu neftiul zariștii, încopciate în bănuții rotunzi ai florilor de toate soiurile ce fac pământul și cerul să pară una.

Umbra, căzută din nor (plină de dezamăgire): Sărmanul Blaky! (Își prefiră printre degete, ca pe un șirag de mătănii, rămășița franjurului răsucit din fire de păr negru și lucios).

Altă umbră (o îmbrățișează, ocrotitor): Bine c-ai ales să vorbești în închipuire. N-aude nimeni. Aici, gata cu văicăreala. S-a dus vremea frământării și așteptatului.

Umbra: (Privește încruntat, încât cealaltă să nu-și poată închide ochii, obligând-o, astfel, să-i adune uitătura iscoditoare. Până ce, după fiorul care le cutreieră au simțământul că nu-s două ci una și aceeași. Rostesc, într-un glas): Sunt clipe când, aflat la ananghie, crezi tot ce-ți trece prin cap.

Altă umbră: (Înfrigurată, de fulgerarea franjurelui): Adevăr spui! Așa pacoste... Să te mai miri surprinzându-te cumpănind între soroc de viață și moarte ...

Umbra: (Face nevăzut franjurele pufos): După mine, pe lume nimic n-ar trebui lăsat necumpănit. Să fie posibilă despărțirea apelor în cele de folos și de prisos!

Altă umbră: O astfel de rânduială s-ar fi cuvenit din începătura rânduielii vieții. Odată pornit cursul, cum să fii sigur că nu naufragiezi? S-ar fi întâmplat așa năpastă? Cum să bănui vicleșugul țiganului cu voce mieroasă? Nu pridide cu lăudatul, ba că-i așa, ba că-i făcător de bine. Ieșise ca șarpele la drumul mare și se prefăcea că e pus pe împărțit daruri, ca să poată lovi pe furiș, împotriva proverbului. Ce mai, arăta o față de samaritean sadea din care mustea viclenia. Amalgam de neînchipuit. Vasele scoase la vedere erau cursa în care să-și încerca norocul la pescuit naivi...

Umbra: Cum, necum, s-a sfârșit. Scris o fi fost să se întâmple ce s-a întâmplat. Nu-i mai stă în putere nimănui să schimbe ceva! Și blestemul căutării cu lumânarea după chilipiruri își are pătimirea lui. Bodogăneala și oftatul nu mai fac doi bani. Mortul de la groapă nu se mai întoarce! Întâmplatu-s-a și bun întâmplat rămâne!

Altă umbră: Așa să fie sfârșitul vieții ?

Umbra: O colindă în zariștea de necuprins. În locul plânsului de milă...

Altă umbră: Pacostea a picat ca un trăsnet, când să te poți feri?

Umbra: Oare, în pustiul ăsta s-aude glasul mângâietor: pierdut ai fost și te-am găsit! Mila mi-o revărs asupra-ți?

Altă umbră: Ar folosi?

Umbra: Adineauri, mi se părea că suntem îngemănate în același chip. Și ție ?

Altă umbră: Îmi răsună în auz ecoul spusei cu care căzusem de acord că sunt clipe când, aflat la ananghie, crezi tot ce-ți trece prin cap. Vorbe făcute să sune aiurea? Ce crezi? Greu suporți aducerile aminte! Dorul după Blaky, te topește, nu alta!

Umbra: Adineaori, m-asigurai că mortul nu se mai întoarce de la groapă! N-o fi și cu amintirile la fel? Toate își au vremea lor. Te încântă cu bucurii, mirări și uimiri. Să nu observi petrecerea vieții. Până în clipa în care nu mai ai ochi pentru nimic. De mi-ar fi la îndemână, aș pune rămășag cu Dumnezeu că nu-I trecuse prin cap ce făptură scoate din țărâna frământată în palme! Bagi de seamă cu ce îndrăzneală vorbesc? Mă ia gura pe dinainte! Odată ajuns aici, nu-mi mai pierd cumpătul. O fi bine să-ți destăinui ce-mi trece prin cap? Ascultă ce-ți convine. C-atâta suferi după Blaky!

Altă umbră: Greu, ușor, oricum mi-o fi, te-ascult. Niciodată nu m-am înțeles atât de bine cu cineva. Prima oară când îmi deschid sufletul. Mi-a fost dat să întâlnesc din ăia care te cântăresc dintr-o ochire, să vadă de pot să tragă oarece foloase. De nu, turuie împuindu-ți capul, de te fac să le plângi tu de milă! Păi, cum era să bănui ce viclenie ascunde capul țiganului? Iar Domnului, să-I dăm pace. Prin niciun rămășag n-ai să afli legătura dintre pățanie și felul cum ne-a creat. Omul e făptură prea neînsemnată, o muscă, acolo, bâzâind să se audă în urechile ei! Mai mult de atât, nix! Mai contează de știm c-așa am fost făcuți, dinadins sau intenționat? De ieșeam alte creaturi, ajungeam altundeva, nu tot în zariștea asta de necuprins? Apoi, de eram tocmiți altfel, ne-am mai fălit, în dodii, că suntem făcuți după chipul și asemănarea Atotputernicului? În timp ce trec anii cu miile să vedem ce? Că bunătatea și mila îs vorbe de prisos! Ai auzit să se fi prăpădit, pe undeva, careva din iubire față de aproapele? Pentru țigan, n-am fost aproapele? Meritam pocnitura cu care a trăsnit? Întâmplările sunt peste puterile omului. Să-l prefacă în plătitor al păcatelor înstrăinării și vânzării, fărădelegilor și hoțiilor, relelor și nevoințelor de care e capabil. Și mai toate în văzul lumii. Ca într-o adunătură de vrăjmași! Spre ghinionul lui, omul n-are scăpare de păcat, de vreme ce i s-a spus și încă de câte ori : cine are ochi de văzut să vadă și cine are urechi de auzit să audă. Povețe care nu s-a prins de nimeni!

Umbra: Până și ajuns biată umbră, omul tot se fâstâcește! Nu cumva să dea ochi în ochi cu altul. Aici, așa ceva e imposibil. Și totuși, ne ia cu friguri. Parcă adăstăm la poarta lui naiba! Cum ne-a putut intra frica în sânge! Oare, de ce? Că ne dăm de gol răutatea? A, să nu uit, îți sunt dator cu-n prinos de recunoștință pentru adevărul grăit despre Creator! Așa te uiți, ce e, n-ai idee care? Nu, nu e în legătură cu Facerea. Dup-aia, când ne-a dat de-a dura în lume, ursindu-ne să fim ai nimănui. Uite, c-aici, putem spune fără stingherealã că omul vine de niciunde și se duce niciunde! Trecător printr-o lume al cărei rost îi e străin. Omul știind una și bună, să se zbuciume ca valurile mării! Amăgindu-se că-și amână încremenirea. Până la urmă, de ce-i e frică nu scapă, sfârșind ca-nghețat! Chiar și-n mijlocul verii. Burduf de țărână umflat de iluzii și suferințe. Ca să vezi pe cât de nepătrunsă poate fi taina omului! De-o pildă, și preschimbarea de-acum, în umbră. Ce tâlc o fi având dacă omul nu încetează să dea târcoale celor rămase pe unde a viețuit, făcute, drese sau neterminate? De fapt, om fi umbre cu adevărat? Dacă ne înșelăm? După cum vorbim, mai degrabă înseamnă că existăm! Or, s-o fi putând și una după alta?

Umbra : Ar fi bine să încetezi, înainte de a ne zăpăci în cele vești-povești. Ce-a fost a fost. Odată dus, să rămână dus, în vecii vecilor...

Altă umbră: Amin. Iartă-mi limbuția, încerc să-mi ascund of-ul. Sufăr după Blaky. Lipsa lui doare ca neliniște dată-n clocot. Doamne, cât m-am putut lega de-un ghemotoc! Pur și simplu mi-a schimbat lumea. Mai mare dragul să-l privesc cum se învârtea prin casă ca un spârnel. Oleacă de nu eram atent, îl călcam în picioare. Greu să priceapă cineva ce înseamnă un câine la casa omului. Trebuie, neapărat, mai înainte să fi simțit cum e să fii singur. Pândit de gura golului din preajmă. Din care, oricând, putea să apară o arătare. Mare figură, Blaky. Ghemotocului de franjuri, că se trăgea dintr-o rasă blănoasă, făcut să păzească oile îi plăcea, de mic, să tragă cu dințișorii, în joacă, bineînțeles, de orice mișca. Muncea toată ziua. Să supună totul.

Umbra: Într-o vreme, când se învăluise bine în blănița franjurată, chiar că se prestăgălea ca un ghemotoc. Avea mare slăbiciune să se lăfăie pe locul în care își văzuse stăpânul stând. Imediat ce prindea locul liber se și înstăpânea pe el. Fotoliu, pat, canapea. Întindea botul pe brațul plușat, așteptând mângâierea mamei stăpâne care nu mai pridide cu alintatul. Îl răsfăța ca pe-un copil. Pe tăcute, a pus stăpânire pe casă. Nu se făcea o mișcare, fără știrea lui. Deși își ținea ochii ascunși sub smocul păros. Să nu se observe că doarme sau veghează.

Altă umbră: Cum spui, de pe-o zi, pe alta, și-a luat în serios rolul de paznic. Golul care dădea senzația că poate ascunde ceva a dispărut. Cu Blaky erau imposibile întâmplările neprevăzute. Peste viața familiei domnea liniștea binefăcătoare. Așa, să tot trăiești. Adio, grija ușii deschise. Fie că-i zi sau noapte. La cel mai mic zgomot pe casa scării, un tremur îi scutura urechile lui Blaky. Neîndoielnic, luase de veste. Intrusul era urmărit pas cu pas. Dacă făcea imprudența să se apropie de ușă, dintr-un salt, Blaky îl lua în primire. Lătrând furios. În

Niciodată nu m-am înțeles atât de bine cu cineva. Prima oară când îmi deschid sufletul. Mi-a fost dat să întâlnesc din ăia care te cântăresc dintr-o ochire, să vadă de pot să tragă oarece foloase. De nu, turuie împuindu-ți capul, de te fac să le plângi tu de milă!

proză

acele clipe nu se ieșea din casă. Nu era chip să fie încurcat în exercitarea datoriei de paznic credincios.

Umbra: Alături de el, n-ave de ce să-ți fie teamă. Liniștit, puteai să te plimbi în miez de noapte ca prin inima pustiului. Blaky dădea sentimentul că te afli în siguranță. Atâta istețime putea încăpea într-un căpșor pe care-l puteai prinde, ca pe-o minge între palme. Ce-i mai plăcea să fie mângâiat și alintat mai ales de mama stăpână! Pricepea orice gest. De pildă, suna telefonul. El știa c-așteptăm un oaspete. Se posta în dreptul ușii. De-acolo nu se clintea. Ce mai dandana a ieșit odată la sosirea depanatorului chemat pentru televizor. Blaky a avut o comportare ponderată, șiretul ținuse să treacă neobservat. Mai ales că mirosul de câine lup, de pe hainele oaspetelui nu-i căzuse. Să aibă totul sub observație, și-a ales o poziție strategică. Lungindu-se la capătul canapelei. Fără a-l slăbi pe străin din ochi. Meseriașul a constatat defecțiunea care nu putea fi reparată decât la atelier. Firesc, și-a luat televizorul în brațe, să plece. Blaky, dintr-un salt, mai să-l ajungă, pentru a-i pedepsi gestul, tradus în mintea lui de câine ca încercare de furt. Noroc c-am avut timp să-i barez calea, cu ușa.

Spectacolele de toată minunea urmau, ori de câte ori făcea câte o prostie. De pildă, nu admitea să fie înfruntat și, din instinct, scotea colții, atacând. Indiferent pe cine. Târziu, își dădea seama că încurcase borcanele, repezindu-se la unul de-ai casei. Rușinat, se retrăgea cu coada între picioare și începea să scheaune. Era felul lui de a-și cere iertare. Plângea ca un copil prins cu mâța în sac. Singur se pedepsea, stând la distanță de stăpâni și colindând aiurea dintr-o încăpere în alta. Până s-auzea chemat pe nume. Atunci, pricepea c-a fost iertat și s-apropia. Măsura bucuriei o dădea mișcându-și coada. Parcă îi lua foc. Atât și-o flutura, bătând-o întruna de covor.

Altă umbră: Câteodată, credeai că-l apucă streche, după cum sărea, orbește, proptindu-și labele drept în pieptul celui pe care îl atacase, mai înainte. Înălțat, îi căuta obrazul, să-l lingă. Dar se mulțumea și numai cu dosul mâinii. Neapărat, ceva trebuia lins. Așa înțelegea el să-și arate împăcarea sufletească, pentru c-a fost iertat. Cât de multe putea spune celui în stare să priceapă! De aici se vede că nu-i vorbă-n vânt zisa aceea că nimic de pe fața pământului nu-i poate fi mai credincios omului decât creatura asta necuvântătoare! Nu s-a inventat cântarul care să măsoare devoțiunea de care e capabil câinele. Nu pretinde nimic. Pildă desăvârșită de dezinteresare. Trăiește în așteptarea stăpânul. De multe ori, moare odată cu el. O vorbă drăgăstoasă, o mângâiere îl ridică în slăvile cerului. Are o stare de bine molipsitoare. Cum vine vorba că un câine în casă e leacul potrivit pentru orice boală și alungarea gândurilor negre.

Umbra: Într-adevăr, multe înțelegea și putea spune Blaky. Sta pe coadă, proptit pe labele din față uitându-ți-se în ochi. Mișca doar din cap. Parcă în loc de gât avea un arc. Îl întorcea în toate părțile, aprobând ce-i spui. Îl înclina în sus, în jos. Urmărindu-te când cu un ochi, când cu celălalt. Te asigura că, arătându-și toate fețele, nu lasă loc îndoielii. Proba probelor, privind suportarea suferinței, a trecut-o când la operația de cancer. Aproape îl aiurise pierderea frumuseții de coadă. Înspăimântat, se uita înapoi, nevenindu-i să creadă că a dispărut podoaba pe care o purta fălos după el. Faptul că e ciont, îl îmboldea să scape și de toată partea din urmă a corpului. Nu contenea cu alergatul dintr-o parte în alta. Sărea pe canapea, pe fotoliu, se învârtea prin camere. Privind întruna locul sângerând, unde își știa coada atârnând. Acum însă, corpul scurtat, îl înfricoșa, părându-i-se străin. Înnebunit, căuta să preschimbe ce vedea. Nu admitea că, tocmai el, blănosul, să fie ciont. În cele din urmă, covârșit de durere și istovit de oboseală, spășit de schilodeală, se întindea pe locul lui, cât mai aproape de fotoliu. Întindea botul, cât să atingă, dacă nu să-l bage sub brațul celui mai apropiat din ai casei și în timp ce era mângâiat, își descărca durerea prin tremurături scurte și scheunări plângătoare. Suferința i-o datora nepriceperii unui doctor care, operându-l, tăiase exact pe vertebra bolnavă. Fiind, apoi, nevoie de repetarea operației. Sigur, pătimirile acelor zile i-au întărit convingerea că se bucură de o prețuire deosebită din partea alor casei, între care mama stăpână se întrecea pe sine. Din partea ei primea o îngrijire împărătească, făcându-l să se simtă socotit între membrii familiei.

Altă umbră: Atmosfera, plus acel simțământ, i-au priit să se întremeze și să se facă bine. De pe-o zi pe alta, și-a acceptat și condiția de câine ciont. După ce coada a devenit amintire, posibil să n-o fi mai regretat-o, fiindcă nu prea era descurcăreț în a o purta. Mereu o avea ca o mătură plină de scaieți și praful asfaltului, drumului și podelelor sau parchetului. Motiv care îl stânjenea să se fălească, umblând cu ea ridicată. Obișnuindu-se cu statură de ciont îi era mai comod să se așeze. Dovadă, ușurința cu care se arcuia, mult de tot, întinzându-și labele de urs, din față, până le împreuna ca o pernă bună așternut sub bot. Nu mai purta de grijă cozii, cum să o încolăcească. Aceeași poziție o prefera și în scurtele răgazuri făcute în plimbările la iarbă verde. Neapărat, simțea nevoia câte unui popas, pe care și-l dorea cât mai îndelungat. Să stea cu botul în bătaia vântului. Ceasuri întregi ar fi tras aerul proaspăt în piept, veghind hăul zării, fără să dea vreun semne că se satură! Singur știind ce-i pritocea capul. Năzdrăvanul, cum se mai lăsa privit și admirat de trecători. Uneori se întâmpla să fie și fotografiat. Uneori, părea dus pe altă lume, încât, culcat, întredeschidea gura de i se vedeau colții lucioși. Puteai crede că, plictisit de sporovăiala din casă, se retrăgea în felul lui, trăgând totuși cu urecea din când în când și zâmbind șăgalnic ...

Umbra: Orice-ai povesti, pățania mă arde în suflet. Gândește-te numai. Zi de duminică, spre prânz. Vreme de slujbe, în toate bisericile. Orașul de munte, pustiit de liniște. Nici țipenie de om. Bântuiam singur ulițele, ca de obicei. Amărât rău că Blaky orbise de tot. După ce că se descurca greu și cu mersul. Acum, o ținea numai în bufnituri, lovindu-și capul de ziduri, stâlpi, copaci. Mă mir că rămânea cu el întreg. Pătimea și de căpos ce era. Pentru că așa, orb, vroia să aleagă el pe unde să meargă. Cine știe ce era în sufletul lui. I-o fi căzut greu să se știe povară pe capul cuiva. Căpoșenia nu-l ferea de obstacole. Mă frământam cum să-l ajut. Ce n-aș fi dat să-l văd săltând și bătând pământul cu labele. Într-o joacă, provocatoare, punându-mă să ghicesc sub care dintre ele ascunde ceva. De mic, își făcuse obiceiul să fure câte o bucată de pâine, pitind-o pentru zile negre. După presupunerea mea. Crescut mare, prefăcuse obiceiul într-o joacă de-a v-ați ascunselea. Așa tumbe făcea prin cameră. Amușina prin iarbă sute de metri, dându-mi timp să caut, poate, poate, găsesc odată acel trifoi cu patru foi după care căutam să-mi întăresc iluzia c-aș fi printre oamenii norocoși. Ei bine, taman când eram împresurat de atâtea gânduri negre, apare țiganul de mătase. Boierește, scoate capul pe geamul limuzinei și flutură mâna, să mă apropii. Fără a cumpăni cât de cât, dau curs semnului. Atât a fost de ajuns. Imediat m-a și încolăcit ca un șarpe boa, cu vorbele mieroase. C-am parte de cea mai fericită zi din viață. Ce mai, i-am căzut cu tronc și-mi dăruiește un set de vase de Jena. Curată pomană. Meritam un dar, să-l țin minte cât oi trăi. Îngăduindu-mi să aleg după pofta inimii. Bre, e norocul pe tine, bălmăjea, trecând, fără jenă. De azi ești fratele meu, întinde coarda momelii. Cum să bănui șiretlicul pus la cale? O-ho, adăuga, stai numai să vezi după ce-ți alegi vasele, ce surpriză ai. Mă, azi e ziua ta! Noroc, cu grămada. Te-ai pricopsit. Îți mai fac și alt hatâr. Pricepe, c-ai să mă ții minte! Uite, cu familia, o să-mi fii oaspete! Vara întreagă ți-o petreci la mine în motel. Acolo ai tot ce-ți dorești. Ca-n Paradis, nu alta. Da, hai, să ne grăbim cu alesul seturilor...

Altă umbră: Măgulit de vorbele mieroase, l-am băgat în casă. Cu brațele încărcate de vase. De ce nu puteam alege decât înăuntrul, n-am apucat să-mi dau seama!

Umbră : De regulă, sfârșitul târguielilor cu țigani n-aduc a bine. Acum, sunt sigur de ce mi se păruse mai înainte. E aievea, suntem una și aceeași. La fel simți și tu? M-aș fi mirat s-aud altcum. Prea ne înțelegem bine! Nu mi s-a mai întâmplat ...

Altă umbră: Având aceleași gânduri, puteam fi altfel? Bine spui, sfârșitul tocmelilor cu țiganii, fie ei și de mătase, nu aduce a bine ... După cum a fost ...

Umbra: Blaky, îngerul păzitor, bolea, sărmanul, lungit pe covor. Orb, cu mirosul pierdut. Și străinul intrat în casă...

Altă umbră: Era alături doar cu numele. Ca și cum n-ar fi fost!

Umbra: Nu din vina lui ... Dovedit de povara anilor.

Altă umbră : Și tu dovedit de trăsnetul picat din senin....

Umbra : Dintr-odată s-a făcut beznă. M-afundam în pământ sau pământul mi se răsturna în cap. N-aș putea spune ce se întâmpla. Atât doar că mă pierdeam. Nu singur. Mă însoțea alaiul amintirilor. Adunând laolaltă tot ce mă lega de Blaky. Pornind cu zilele dintâi. Ghemotocul negru tremura, noaptea, când îl scoteam cu forța la plimbare. Să-i intre în obișnuință. Apoi, a ajuns ca singur să se apropie de pat, ca să tragă cu laba de plapumă. Semn al istețimii de care poate fi în stare un câine. În numeroasele ieșiri nocturne, erau momente în care bănuiam că, de-ar putea vorbi, mi-ar spune: hai, c-am stat destul. În așa întuneric mi-e și mai frică decât ție! Mă tem să scot un lătrat. Ochii mi se înroșesc de spaimă. Îmi vine să scot colții ... Da, n-ai teamă că nu mușc ... Când e de făcut hărmălaie, nu mă întrece nimeni ... Ziua, afară e altfel. Aș goni la nebunie prin iarbă ... Slăbește legătură, să vezi cum o zbughesc până la capătul pământului ... Să mă laud lumii întregi cu stăpânii de treabă pe care îi am. La terminarea ocolului, am să alerg cu urechile ciulite, cât pot eu de iute, spre tine. Drept în piept îți sar, să te dobor la pământ. Apoi ne tăvălim pe săturate ... Ai să înțelegi vreodată ce se petrece în sufletul meu când te apropii de casă? Și de la ce distanță te simt! ... Uneori, fac pe hoțomanul, c-așa îți place să mă alinți, prefăcându-mă obosit și dorm. N-ai grijă, doar mă prefac. În orice clipită veghez casa! Urechea mea prinde orice mișcare din preajma ușii sau casa scării ... Da, da, casa scării ăleia pe care mă mai duci în brațe, când nu merge liftul și eu mă cam împiedic, gata să mă duc de-a rostogolul. Mai ales la urcat, îmi vine greu că am picioarele scurte ... De la o poștă îți simt apropierea. N-am astâmpăr până te întâmpin ... Sar, latru ... Amețeala bucuriei ... Apoi, aștept, ca pe jar, să ieșim. M-aș juca tot timpul prin iarbă și rondurile de flori. Uneori nu iau seama la nimic. Smucesc, pe neașteptate, legătura, să mă duci încotro vreau eu, nu doar pe unde-ți convine ție. De-apuc un os, s-a zis, nu mi-l scoți din dinți! Așa îmi place să mă învârtești în jurul tău, înainte de a ne întoarce acasă. Amețit, deodată simt nevoia să mă ușurez. De-am fi întruna împreună. Nedespărțiți. Să mă plimbi, din când în când, prin spatele blocului, la smocurile de iarbă câinească. Din care aleg pe care îmi prind bine la stomac. În ultimul timp găsesc iarba cu ochii închiși. C-am orbit. De-am fi mereu împreună. Cine știe ce aduce ziua de mâine. Dar să n-ai grijă, n-o să te părăsesc cât oi trăi. Și-uite, c-a făcut-o! Ajutorul lui putea veni la țanc. Nu din vina lui, într-un fel ... Ia stai, ce pretindeai că ești, spune încă o dată?

Altă umbră: Umbră, umbră și atât... Ca și tine, de altfel...

Umbra: Umbră și atât. De-aia ne-am înțeles așa de bine, în ce-am vorbit? Și dacă am repetat vorbele din viața cealaltă? Știi ce: zi-mi de unde ai apărut!

Imediat, pâlcul de umbre în care își regăsește, iarăși, frânturile propriului chip, răsare și dispare, norul spuzei presărând dâre nămoloase peste verdele catifelat.

Umbra: Mi se pare sau e adevărat? Chipul meu e peste tot. Cu el să fi stat de vorbă despre clipele în care aflat singur crezi orice îți trece prin cap?

Umbrele întețesc rotirea, apărând și dispărând, ca într-o horă jucată pe isonul melodiei: Trăiește-ți viața omule/ moartea sigur te așteaptă / unde și când nicicând n-ai să știi / și nici dacă ce-ai fost vei mai fi...

Umbra: (Uimită de mulțimea vocilor scoase de norul spuzei de cioburi) șoptește întrebător: Și Blaky?

Și Blaky!, își aude mirarea întoarsă într-un ecou imaginar...

Umbra (Și mai uimită): Blaky să fi venit la mine sau m-am dus eu la el...

Umbrele, rotindu-se de zor: Unde te-așteaptă și când n-ai să știi / așa cum nici ce-a fost, dacă va mai fi ...

...multe înțelegea și putea spune Blaky. Sta pe coadă, proptit pe labele din față uitându-ți-se în ochi. Mișca doar din cap. Parcă în loc de gât avea un arc. Îl întorcea în toate părțile, aprobând ce-i spui. Îl înclina în sus, în jos. Urmărindu-te când cu un ochi, când cu celălalt.

Silvana Todea Depounti

Zorii,
îl înfiorau
zorii,
era ca un
mers la
întîlnire,
era ca o
venire pe
lume.

Un copil căţărat în cel mai înalt pom se uită la lume

Păsările cerului s-au aşezat pe ramuri,
s-au transformat în fructe,
copacul a explodat
umplînd lumea de aşchii
pe care le-au înghiţit patrupedele şi tîrîtoarele
ce mai apoi s-au aruncat în ape devenind peşti.

Peştii au săpat găuri în adîncuri,
ca să-şi găsească sfîrşitul.

Pe ape
nu se legăna nici o arcă,
peste ape,
o aşezare aştepta.

minunea cu coada de şopîrlă

n-am fost la paris
nu am pariat pe nici un cal
ce tăia vîntul în felii subţiri
ca foaia de ţigară
cu coama sa periată
şi mîngîiată de stăpîni avizi de frumos

n-am fost la paris
nu îmi era în drum
dar mi-au povestit prietenii de o stradă
unde casele nu au numere
şi porţile sînt închise
am văzut într-un vis
că se numea strada libertăţii
şi era locuită numai de foşti
nu am fost la paris
dar sînt zeci de copaci de la mine
pînă la gardul vecinului
printre ei sînt tot atîtea poteci şi intrînduri
îţi cauţi pe îndelete
luminişul sau ascunzişul
după cum a făcut şi o şopîrlă tînără
pe care a ţintuit-o o rază de lumină
în clipa în care ajunsese pe jumătate în scorbură

am mai apucat să văd unduirea cozii
am mai apucat să-mi întipăresc o amintire

Personajul principal

Mîinile-i făceau elegant legătura
dintre gură şi conţinutul farfuriei
prin furculiţa şi cuţitul de argint,
degetele mici erau ca nişte aripioare
pe jumătate întinse
care purtau mîini şi tacîmuri prin aer,
care nu atingeau niciodată paharele,
care dădeau de înţeles că de fapt
nu sîntem dependenţi de mîncare,
pentru alte motive ne aflam în jurul mesei.

Sonet de luptă

La oaste cînd ne-au luat, în toiul iernii,
Coloane de viteji înnămoliţi
Ce nu ştiau de morţii-i erau sortiţi,
Bolboroseam utrenii şi vecernii.

Fără de cai de foc şi arme grele,
Prin crînguri de salcîmi uscaţi şi tei,
Din schije de explozii, din scîntei,
Înaintam, făcîndu-ne umbrele.

Tentacule, pe-al nostru pas, de zloată,
Păreau c-alunecă spre lumea toată
Pe ale luptei, sîngeroase, bale.

Cu-ochii-n pămînt şi inima în zale,
Ne opinteam să dovedim duşmanul
Ca s-avem pace-n ţară de la anul.

Oraşul, în sine

Îmbătrînise într-o staţie de tramvai
un habitat familiar cu bune şi rele
zilele nu semănau una cu alta
nici oamenii care treceau prin viaţă
aşteptînd tramvaiul paişpe
pe care îl vedeau venind teii
şi lătra un dulău
cînd scrîşneau, de departe, şinele.

Era un tip matinal, frugal, echilibrat,
de caracter, iubitor, muncitor, responsabil,
primul în staţie de decenii întregi.
Tramvaiul se întîmpla de multe ori să nu vină
el, însă, era acolo negreşit.

Se întorcea după-amiezele
uitîndu-se cu jind la staţia de pe partea cealaltă a drumului,
dar nu vom vorbi acum despre asta,
nici despre serile sau despre nopţile lui.

Zorii,
îl înfiorau zorii,
era ca un mers la întîlnire,
era ca o venire pe lume.
În dimineţile lui ciripeau vrăbiile,
În dimineţile lui pîlpîia un felinar.

Flavia Adam

găluște cu prune

bunica ne pregătea găluște cu prune
după o rețetă veche de peste o sută de ani:
laolaltă amestecа făină, cartofi fierți și ouă,
apoi ne lăsa pe noi să învelim prunele în aluat.
când găluștele se ridicau deasupra apei în oală,
le lua cu o lingură, le tăvălea prin pesmet îndulcit
și sufla peste ele, să le răcorească mai iute.
țin minte și-acum mirosul odăii în abur,
mâinile noastre grăbite
când desfăceau în două găluștele,
aroma de scorțișoară
(un fel de duh în pântecul lămpii),
noi, cu fețele murdare și fericite,
luminând mai ceva decât soarele
în ochii bunicii.

bunica Leonora

bunica s-a stins de ziua lui Eminescu –
degeaba am căzut în genunchi,
degeaba m-am rugat să învie,
n-a vrut și pace să vină-napoi,

ai mei i-au aprins lumânări și-au spălat-o,
eu m-am ascuns într-un colț
și am plâns toată ziua,

ca într-a treia,
când m-am jucat cu mingea în casă
și i–am spart din greșeală
tabloul de nuntă.

în trecere

cu mâinile la piept așa s-a dus bunica
dincolo de gardul viu a așteptat-o bunicul
și-a scos pălăria
i-a dăruit o garoafă

a treia zi s-au ridicat
nu de tot
doar cât s-atingă cerul cu palma

de-acolo s-au uitat la noi cum săpăm groapa
și punem în ea un trup cu totul străin
de femeia care ne împletea iarna ciorapi
și număra flori de gheață la geam

flori de mac

mă frământ: pe unde-o rătăci bunica acum?
prin ce grădini se desfată?
oare bea suc de rodie coaptă?
oare vede că n-am mai crescut de când a plecat?
la cimitir merg rar. de ce m-aș duce?
inima ei de mult s-a mutat
în fiul meu care mă-ntreabă
dacă voi plânge după el la fel.
dar cum să-i spun că, peste ani,
în loc să îl sărut pe creștet,
voi strânge-n pumni doar pui de viermi,
în timp ce el, cu flori de mac
îmi va acoperi mormântul?

prin iarba înaltă

n-am fost, bunico, în ultima vreme la cimitir,
dar, uite, chiar azi au înflorit atât de frumos trandafirii
c-aș fi zăcut la pat o zi, să nu-ți fi dus câțiva și ție.
când am intrat pe poartă, greierii cântau
și dintr-o dată m-am făcut iar mică
iar tu m-ai prins ușor de mână,
să nu mă pierzi prin iarba până la genunchi.
„mai avem mult?”, te-am întrebat.
„cât numeri pân’ la cinci!”, mi-ai zis din mers
și-abia puteai să ții cu mine pasul.
deasupra noastră, soarele țesuse un soi de leagăne curbate
în care zmei și prinți destoinici
își măsurau de zor puterea.
eu îi priveam și nu-mi venea a crede
că-aievea-s zalele de-argint și aur și paloșele lor tăioase.
„aici e moșul! am ajuns! când o să mor, să-mi pui și mie flori!”
„tu n-o să mori!”, am ripostat, iar tu ai râs și fața toată
ți s-a brăzdat de raze albe.

„aici e!”, am spus,
când m-am apropiat de mormânt și-am așezat trandafirii.
fiul meu m-a strâns mai tare de mână.
nici urmă de prinți ori de zmei.
în spate, iarba înaltă
și femeia care scotea apă din vechea fântână.

vara poetelor

Raluca Calancia

În somn...

dacă în jurul meu s-ar forma un gol,
abisul absolut în care nici oamenii, nici alte fiinţe nu şi-ar mai găsi locul
aş înţelege atunci că pustiul meu a cuprins toată lumea
şi a devorat-o
falie cu falie
scoarţă cu scoarţă
crustă după crustă
şi iubirea pe care mi-ai refuzat-o
nu ar mai conta

m-aş stinge atunci ca toţi ceilalţi
anonimi mai mari sau mai mici
nici nu mai contează
pielea mea nu ar mai simţi nici mângâieri şi nici vântul
gustul nu ar mai fi gust ci doar părerea unei existenţe pierdute
moartea mea nu ar conta
cum de fapt nici o moarte nu contează cu adevărat

mă întreb dacă au existat şi ceasuri bune

stare

brusc
răsuflarea prăfuită a zilei
dogoritoare amiază
şi peste toate
după colţ
fericirea

Trafic

momentul aprins al zilei
când pe străzi eşti prins într-un trafic infernal,
lumea se mişcă în jurul tău frenetic
oameni cu aceeaşi faţă, cu haine strânse în jurul corpului
viaţa aşternută pe file
de hârtie,
secundele pot determina paralizie
singurătatea alergătorului de cursă lungă
a celui care trăieşte şi moare fără să fie întrebat de ce
totulpoatefifrumos,
îşi spunea
totulvafibine
îi spuneau ceilalţi
şi timpul nerăbdător
şi toată zbaterea aceasta inutilă care te face tot mai singur

visele unei fete cuminţi

când visează,
oamenii încetează
să mai fie reali
miezul lor cald
pluteşte asemenea unei bile
vâscoase
când visează,
oamenii încetează
să mai fie trişti
visele lor alungă
angoasa greoaie
a fiecărei seri
când visează
oamenii încetează
să mai fie materiali
singurătatea dispare
şi pot iubi, pot spera, pot respira liberi.

valuri galbene

valuri galbene
în zare
ca într-o barcă plutind
liberă
pe un fir de sânge

cum am învăţat să merg

mai întâi am învăţat să ţin ochii larg deschişi
cu ochii deschişi vezi lumea aşa cum e ea
lumea cu iubirile ei, cu luptele şi războaiele ei,
oamenii mici cu vise mari
oamenii mari cu răutăţi mici.

apoi am învăţat să respir
pe nările mele dilatate am lăsat aerul să intre
şi lacomă am simţit miros de piele udă de ploaie,
plăcintă cu mere şi scorţişoară,
mănunchiuri de izmă ruptă dimineaţa pe rouă,
dar şi miros de moarte, de singurătate de trădare.

cum am învăţat să merg
te-am întâlnit pe tine
şi am aflat ce este cu adevărat important.

înlăuntru

acolo e
începutul şi sfârşitul
lumii mele

în stup

luminile galbene al oraşului cuprind totul
blocuri ca nişte cutii minuscule
stupi cu oameni care forfotesc cât e ziua de lungă
grăbiţi să ajungă spre locurile lor
fără oameni străzile nu mai sunt străzi, nici oraşele nu mai sunt oraşe
stupul e gol
nici un zgomot
câteodată mi-aş dori să nu mai aud nimic
nici ţipete, nici infernul şoselelor mari,
însă liniştea nu e neapărat linişte
căci în stup viaţa înseamnă altceva

umbra

umbra ca un
palton
albastru
rece
sticlos

bătrânul şi fotoliul fermecat

priveam bătrânul
cuibărit în fotoliul fermecat
cu şosetele deşirate în vârf
şi cu şuieratul respiraţiei amare
aş fi vrut să ştiu ce vedea bătrânul
în visele sale
din fotoliul fermecat
aşa că m-am ghemuit pe jos
fără să scot o vorbă

mai întâi am învăţat să ţin ochii larg deschişi

cu ochii deschişi vezi lumea aşa cum e ea

lumea cu iubirile ei, cu luptele şi războaiele ei,

oamenii mici cu vise mari

oamenii mari cu răutăţi mici.

Eugenia Rada

Din senin

Dintr-o dată, toamna a pus rugina pe frunze
Într-un mod pe care numai artiştii ştiu să o facă...
Ca o apărare, pe urmele viscolului să nu o iei niciodată.
Reţine, poate a purtat lacrima teiului,
şi murmurul zorilor la răsărit printre trupuri de munţi.
Numai acolo, câmpul râvnit de zăpadă
se oţelise printre oglinzile cu scânteierile aruncate.

Toată lumea

În mijlocul amiezilor, soarele a născut alţi sori,
Vinul păstra aroma pământului cu graţie,
Fructele erau servite de zeiţe,
Mâinile aveau forme de iarbă crudă.
Era imposibil să despici frânghiile curcubeului
În sâmburii macului.
La marginea norilor era scris cu sânge,
Cosmosul e nins de florile stelelor
Cu care se joacă îngerii.

Plecare

De atâta aşteptare
Timpul păstrase jumătate de măr
Păsările părăsiseră cuibul
Ispitirea celui trecător.

vara poetelor

Ion Popescu-Sireteanu

Drumuri păstoreşti (I)

Din timpuri imemoriale, are loc în satele oierilor din sudul Transilvaniei fenomenul de transhumanţă, adică trecerea turmelor însoţite de ciobani, uneori şi de stăpânii lor, pe versantul sudic al Carpaţilor şi de aici are loc deplasarea spre bălţile Dunării până în Dobrogea. Unii oieri îşi trec turmele peste Carpaţii Orientali, să ierneze în sudul sau chiar în nordul Moldovei. „Drumurile oilor ne sunt cunoscute de tradiţia păstorilor transhumanţi şi de punctele de vamă. Ele se îndreptau din Transilvania spre versantul meridional al Carpaţilor, spre curmătura acestora şi spre sud-vestul Moldovei" (Comănescu, 19).

În cele ce urmează, prezentăm principalele drumuri ale oilor. Unele dintre aceste drumuri au rămas, gramatical, substantive comune, iar altele au devenit nume proprii. Adrian Fochi, în **Datini şi eresuri**, 119-120, prezintă numeroase informaţii privind drumurile oilor.

Afunziş „drum adâncit, urma lăsată de care printr-un loc mai moale". Sin. cu **bătături** (pl.), **cărare, dâră, făgaş, hăţău, hulă, şar, şleau** (Bolocan, I, 26).

Băgău „drum care merge chiar pe fundul albiei unui pârâu sau al unei văi". Sin. cu **bârâce, făgaş, fundătură, hoagă, strâmtură, şleau, trecătoare.** Din **bag**+suf. **-ău** (Bolocan, I, 46).

Ar. **bătălişte** „potecă lăsată de oi" (Popescu – Balkanski, 80).

Belci „potecă lată printre dealuri, pe care nu circulă carele" (Bolocan, I, 57) .

Cale este cuvânt moştenit din lat. **callis** şi însemna „cărare, drum făcut de vite umblând sau orice fel de cărare sau drum" (Nădejde, **Dicţ. lat.-rom.**). Un sens mai complet prezintă Th. Capidan, în **Rom. nom.**, 37: „potecă care duce peste înălţimile dealurilor şi munţilor; drum pentru vite care sunt mânate la păscut, drum care duce la păşune". Capidan mai scrie: „în timpurile străvechi, drumul pe care umblau ciobanii cu oile românilor de pretutindeni se numea cale". Cuvântul este păstrat în toate dialectele româneşti. În **ALR SN**, II, h. 408, **cale** înseamnă „cărare (de la stâna la izvor sau în sat)", uneori numindu-se **calea stânii**. Avem **Calea Oilor**, dar şi **Calea Vacilor**, **Calea Cailor** sau **Calea Vitelor**; „locul de trecere a vitelor mari la şi de la păscut" (Iordache, II, 44). Din Idicel, jud. Mureş, ne este cunoscut numele topic **Calea Uăilor (ALRR. Trans. Date,** 62). Cuvântul este prezent şi în dialectul istroromân, **kâle** (Filipi, 86, 87). Atestat la 1528 (**DERS**, 31).

Cel mai important derivat al lui **cale** este **călător**, dacă nu cumva acest cuvânt este moştenit dintr-un lat. neatestat, ***caliator, -orem** (**DDA**, 328).

Cărare este cuvânt moştenit din latină, **carraria** (din **carrum)**. Însemna „drum pentru care". Acum este, „drum îngust pe care se poate umbla numai cu piciorul", sin. cu **călicuţă, haţaş, plai, trecătoare** (**MDA**). Termenul este atestat în **Psaltirea Scheiană. ALR SN,** II, h, 408, înregistrează cuvântul într-un mare număr de puncte cartografice. Reţinem: **cărarea de la stână, cărarea de adus apă, cărarea la izvor.** Cuvântul este prezentat cu multe contexte şi expresii în **DA, MDA**. Este prezent şi în cântecul popular. Ex. **Două drumuri şi-o cărare** (Papahagi, **Graiul**, 8). Avem **şi cărări di plecat oile la păscut,** sin. cu **haţaş** (Diaconu, **Cântăreţi**, 346). Atestat ca apelativ la 1519, iar ca nume topic la 1421,1436 ş. a. (**DERS**, 35).

Din **DDA** reţinem: **Cărarea aestă ti scoate la căşare** = cărarea asta te scoate la stână; **fudziră pri-a negurilor cărare** = fugiră pe cărarea negurilor. În **GS**, IV, 81, s-a înregistrat cuvântul aromân **kărăli** „cărările pe care merg oile la strungă", necunoscut autorului **DDA.**

Drum. Drumurile transhumanţei erau nesfârşite şi pline de pericole. Cele principale urmau cursurile râurilor. „Amintirea vie a unui vechi **drum al oilor** denumeşte şi acum spinarea generoasă a muscelului care coboară domol din plaiul Nucşoarei în preajma Piteştilor, călăuzind probabil odinioară, şi prin această parte de ţară, mersul tradiţional al turmelor 'tulind la vale', pentru iernat, în bălţile Dunării, spre Bărăgan şi Dobrogea" (Comănescu, 38). Transhumanţa presupune drumuri lungi. Acestea erau făcute pe malurile unor cursuri de apă. Drumurile aveau „la capete deschideri ramificate sub formă de evantai. Prin deschiderile de la capetele de nord se realiza contactul cu munţii Mehedinţului, ai Gorjului şi ai Vâlcei, iar prin deschiderile de la cealaltă extremitate turmele se împrăştiau în Valea Dunării pentru iernat" (Oancă, **Transhumanţă şi toponimie în Oltenia**, în „Analele Univ. Craiova", 1979, p. 69). „**Drumul Mocanului** pornea din Ţara Bârsei, trecea prin Lereşti-Muscel şi cobora spre Argeş. De-a lungul acestui drum este revelatoare frecvenţa topicului **Mocan**: **Dealul Mocanului** (com. Valea Mare), **Drumul Mocanului** (com. Ştefăneşti), pădurea **Plaiul Oii.** Mai sunt şi alte variante ale acestui drum, prelungite chiar până la Dunăre, toate, posibil, autentice dat fiind vechimea oieritului în Carpaţii româneşti" (Iancu – Stănescu, **Valea Argeşului**, 19). Aceste căi poartă numele **Drumu Oii** sau **Drumu Oilor** sau şi **Drumu Lânii**, **Drumu Ungurenilor, Drumu Munteanului, Drumu Mocanilor.** Drumurile secundare de transhumanţă făceau legătura între drumurile principale, care „traversau dealuri şi văi, treceau printre sate, delimitând moşii, ca în cazul **Drumului Lânii,** care despărţea pamânturile satelor Pleniţa, Unirea, Izvoare, Măţăţăi, Dobridor şi Galicea Mare" (Oancă, **op. cit**, p. 69). În sec. al XX-lea, drumurile de transhumanţă se restrâng din cauza restrângerii păstoritului. S-au redus şi numele topice legate de transhumanţă. Prof. univ. dr. Teodor Oancă, anchetator pentru **Dicţionarul toponimic al Olteniei**, prezintă numele localităţilor în care au fost notate nume de drumuri ale transhumanţei. Slăbirea transhumanţei a dus la apariţia numelor duble pentru acelaşi drum: **Drumu Oii – Drumu Muierii**, acesta legat de numele **Dealul Muierii** din vecinătate, **Drumu Lânii – Drumurile Mari**, „drum pe care veneau turmele de oi de la munte"; **Drumu Munteanului** din Săcuiu – Dolj a devenit **Drumu Mocanilor** (Oancă, p. 70).

„Drumurile oierilor au fost totdeauna drumuri comerciale, ele au fost croite nu de păstori, ci impuse acestora de centrele sau de porturile unde puteau să desfacă marfa pe care o aduceau cu ei". N. P. Panaitescu, în **Însemnătatea economică a mocanilor în istoria Ţării Româneşti,** Cluj, 1936, minimalizează aici rolul de „păscătoare" al Ţării Românesti şi îl exagerează pe cel comercial (vezi şi Constantinescu-Mircesti, p. 7-8). Documentele existente duc la concluzia că „drumurile urmate de transhumanţă erau mult mai complicate decât am fi putut crede, iar articulaţii ale acestui aşezământ se făceau resimţite pe timpul verii şi în regiunile de câmpie, unde mai rămâneau la păşune o mare parte din turme" (idem, 81).

Romulus Vuia, II, 311, ne spune că „Drumurile de pendulare folosite de mocanii seceleni în vederea iernării turmelor au fost îndreptate tot în trei direcţii: 1) cei din Carpaţii Meridionali şi din Munţii Buzăului porneau spre câmpiile din lungul Dunării, Bărăgan, Balta Dunării şi Dobrogea; 2) cei din Carpaţii Orientali o apucau spre răsărit, spre stepele din sudul şi nordul Moldovei; 3) cei din Carpaţii Orientali mai urmau şi o a treia direcţie, înspre vest. Aceştia coborau pe valea Someşului, a Târnavelor şi pe valea Mureşului şi ajungeau şi ei ca şi mărginenii în Banat".

Păstoritul transhumant „a fost caracterizat printr-o mare dezvoltare a drumurilor de pendulare, atât la poienari, cât şi la mocani" (idem, II, 312; aici şi bibliografie la nota 44).

Între multele drumuri din Moldova până la 1625 (Gonţa, **Locuri**, 90-92) găsim şi **Drumul Oii** în jud. Bacău. Fără îndoială că şi altele dintre cele înscrise în lista prezentată erau folosite şi de păstorii transhumanţi, pentru că drumurile erau comune.

Amintim câteva dintre drumurile turmelor în transhumanţă. În folclor se spune: **Drumul Bărăganului Nu-i bătut de car cu boi, Numai de turme de oi** (Mohanu, 314). La 1629 se menţionează într-un document **Drumul Oii** în jud. Olt (**DRH. B**, XXIII, p. 735). **Drumul Oii** în jud. Mehedinţi, apoi un drum în jud. Vâlcea, în Olt, în Romanaţi; **Drumul-Oilor** era movilă în jud. Brăila şi deal în jud. Olt (**MDGR**, III, 258); **Drumul Oaiei** în jud. Teleorman (**ibidem**, IV, 521); **Drumul Oilor**, în Olt, Prahova şi alte judeţe (**BSRG**, LII, 1933, p. 278); **Drumul Boierilor**, citat de Iorgu Iordan, **Toponimia**, 213, ar putea fi drumul oierilor.

„Fie din Transilvania spre Ţara Românească, fie din Ţara Românească spre Transilvania, pe drumul Perişanilor mergeau: domnii, armatele, negustorii; iar ungurenii, cu oile, tot pe el au coborât veacuri şi veacuri, venind din Transilvania şi trecând spre câmpiile Ţării Românesti" (Conea, **Plaiuri**, 59).

Numele unui drum al oierilor ardeleni se mai păstrează în Iaşi. Este vorba de **Păcurari –** cale de intrare în oraş dinspre Paşcani sau dinspre Roman şi Bacău. Tot păstoresc este **Drumul Dorului** (**LIGC**, II, pl. III, fig. 5). Citām articolul **Drumuri păstoreşti mehedinţene**, în rev. „Vatra", 22 iunie 1939. Vezi şi Iordache, II, 36.

Ca orice drum, şi cele păstoreşti pot fi întortocheate, cârligate (**ALR SN**, III, h. 860), cârjoiete (Sfarghiu, 37), realitate semnalată şi prin versuri populare: **Drumul se face coveie, Lumea să nu se nădeie** (**F. Tr.**, II, 503).

Istoricul C. Constantinescu-Mirceşti scria: „Economia pastorală stabilă nu poate fi înţeleasă fără sistemul drumurilor sării care brăzdau ţara, ele fiind căile permanente pe care veneau carele sau caii încărcaţi cu sare pentru turme" (vezi şi P. Cancel, **Păstoritul la popoarele romanice**, Bucureşti, 1913, apud Constantinescu- Mirceşti, 7).

„Acest du-te vino al turmelor între munte şi câmpie, pe trasee fixate din vremuri imemoriabile, a dat numele de **drumul oilor** întâlnit foarte frecvent în toponimia românească. Legendele populare care explică originea drumurilor au mare valoare etnografică şi folclorică" (Ghinoiu, **Cărările**, 54).

Autorul prezintă în continuare câteva legende preluate din cartea lui Adrian Fochi, **Datini şi eresuri**, 110-120.

Sunt tradiţii pe baza cărora se spune că o oaie, rămasă de cârd, a ajuns singură în munţi, singură a plecat la baltă, sau de la baltă la munte. Calea urmată s-a numit **drumul oii**. Un cioban care a adormit a pierdut oile şi ar fi mers pe **drumul oilor** până ce le-a găsit.

Sunt tradiţii pe baza cărora se spune că o oaie, rămasă de cârd, a ajuns singură în munţi, singură a plecat la baltă, sau de la baltă la munte. Calea urmată s-a numit *drumul oii.* Un cioban care a adormit a pierdut oile şi ar fi mers pe *drumul oilor* până ce le-a găsit.

Sunt şi menţiuni geografice. **Drumul oilor** e numită o stradă în Ploieşti. Uneori un astfel de drum nu mai e folosit. Un asemenea drum, dinspre Buzău spre Transilvania, se numea şi **Drumul mocănesc**, iar o variantă a acestuia prin Mizil – Ploieşti se numea

Drumul oilor călugăreşti. Sunt numeroase astfel de drumuri, iar Adrian Fochi, în **Datini şi eresuri** p. 119-120, le prezintă după răspunsurile la chestionarele lui Nicolae Densuşianu. Aflăm că „drumurile Buzăului şi ale Branului sânt consemnate încă de la 1480-1482 ca singurele căi pe care se putea face legătura cu Braşovul”. (Constantinescu-Mirceşti, 29).

„Într-o scrisoare adresată braşovenilor de vornicul Cazan pe la 1840-1842, li se cerea acestora să deschidă şi Prahova şi Teleajenul, deoarece Ţara Românească nu poate să rămână numai cu două căi, adică cu drumul Rucărului şi al Buzăului” (idem, 29, nota 4).

„Potecile erau astfel repartizate pe plaiuri: plaiul Dâmboviţei 26 de poteci, plaiul Nucşoara 20 de poteci şi plaiul Argeşului 41 de poteci” (idem, 29, nota 1). În jud. Muscel erau în total 17 poteci. Pentru alte poteci, vezi idem p. 30, 31-32.

„Drumurile pastorale erau cunoscute şi sub alte denumiri: **Drumul Lânii** (satul Caraula, jud. Dolj), **Drumul Untului** era drum care traversa fostele judeţe Teleorman şi Vlaşca pentru a ajunge la Giurgiu. **Drumul Putinei cu Brânză** atestat la Măţău, jud. Argeş, **Drumul Mocănesc**, **Drumul Albanilor**, **Plaiul Oilor** şi altele. Întrucât păstoritul transhumant care le-a creat a dispărut, acestea apar ca toponime disparate” (Ghinoiu, **Cărările**, 54).

„Drumurile oilerilor din Banat şi Mehedinţi aveau mai mult un caracter comercial: ciobanii bănăţeni veneau în fiecare primăvară şi se stabileau în câmpia Severinului ca să-şi desfacă marfa; mieii şi laptele” (vezi Ioniţă, **Nume**, 156, după Butură, **Etnografia**, 214).

„Teritoriul României formează o adevărată vatră toponimică pastorală a cărei coeziune funcţională o menţineau, în vechime, drumurile oilor” (Ghinoiu, **Cărările,** 51).

„Numărul imens de oi, în unele sate de ordinul zecilor de mii, nu putea fi crescut numai în hotarul aşezărilor. Zonele de iernat şi de vărat aflate la sute de kilometri distanţă unele de altele erau unite prin drumuri vechi, adesea numite **drumurile oilor**” (idem, **ibidem**, 51).

„Drumurile aveau direcţie radiară, cu plecare din satele pastorale carpatice sau din imediata apropiere a munţilor Carpaţi şi cu puncte terminus aflate uneori la peste 1000 km distanţă. Ele urmau atât văile apelor, cât şi plaiurile şi cumpenele apelor; în zona muscelelor Câmpulungului drumurile din lungul dealurilor şi munţilor se numesc şi astăzi **plaiul oilor**. Orientarea pe aceste drumuri nu era o treabă uşoară. Adesea pe drumurile pastorale ciobanii ridicau cruci de piatră care serveau la orientarea turmelor şi aprecierea distanţelor, nu prin numărarea kilometrilor parcurşi, ci prin monumentele memoriale” (idem, **ibidem**, 52).

Exista obligaţia ca drumurile principale să aibă o anumită lărgime. În reclamaţii ale păstorilor sud-ardeleni din 1848 se spune la art. 4: „Deşi după punctul al optulea din hrisov ar fi datori proprietarii de moşii să ţie drumurile pe unde trec turmele de o lărgime de 40 de stânjeni fără semănături, dânşii nu numai că nu respectă aceste hotărâri, dar încă îi globesc, dacă se abat vitele din drumul bătut” (Constantinescu-Mirceşti, 162-163).

Pentru originea cuvântului **drum**, autorii **MDA** ne spun că acesta este un împrumut vechi slav, **d r u m**, comparat cu **drum** din bulgară şi sârbă. Autorii **SDE,** 122, scriu: „**Drum** (megl. **drum**). Moştenit din latină, în care e împrumutat din v. gr. (δρòmos, δρòυmos; compară it. **drom)** (în dialectul sicilian), **dromu** (in dialectul calabrez), alb. **drum, dhrom** sau împrumut v. sl. (slavon **drumŭ**; confr. bg. **drum,** scr. **drum**)”. În ce ne priveşte, socotim că **drum** se poate explica prin gr. **δρόμος**, dar mai sigur este că acest cuvânt reprezintă un element lexical moştenit din traco-dacă şi că din română cuvântul a trecut, ca împrumut, în vechea bulgară şi apoi în sârbă şi în croată.

Ca apelativ, a fost atestat la 1473, iar ca nume topic la 1446 (**DERS**, 70).

Aromânii au **drum,** pl. **drumuri**: **Vine un om pi drumul mare; cât ţe s'hibă drumul lungu** = oricât ar fi drumul de lung; **la ună hane tu drum** = la un han pe drum. Este sin. al lui **cale**. Tache Papahagi, în **DDA**, crede că avem un cuvânt împrumutat din bulgară sau din vechiul slav **drumũ**, dar aminteşte si greceseul **drómos.**

Şi la meglenoromâni este cunoscut şi folosit cuvântul **drum**. Expr. **tradzi drumu** înseamnă „vezi-ţi de drum, vezi-ţi de treabă”. **Drumu-Domnului** este Calea Laptelui. Sunt menţionate, în Capidan, III, 118, unele nume topice şi derivatele **drumac** şi **drumător** „drumeţ”. **Drumac** are sensul „potecă pe unde se duc oile la stână”, sin. cu **hăţaş** (**GS**, III, 390; Candrea, **Viaţa**, 32).

Constatăm că istroromânii nu au cuvântul **drum**. Îl înregistrează Goran Filipi în **ALIr**, **drumo-l mare şi drumo-l dirept**, dar dintr-un sat dacoromânesc din nord estul Serbiei, anume din Rudna Glava (vezi Filipi, 21 şi nr. 86, 87).

Duláş este „urma lăsată de oi prin iarba” (Fanuş Neagu, **Pierdut în Balcania**, 1982, p.13).

Hăţáş are mai multe sensuri specializate: „Cărare făcută de fiarele sălbatice prin Pădure”; „plai unde pasc căprioarele”; „drum al turmelor de oi pe munte”; „drum mai lat pe care merge cireada la păscut”; „potecă spre vârful muntelui”; „drum râpos, stricat de ploi”. Pl. **hăţaşuri** „cărări de munte care duc la păşune” (Diaconu, **Păstoritul**, 23); **Oile le-o fugărit tăte-n hăţaş, în jgheabu ăla** (Muşlea, 217); **Pe-un picior de munte, Cu hăţaşuri multe** (Costachescu, **Cântece**, 82). Are etimologie necunoscută (**MDA**). Este sin. al lui **hăţiş**, care are sensul „cărare greu accesibilă prin pădurile de munte”, şi acesta cu etimologie necunoscută în **MDA.** Adăugăm şi sin. **hăţoagă** „cărare făcută de animalele sălbatice sau domestice”, explicat în **MDA** prin **hăţiş. Hăţiş** este „drum făcut de oi [la munte], potecă” (Pitiş, 208); „potecă pe care merg oile la mulsoare” (**GS**, IV, 131); „poteca pe unde se duc oile la păşune” (Candrea, 584, sub **hogaş**); „plimbarea făcută şi locul prin care merg oile ca să capete poftă de mâncare” (Bucovina); „cărare pe care circulă în permanenţă animalele” (Sfarghiu, 86); „cale de acces cu pasul” (Comănescu, 63); „drum îngust” (idem, 214); „cărare (de la stână la un izvor sau în sat)”; „pe hăţaş se duc mânzările la iarbă” (**ALR SN**, II, h. 408). Expr. **a da hăţaş**: **Dimineaţă oii să-i dai hăţaşu, adică le mâi în hăţaş şi... iar le dau hăţaşu** (Diaconu, **Cântăreţi**, 56); **li dăm la oi hăţaş** (Bucovina); vezi şi Costăchescu, 82, nota 1; Caracostea, I, 177, nota 4; Bolocan I, 257.

O variantă cu sens uşor schimbat este **hăţiş**: „La poarta de la coada strungii duce drumul pe care vin oile de la muls, hăţişul care înseamnă de obicei cărare prin păduri, prin desişuri” (Giuglea, **Cuvinte**, 48). Altă variantă este **aţaş** „o cărare, un plaiuţ” (Bucovina). Se foloseşte şi varianta **hâţâj: Aici iej' la hâţâj, la curmeziş, Unde nu-i loc de curmiş** (Amzulescu, **Cântece**, 386. CititoruI observă că în text apare **curmiş** în loc de **cârmiş**. adică „loc de întors“).

A duce oile în haţaşuri înseamnă, prin Bucovina, „purtarea oilor prin haţaşuri, fără să pască, numai să fie mânate”. „Oili pliacă la păscut pi cărări, Aşa să zâsi acuma. Înainte să zicea hăţaşuri” (Diaconu, **op. cit.**, 351, în Ceahlău, Vrancea). Am reţinut din folclor două contexte: **Şi el mi-o plecat,/Departe-n iernat,/Dincolo de munte,/Prin haţaşuri multe** (Costăchescu, 87); **Ciobănaşu-i gură dulce,/Îşi ia turma şi se duce [...] Tot cântând din fluieraş/Şi făcând la oi haţaş** (Oprişan, 247).

În **MDA, haţău**, pl. **haţaie,** are sensurile „loc unde se prăvălesc la vale lemnele tăiate în pădurea de munte”; „urmă lăsată de prăvălirea lemnelor”. Expr. **a lua la haţău** are sensul „a certa”. Etimologia cuvântului este necunoscută, **hăţău** fiind comparat cu **haţaş. ALR SN**, II, h. 408, pct. 349, a înregistrat cuvântul **haţău**, pl. **haţáuă**. cu sensul „hăţaş”: **haţău oilor**. Este în mod evident cuvântul **hăţaş** cu înlocuirea suf. **-aş** prin **-ău**, Vezi şi Bolocan, I, 257-258.

Hăţoagă „cărare bătută de sălbăticiuni: capre, ciute, cerbi; **la hăitău vânătoru bun trebuie să s-aţie la hăţoagă**” („Ion Creangă” I, 1909, 22). Autorii **MDA** îl explică prin **hăţiş**.

Noi precizăm că se explică prin **hăţaş**, cu înlocuirea sufixului -**aş** prin -**oagă.** Aici adăugăm informaţia că **hăţoagă** are şi sensul „drumul oilor”, după Bolocan, I, 258.

(continuare în numărul următor)

Pentru originea cuvântului drum, autorii MDA ne spun că acesta este un împrumut vechi slav, d r u m, comparat cu drum din bulgară şi sârbă. Autorii SDE, 122, scriu: „Drum (megl. drum). Moştenit din latină, în care e împrumutat din v. gr. (δρòmos, δρòυmos; compară it. drom) (în dialectul sicilian), dromu (in dialectul calabrez), alb. drum, dhrom sau împrumut v. sl. (slavon drumŭ; confr. bg. drum, scr. drum)”.

Festivalul Naţional de Literatură „Marin Preda”

Ediţia a XV-a, 22-23 septembrie 2016

Consiliul Judeţean Teleorman şi Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Teleorman, în parteneriat cu revistele: „Luceafărul de dimineaţă”, „Argeş”, „Bucureştiul literar şi artistic”, „Litere”, „Pro Saeculum” şi „Caligraf”, organizează **Festivalul Naţional de Literatură „Marin Preda”**, ediţia a XV-a, ale cărui manifestări finale se vor desfăşura în zilele de 22 şi 23 septembrie 2016, la Alexandria şi la Siliştea Gumeşti.

Festivalul îşi propune să promoveze prozatori de talent, care nu au debutat în volum. Concurenţii vor trimite ***1-3 proze scurte***, care pot avea în total 20 pagini. Vor fi acordate următoarele premii:

- ***Premiul „Marin Preda”*** şi Premiul Revistei „Luceafărul de dimineaţă” (în valoare de 900 lei);
- ***Premiul I*** şi Premiul Revistei „Argeş” (în valoare de 700 lei);
- ***Premiul al II-lea*** şi Premiul Revistei „Bucureştiul literar şi artistic” (în valoare de 600 lei);
- ***Premiul al II-lea*** şi Premiul Revistei „Litere” (în valoare de 600 lei);
- ***Premiul al III-lea*** şi Premiul Revistei „Pro Saeculum” (în valoare de 500 lei);
- ***Premiul a III-lea*** şi Premiul Revistei „Caligraf” (în valoare de 500 lei).

Prozele scurte premiate vor fi incluse într-un volum, ce va fi lansat în cadrul manifestărilor finale ale festivalului; de asemenea, vor fi publicate de revistele partenere.

Concurenţii vor trimite prozele scurte pe suport de hârtie, culese cu font 12 (Normal, Times New Roman, 1.5 Space), ***în câte 7 (şapte) exemplare***, semnate cu un motto, acelaşi motto figurând şi pe un plic însoţitor, în care va fi introdusă o fişă cu datele de identificare ale autorului: numele şi prenumele, data şi localitatea naşterii, adresa poştală, adresa de e-mail şi numărul de telefon mobil, precum şi un CD cu textele trimise, inscripţionat cu acelaşi motto.

Lucrările pentru concurs vor fi trimise, ***până la data de 1 august 2016***, pe adresa: ***Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Teleorman***, str. Ion Creangă, nr. 52-54, 140056 – mn. Alexandria, jud. Teleorman, cu menţiunea „pentru concurs”.

Marin Ioniţă

HĂNĂNĂU- BĂNĂNĂU, FILE DINTR-UN JURNAL DEMENŢIAL

ŞAPTE VĂI ŞI-O VALE ADÂNCĂ

Sunteţi credincioasă, doamnă? Creştină? Ortodoxă? Catolică? Budistă? Islamică?

- Număraţi până la o sută...
- Dar ce, sunt copil?
- De jos în sus şi de sus în jos!
- De sus în jos şi de jos în sus... Scara măgarului... Măgarului Nastratin... Măgarul ciobanului... Măgarul ţiganului... Pe un asin a intrat Iisus Hristos în Ierusalim... Măgarul de aur... Măgarul de la stână... Măgarul de la şatră... Măgarul deşertului... " Iha, Iha, Iha!..." N-are în gât o privighetoare!...

Îl întreb pe paznic :
- Ai ureche muzicală, dihanie?
-"Doamnă, îl altoiesc! Nu vedeţi că îşi bate joc de noi?"

Gârbaciul e de cauciuc! Cu sârme de oţel împletite în şuviţe de câte şapte!
- De sus în jos şi de jos în sus, până la o sută!
- Unu, doi, trei... Din şapte în şapte...
- Ai grijă, nebunule!...

Supraveghetorul. Cu ochii în şapte. Să nu-i scape nimic. Flutură gârbaciul. Crăpa-i-ar gogoşile în orbite!...
- Şapte... Paisprezece... Douăzeci şi unu... Cu opinteli ajung la o sută... Dar înapoi, e imposibil... Caut o scăpare... Şapte... Număr natural... Prim... Pitagorian... Indivizibil în părţi întregi... Misterios... Astral... Şapte planete... Şapte ceruri... Şapte turnuri de cetate... Şapte feciori a dat Vrâncioaia... Şapte pitici... Şapte uriaşi... Şapte porţi...

Şapte încercări... Şapte păcate... Şapte lacăte ferecate... Şapte râuri... Şapte iertări... Şapte mărturisiri... Şapte ursitori... Şapte mări... Şapte vrăji... Şapte iele... Şapte inele... Şapte peceţi... Şapte magnifici... Şapte fete de împărat... Aţi aţipit, doamnă?! Ai adormit, dobitocule?
- De şapte ori te bag pe unde ai ieşit! îşi muşcă maimuţoiul mustaţa...
- Continuaţi!
- Şapte capete are Fiara Apocaliptică! Şapte Îngeri! Şapte Biserici! Şapte Sfeşnice de Aur! Şapte Lămpi de Foc care sunt cele Şapte Duhuri ale lui Dumnezeu! Şapte Peceţi! Căci puterea cailor stătea în gurile şi în cozile lor. Cozile lor erau ca nişte şerpi cu capete şi cu ele vătămau... În clipa aceea s-a făcut un mare cutremur pe pământ şi s-a prăbuşit a zecea parte din cetate. Şapte mii de oameni au fost ucişi în cutremurul acesta de pământ! Şi a strigat cu glas tare cum răcneşte un leu. Când a strigat el, cele şapte tunete au făcut să se audă glasurile lor ... În Cer s-a mai arătat un alt Semn: Iată, s-a văzut un mare balaur roşu, cu şapte capete, zece coarne şi şapte cununi împărăteşti pe capete! Şapte Duhuri ale lui Dumnezeu, şapte stele în mâna dreaptă. "Cel ce umblă prin mijlocul celor şapte sfeşnice de aur!" "Har şi Pace vouă din partea celui ce este, celui ce era şi celui ce vine, din partea celor şapte Duhuri care stau înaintea Scaunului Său de Domnie!"

"Eu sunt Alpha şi Omega, Cel Dintâi şi Cel de pe Urmă... Ce vezi, scrie într-o carte şi trimite-o celor Şapte Biserici!"
- Ajunge! Sunteţi credincioasă, doamnă? Creştină? Ortodoxă? Catolică? Budistă? Islamică? Islamul ne dă bătaie de cap... Terorişti... Asasini... Ucigaşi... Je suis Charlie... Ce-ar fi să ne trezim în clipa asta cu unul peste noi... Pac-pac... Eşti pregătit, haidamacule? Ai ceva în pistolul ăla? Ştii să tragi? Sau te pişi pe el?!
- Îţi arăt eu ţie!
- Dumneavoastră, doamnă? Nu vă temeţi? Pac-pac! Cădem seceraţi!Unul peste altul! Vă convine cu mine deasupra? Îl preferaţi pe maimuţoiul ăsta?
- Doamnă, ăsta e de două ori nebun! Trimiteţi-l unde îi e locul!
- Nu s-a terminat jocul! Alba –Neagra! Sus de şapte, jos de şapte! La şapte, de trei ori miza! Mult mizaţi, sula luaţi... Şeptici... Două perechi... Full de şapte... Careu de şeptici...

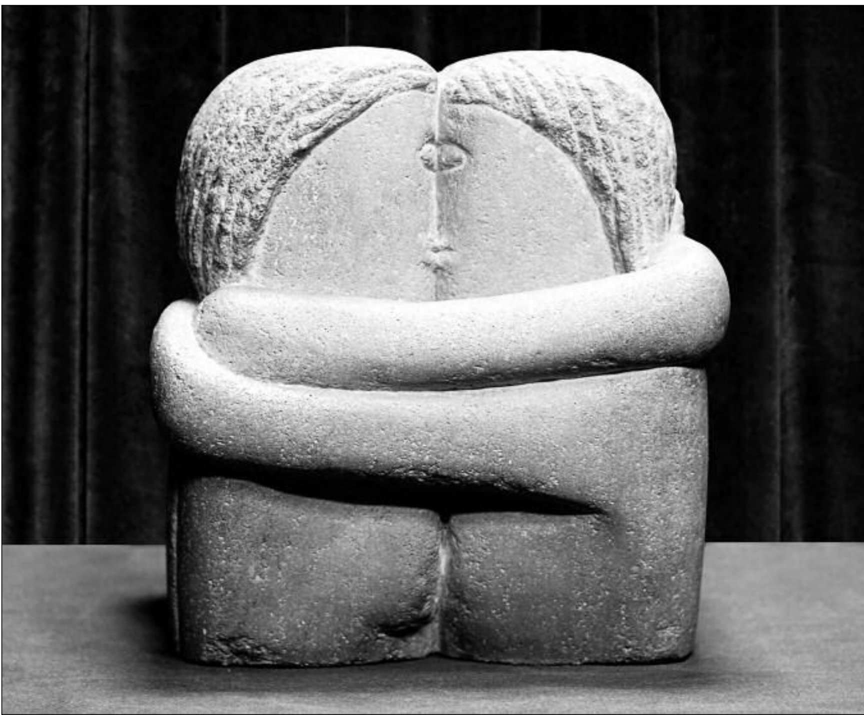
O poveste prea lungă... V-a distrat? V-a amuzat? V-a întristat?...
- Scarpină-mă pe tălpi să râd şi eu!
- Îţi put picioarele, cretinule!
- Eşti nebun cu adevărat!
- Nebunul de la Curte...Bufonul de la Palat...Bufonului nu i se taie capul...
- Sărim de la una la alta!
- Unde nu-i cap, vai de picioare!...
- Asta a învăţat-o maimuţoiul în junglă...V-ascult, doamnă!...
- Face parte din test. Totul se înregistrează. Se consemnează. Deci cum stăm cu memoria?
- Trebuia să numeri!...
- Ştiu! Până la o sută! Din şapte-n şapte! Dar n-am destulă minte, Doamnă!
- N-are, săracul! Şi aia, cât mai e, îi umblă cu sorcova!
- "Şapte văi şi-o vale-adâncă,/ Aici lupii mă mănâncă!/ Stai, lupe, nu mă mânca!"... V-a prins vreodată noaptea în pădure, doamnă? Lupii, urşii, mistreţii? Aţi scăpat nevătămată?

Gorila se scarpină nedumerit în cap. Nu înţelege nimic. Cred că doamna este mirată şi ofensată. Dar nu dă nici un semn. Şi eu dau mereu din gură : Cine v-a apărat? Cine v-a salvat? Un Făt- Frumos călare pe-o iapă sireapă? S-a bătut cu fiarele? V-a dus pe braţe? V-a culcat pe frunze? V-a sărutat pe buze? Ah, ce buze senzuale aveţi, scumpă doamnă! Frumoasa din pădurea adormită? Scufiţa Roşie? Şi Făt – Frumos ăla avea urechi păroase, gheare fioroase, ochii în flăcări, mască de bunică blândă? ..." Bunico, ce ochi mari ai!"... "Ca să te văd mai bine!"... "Bunico, ce urechi mari ai!" "Ca să te aud mai bine!"... "Bunico, ce gură mare ai!"... "Ca să te mănânc mai bine!... " Şi vânătorul care a spintecat lupul pe burtă, nu eram eu? Uitaţi-vă bine! Nu mă recunoaşteţi? Tot mai credeţi că era Făt- Frumos- cu Cartea-n Mână? Făt-Frumos, Fiul Iepei? Făt-Frumos Şi Călare şi pe Jos?

La balamuc, doamnă, la balamuc! Acolo e locul lui!

Lasă-l să aiureze, să vedem ce dă din el , nebunii au şi ei dreptul la cuvânt!

Vă convine, nu vă convine, acela eram eu! Zmeu – Paraleu! Aruncam buzduganul de la trei poşte. V-am dus în patul meu de sub pământ... Poate că mai suntem şi acum acolo şi nu ne dăm seama! Ce simţiţi, unde vă gândiţi?

„În bătaia unui Soare încă plin de vitalitate”

(urmare din p. 3)

■ A fi în lume cu adevărat înseamnă a fi dispus a o lua mereu de la capăt. Cînd te opreşti, abandonezi lumea.

■ Dacă o idee poate fi o performanţă a intelectului tău, o imagine poetică e o aventură a lumii în fiinţa ta.

■ Voluptăţile: încercări deznădăjduite ale efemerului de-a conjura eternitatea. Fondul lor dramatic nici măcar totdeauna bine ascuns.

■ „Dacă nu ar fi existat neclaritatea, omul nu ar fi fost sensibil la stricăciunea lui; dacă nu ar fi existat întuneric, omul nu ar fi sperat la lumină. Aşadar, este nu numai drept, ci şi spre avantajul nostru, ca Dumnezeu să fie în parte ascuns şi în parte revelat; de vreme ce este la fel de periculos pentru om să-L cunoască pe Dumnezeu fără să-şi cunoască propria stare demnă de plîns; şi fără să-şi cunoască propria stricăciune fără să-L cunoască pe Dumnezeu” (Pascal).

■ Cu cît te simţi mai neputincios, cu atît ai putea fi mai aproape de Dumnezeu. Incomensurabila ta slăbiciune devine El.

■ Curajul de-a greşi. Uneori un curaj formidabil.

■ Maimuţa neagră koato, care trăieşte în pădurile din Noua Guinee, nu atinge niciodată solul de-a lungul întregii sale existenţe.

■ La sfîrşit de octombrie, plimbări cu cîinele Mişu prin pădure. Observ schimbările intervenite faţă de luna anterioară cînd coroanele arborilor erau tot atîtea explozii ale verdelui în felurite nuanţe, uneori bătînd deja, în impalidarea lor, către galbenul iminent. Contemplam atunci bolta de un albastru copleşitor şi totuşi cu un blajin fior al trecerii, solemn şi totuşi cu ceva senzual în intensitatea sa abstrasă. Acum priveliştea e alta. Cerul susţinut de copacii cunoscuţi are o subţiere care-l face să pară mai înalt, mai depărtat. Reducîndu-se albastrul dens, cvasicorporal, seninul conţine o sugestie de reculegere, un îndemn spre asceză. Pare mai adecvat drept fundal al bisericii din vecinătate.

■ În cazul în care ai scris despre lucruri care înfăţişează o anume importanţă pentru viaţa ta lăuntrică, se cade să le retragi o vreme în nerostit spre a le putea relua la un moment dat, acordîndu-le o altă expresie (atenţie!), din cavalerism. A le cultiva (curta) în continuare.

■ Esenţialul este, la un moment dat, să percepi esenţialul.

■ A şlefui: a accesa limita de gratuitate a unei operaţii formale.

■ Un fenomen psihic salutar. Flashurile unei memorii obosite pot lumina cîte-o amintire, punînd-o în valoare involuntar. Scoţînd-o parcă din Neant.

litere

Aurel Sibiceanu

Glorioşii ani ai ratării

NIC SPANACHE O VIAŢĂ ÎN MARGINEA PĂDURII DE MESTECENI

1971, după-amiază de toamnă. Pe scara de evacuare din dreapta, a Cinematografului Bucureşti, un tânăr trecut de 20 de ani, înalt, cu fruntea lată şi barbă de Crist, fuma, cu privirea dusă dincolo de lumea văzută... Pe atunci eram elev, lecturile şi vizionarea filmelor îmi mai ostoiau dorul de lumea satului, de care mă simţeam desprins cu brutalitate. Pentru a-mi micşora trauma asta, Tata, deşi om aspru, mi-a făcut un hatâr neaşteptat - m-a dat la gazdă, la o mătuşă din Goleşti, unde tot sat era. Dar ce sat!, strâns în jurul Conacului Goleştilor, care pentru mine în mai puţin de un an nu a mai avut secrete!

1972, zi de primăvară. Mă aflam în biroul unei rude, tot din Goleşti. Se numea Cornel Băjenaru şi era director al Direcţiei de Cinematografie Argeş. Venisem la el pentru nişte probleme medicale ale Bunicii mele, care-i era mătuşă. În birou se afla tânărul cu faţă de Crist – unchiul meu i-a înmânat câteva role de filme şi un plic mare. Nu-l uitasem, deşi trecuse un an de când îl văzusem. Faptul că a plecat de acolo cu rolele de film m-a făcut să cred că lucra în domeniul cinematografiei, lucru confirmat de personaj, 3 ani mai târziu.

Pagină de jurnal: „1975, 23 aprilie, miercuri, Sfântul Gheorghe – sunt invitat de actorul Gigi Ionescu, la Berăria Zimbru, unde îl serbăm. Sunt prezenţi: Gioni Gheorghiu, Gicu Cârstea, şi el sărbătorit, Octav Pârvulescu, Ion Bulacu şi Nic Spanache."

Da! Această scurtă însemnare mi-a reamintit unde l-am reîntâlnit pe tânărul cu faţă de Crist şi sub ce nume vieţuieşte în lumea asta – Nicolae Spanache, căruia i-am zis mereu Nic. Cei doi sărbătoriţi, Gicu şi Juju, au fost adorabili, s-au felicitat şi complimentat cu tandre ironii, aşa cum numai ei ştiau să o facă, deveneau brusc solemni, de parcă Sfântul Gheorghe ar fi fost de faţă cu şpanga ucigaşă de balaur înmuiată în vin. Cu Nic Spanache m-am împrietenit repede, am aflat că este operator de cinema – mai întâi a proiectat filme la Cinema Bucureşti, apoi la Cinema Dacia, din Cartierul Craiovei. Deşi avea o făptură care inspira discreţie, noul meu prieten era un om comunicativ, cultivat şi fără inhibiţii. În timp, mi-a fost dat să-l întâlnesc din ce în ce mai des şi să discutăm despre muzică, literatură şi cinematografie. În scurtă vreme m-a invitat şi la el acasă – locuia la parterul unui bloc situat în spatele Cofetăriei Union, cea situată vis-a-vis de Teatru şi care multă vreme a fost un veritabil bastion al artiştilor şi poeţilor, local modern în vremea aceea, cu mobilier care friza arta, metaloplastia în special. Acolo beam cafele ori ceai fin, fumam, ascultam muzică, discutam. Uşa lui Nic era mereu deschisă, la el veneau numai oameni de calitate, din zona culturii şi iubitorilor de cultură. Pe acolo treceau şi femei misterioase, subţiri şi delicate, rănite sau glorioase, se rezemau de intimitatea camerei prietenului meu, spuneau câteva vorbe, scăpau câte un clinchet de râs, un suspin, după cum le era starea lăuntrică, şi se topeau, ca ielele, aşa cum au venit! Alteori se lecturau cărţi la Nic, acasă, se comentau, în prezenţa mai multora, sau se asculta muzică, adusă fie de Gioni Gheorghiu, de Tedi Georgescu, de gazdă sau de alţi prieteni. Prezentarea evoluţiei unor bucăţi muzicale, în orchestraţii şi interpretări diferite, făcută de avocatul Gioni Gheorghiu era un exerciţiu de înaltă virtuozitate critică. Tedi îi poreclise Leonard Bernstein altoit cu Willis Conover, vestit prezentator de muzică la „**Jazz on Voice of America."**

Mai vârstnici fiind, aceşti prieteni ai mei trăiseră ani buni în prietenia şi atmosfera nonconformistă a lui Cornel Chiriac, vestitul jurnalist şi realizator de emisiuni radio. Gioni Gheorghiu era mai vârstnic decât toţi - născut în 1930, văzuse multe la viaţa lui, războiul, urmările acestuia, comunizarea şi stalinizarea ţării. Fin observator al vieţii, cu simţ al detaliului şi absurdului, Gioni mai povestea, ca nimeni altul, din trecutul său şi al ţării. Într-o zi ne-a povestit cea mai tristă zi din viaţa sa de licean.

„Eram elev la Liceul Dinicu Golescu, din Câmpulung. „Era 18 decembrie 1948, ziua lui Stalin şi ultima zi de şcoală, înaintea vacanţei de Crăciun. În drum spre şcoală, m-am abătut pe strada cu bordelul. Fusesem o singură dată, intrasem cu greu, ruşinat, uitându-mă în toate părţile. Nu ştiu ce impresie i-am făcut acelei femei planturoase, dar, după scoborârea din Rai, ea m-a mângâiat pe cap, ca o mamă, şi m-a ciugulit de guşuliţă, zicându-mi: „Pupa-l-ar mama de căprior!" Adunasem bani şi după ce trecea Postul Crăciunului, plănuisem să mă mai caţăr pe viţa cu struguri înmiresmaţi. Ajung în faţa bordelului şi, ce să vezi! – peste uşa de la intrare erau bătute două scânduri, în X! Căpriorului din mine i s-au umezit ochii, a îngenuncheat pe un stei imaginar, cu visul împuşcat! La şcoală, profesorul de română a simţit că nu-s în apele mele şi mi-a zis: „Ce e cu tine, Gheorghiule, arăţi de parcă ai pierdut caprele!" Da, copiii mei, aşa am petrecut ziua în care s-a închis bordelul!" După 1989, Gioni şi-a văzut visul cu ochii, a devenit primul realizator de emisiuni radio şi tv. Avea o voce unică, remarcată şi de un as al radioului, de Paul Grigoriu, care a vrut să-l coopteze la Radio România. Emisiunile lui Gioni aveau distincţie, informaţiile difuzate erau precise şi diverse. A preferat să rămână în oraşul în care îşi petrecuse multe decenii de viaţă, cu bune şi rele. După o vreme, a plecat în Anglia, la fiica sa, unde s-a şi stins din viaţă, la 83 de ani.

Pe Nic l-am întâlnit, nu o singură dată, şi la Virgil Diaconu, în apartamentul său din Cartierul Trivale, cu prilejul sărbătoririi poetului, de faţă fiind criticul Marian Barbu, pictorul Gică Pantelie, Temistocle Epaminonda, un as al artei fotografice, şi alţii. Nic era îndrăgostit, deopotrivă, şi de literatura rusă, şi de cea occidentală. De altfel, melancoliile slave se răsfăţau pe chipul prietenului nostru şi m-am mirat când într-o zi m-a întrebat dacă-mi place literatura rusă. „Sigur, i-am zis, Cehov, Tolstoi, Isaac Babel, Nabokov, Bulgakov..." „Bine, zice, mâine te aştept să vedem o ecranizare la mine acasă!" La ora stabilită, eram la Maik acasă. Acolo i-am găsit pe Jean Roxin, Tedi Georgescu şi Gioni Gheorghiu, care adusese un aparat video şi o casetă cu filmul „Lolita", în regia lui Stanley Kubrik. Încântare maximă, discuţii, comentarii! Câteva luni mai târziu, tot la Nic aveam să văd „Cuţitul în apă", în regia lui Roman Polansky, dar nu pe video, ci cu un proiector de cinema! După vizionare am plecat cu Gicu Cârstea şi acesta mi-a explicat misterul aparatului de proiectat. „Rică, printre altele, Nic proiectează şi filme de protecţia muncii, pe la diverse instituţii, aşa că are mereu la îndemână un proiector, să nu mai piardă timpul. Află că pe capul lui Nic mai este o belea, o sarcină de serviciu, da' una urâtă. Direcţia de cinematografie îl pune să taie din filme scenele erotice şi politice, după indicaţii primite în plic, de la cenzorii din Bucureşti." Nu am spus nimănui aceste amănunte, aproape că le şi uitasem, dar Gicu mi le-a amintit mai zilele trecute.

Foto: **GEO JUGANARU**

În tinereţe, Nic a vrut să fie operator de platou, a şi dat unu sau două examene de admitere la IATC. Din păcate, visul nu i s-a împlinit şi s-a mulţumit să privească lumea, toată viaţa, cu o cameră imaginară, avându-se tot pe sine regizor, scenograf etc. Aproape de 1989, la Cinemateca bucureşteană am văzut „Pădurea de mesteceni", filmul lui Andrei Wajda, şi în cele două personaje, fraţii Boleslaw şi Stanislaw, l-am văzut pe Nic, cel real şi cel care ar fi putut deveni. După 1990 i-am spus că l-am identificat în cei doi fraţi din filmul lui Wajda! A spus, graseind, că nu am greşit şi a surâs, cald, după cum îi era felul. Printre cele mai frumoase amintiri cu Nic se numără şi zilele de filmare la „Moara lui Călifar, în regia prietenului nostru piteştean Şerban Marinescu, cel care avea să regizeze, după 1990, „Cel mai iubit dintre pământeni" şi câteva filme despre underground-ul clasei politice a României din nesfârşita tranziţie. Filmările au avut loc la... Conacul Goleştilor! Nic a fost unul dintre fotografii de platou, ceilalţi câţiva piteşteni am făcut figuraţie, unii, alţii au fost distribuiţi în roluri secundare. După filmare, serveam masa şi purtam aprinse discuţii despre cinema, literatură şi arte, cu actorii Dan Condurache, Remus Mărgineanu, Andrei Finţi, Elena Albu, umezindu-ne gurile cu un splendid coniac de Ştefăneşti, vechi şi de calitate, adus de Gicu Cârstea, pe atunci salariat la Vinalcool; după o vreme, Securitatea l-a dibuit pe Gicu şi l-a pus pe drumuri, adică l-a făcut şomer, în speranţa că-l va putea aresta cu decretul 153! Mai am şi acum fotografii pe care mi le-a făcut Nic, acolo, în atmosfera fanariotă a Conacului. În toamna lui 1989, Nic îmi face ultimele fotografii artistice, la el acasă. Treceam pe lângă fereastra lui şi am văzut cum pe aceasta iese fum de ţigară. I-am bătut în tabla pervazului, a dat perdeaua de-o parte şi m-a invitat în casă. Era bucuros tare, de ceva vreme lucra, în miniatură (1,20m), după nişte planuri Amati, nava amiral a lui Nelson, Victory; taman ce primise tunurile de bronz, pe care Virgil Diaconu i le confecţionase într-un atelier AMA, din Petrochimie.

Deşi avea o făptură care inspira discreţie, noul meu prieten era un om comunicativ, cultivat şi fără inhibiţii.

Ultima întâlnire am avut-o pe primăvară; am vorbit în faţa Teatrului Davila, pe care l-a servit cu devoţiune, mai bine de două decenii, ca regizor tehnic. Ne-am scufundat în amintiri, ne-am mărturisit suferinţele, ne-am despărţit cu tristeţe, fără să ştim că nu ne vom mai vedea... La începutul lui Cireşar, Nic a plecat Dincolo, în marginea altei păduri de mesteceni, pe ţărmul altor ape...

Florin Dochia

„Sufăr de alb pe o mlaştină”

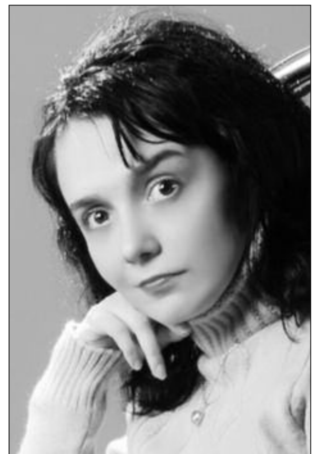
Diana Trandafir – *Fiica lui Abel*

În răspărul poetizării cu orice preţ şi în refuzul sentimentalismului se situează poezia Dianei Trandafir din volumul „Fiica lui Abel” (Pleiade, 2016, 80 p.), al cincilea al poetei, după „Translucide” (2011), „Poeme cu ceasuri şi flori” (2012), „Discurs în roşu şi alb” (2013) şi „Oraşul suspendat” (2015). Tentaţia vag elegiacă este refuzată cu abilitate şi de această dată, cu o oarecare [auto]ironie („nimeni nu ţipă de fericire / ci doar atunci când îi intră vreun ghimpe în călcâi”), cu insistenţă pe imaginea voit banală sub care se insinuează o subrealitate delicată şi stranie, precum în „Aşa începe o viaţă nouă”: „se sculau cu noaptea în cap / dimineaţa pe rouă / când luna îşi mai arăta cornul de piatră / de după hambar / Se trezeau să lustruiască piele porcilor a cailor şi a boilor / cu şomoioage de paie cât mai e caldă / Îi mai dezmeticeau din visare coarnele cele mari înnodate / şi oscioarele fragede ce se loveau unul de altul / cu clinchetul viu / Buimaci pipăiau craniile de cristal ale iezilor / şi mergeau apoi la oi să le menească de bine/ Delirând încă de somn ridicau fruntea şi zăreau / argintul spălat în zece ape al stelelor / Abia atunci li se dezlipeau pleoapele / şi auzeau cum urcă sângele / să-şi zbată aripa în tâmplă”. Fiica lui Abel, observator neutru, dar imaginativ al lumii, pare că locuieşte într-o periferie rurală din grădina Edenului, unde „întinde rufele pe sârmă”, „îşi duce inima la râu / o limpezeşte o netezeşte şi-o zvântă”, „sunt semne clare că doar îi bate afară din piept”. Nu ştim, nu ni se dezvăluie dacă i s-a spus sau nu tatălui ei de către fratele său Cain: „să mergem în câmp”. Stăruie, însă, o impresie de persiflare a realităţii, de neîncredere în consistenţa ei, de îndoială că undeva există un sens. Poemele par mici tentative de dezvăluire a unor mistere, dar, de fiecare dată, totul curge spre vag, spre translucid: „am aflat o legendă despre originea lumii / Cu ea aş putea să încropesc mai multe poveşti / sau aş putea să-mi spăl fustele / dintr-odată / într-o continuă curăţare ungere şi legare / până ce straiele se vor face fluturi / şi vor fi gata de zbor / e simplu / dacă ridici lespedea / trecerea e tot un fel de plecare”. Realitatea virează în fantasmă brusc şi cu un firesc aşteptat, algoritmul construcţiei poemului este transparent, autoarea nu vrea să te surprindă, ci vrea să-ţi facă pe plac, ţie, cititor dezabuzat. Un poem remarcabil, parcă o descriere de pictură murală cu subiect biblic, este „Condamnarea la moarte”: „mai întâi l-au îmbrăcat într-o piele de miel / au presărat frunze de arţar pe umeri / pe creştet pe fruntea înaltă / Cum stătea aşa nemişcat unul i-a aprins o ţigară / altul s-a căutat prin buzunare şi i-a dat ceva bani / Eşti mulţumit au întrebat / sunt mulţumit a răspuns / părând înveselit peste măsură / l-au privit fix preţ de vreo zece secunde / apoi i-au dat foc”. Este ilustrativ acest poem şi pentru „efectul de înstrăinare” („verfremdungseffekt”-ul brechtian) de care uzează frecvent Diana Trandafir, într-o tentativă de a evidenţia alienarea ce subminează o lume defectivă de sens. Refugiul este tot fantasmatic, insuportabila realitate a celor (numai) cinci simţuri poate fi depăşită numai de vis (& coşmar, *y comprís*!), precum în poemul „Tot un fel de căutare a fost”: „îmi întorc pielea pe toate feţele o scutur / o agăţ sus pe gard / Din casă iese mama împiedicându-se de un sâmbure / Oamenii umplu drumurile / nu mai am loc / Ar fi fost nedrept să constat lipsa / deşi tot un fel de căutare a fost / Traversez podeţul îngust din alt veac / Prin faţa mamei trec vedenii / pe creştet soarele cât oul de potârniche / Printre buzele strânse scuipă o sămânţă de fruct otrăvit / Ea nu mă vede eu totuşi o văd / să nu mai lungim vorba / apa trece prin vad”. Finalurile oarecum enigmatic-sentenţioase, parcă desprinse din experimentele dada ori din dicteuri ionesco-beckettiene, sunt şi ele o marcă a felului în care îşi construieşte Diana Trandafir discursul. O luciditate a poetei care ascunde, cum altfel?, cel puţin tot atâta dramă. O luciditate care, prin lejeritatea metaforei bogate, sugestive, ilustrează şi o creştere constantă, de la un volum la altul, a clarităţii şi a maturităţii viziunii. „Doamnelor şi domnilor îmi iubesc patria / sufăr de alb pe o mlaştină”. Ca şi autoarea, las descifrările pentru fiecare cititor în parte.

O luciditate a poetei care ascunde, cum altfel?, cel puţin tot atâta dramă. O luciditate care, prin lejeritatea metaforei bogate, sugestive, ilustrează şi o creştere constantă, de la un volum la altul, a clarităţii şi a maturităţii viziunii.

Amalia Elena Constantinescu

CU DRAGOSTE DESPRE ANA BLANDIANA

Iubit şi hulit în egală măsură, poetul rămâne totuşi liantul dintre flacără şi cuvânt, martorul creaţiei lui Dumnezeu şi mesagerul clandestin al operei Sale.

Otilia Valeria Coman sau... Ana Blandiana – un nume magic al poeziei româneşti. Un nume viu al cenzurii, înainte de ”89, când „orice trântă semăna cu o îmbăţişare”, un nume supravieţuitor al libertăţii de după ”89, când ideea autonomiei „diminuează dramatic importanţa cuvântului”.

„Între eliberare şi libertate stă criza tranziţiei şi provizoratului, a continuei instabilităţi, schimbări, nesiguranţe, care obligă la analize şi opţiuni (să nu uităm că, etimologic, cuvântul criză provine din verbul grecesc Krinein, care înseamnă a judeca)” ne spune Ana Blandiana în conferinţa–eseu sau strigăt „La ce bun poeţii în vremuri de restrişte?”, titlu ce parafrazează versul lui Hölderlin.

Dacă înainte de ”89 ne puteam plânge de lipsa libertăţii, acum, cu siguranţă, suntem privaţi atât de „responsabilitatea cât şi de înţelepciunea folosirii ei. /... / Raţia de libertate s-a transformat în *over-doză*”, remarca Ana Blandiana, invocându-l pe Voltaire şi sentimentul *condamnării la libertate*. Putem formula o primă concluzie că raţia devine forma materializării instinctului de consum. Într-o astfel de societate, cu o populaţie ce tinde spre analfabetism, sondajul Ministerului Culturii – de care vorbea poeta – arată că numai 17% dintre persoanele chestionate au auzit de Mihai Eminescu, 16% de Ion Luca Caragiale şi 14% de Ion Creangă. Mai mult decât atât, pentru a exprima dispreţul în faţa unei acţiuni fără rost, s-a împământenit expresia „asta-i poezie”. Revoltătoare devine această nonşalanţă de a privi forul uman interior – poezia – ca o paria a culturii. „Amestecul de Rău şi Urât nu are încă un nume, dar” posedă capacitatea „de a deforma minţile şi sufletele tinerilor, de a şterge orice continuitate între generaţii şi între straturile memoriei de-a dreptul diabolică. În plus, radiaţiile sale malefice pot să transforme noţiunile în opusul lor: drepturile omului se deosebesc tot mai mult de demnitatea umană iar libertatea gândirii intră de bună voie în cămăşile de forţă *prêt-à-porter* ale corectitudinii politice, asemănătoare până la confuzie cu vechea cenzură interioară (de care îmi era mai teamă decât de cenzură propriu-zisă)”, mărturiseşte cu tristeţe Ana Blandiana. Poeta noastră cu suflet blajin de copil, trăieşte asemeni versurilor lui Hölderlin „ca apa din piatră/ în piatră căzând/ mereu în abisu-ndoielii”, vibrează şi arde în poezie precum lacrima unei candele, ce o aprindem tăcut, în faptul serii, pentru rugăciune.

Mesajul conferinţei susţinute de poeta Ana Blandiana se materializează în ideea că „poeţii sunt cei care, într-o lume stăpânită în mod violent de Rău şi de Urât, luptă să ţină aprinsă flacăra Binelui şi Frumosului, făcând din poezie o aură a iubirii şi un scut aproape magic împotriva urii. Aşa se explică, de altfel, confuzia care se produce uneori între marea poezie şi mistică. Din păcate, poetul nu este creatorul, ci martorul lumii prin care trece. Dacă ar fi fost creată de poeţi, lumea ar fi arătat cu totul altfel”. Odată cu această idee, dorind să păstrez, în lumina spirituală, imaginea martorului şi imaginea Creatorului, mărturisesc că versul meu îl aşez de acum sub semnul poetic al Anei Blandiana.

Carte nouă

Constantin Cubleșan – Eminescu în exegeze critice

(Editura Junimea, Iași – 2014, colecția Eminesciana)

Critic și istoric literar prodigios, Constantin Cubleșan este autorul unor proiecte literare și critice remarcabile, nu puține legate de viața și opera lui Eminescu, el fiind și un aplicat eminescolog. Între acestea e și actuala sinteză despre receptarea operei lui Eminescu, structurată astfel*: Biografia. Contribuții documentare; Opera. Coordonate ideatice; În context universal; Rememorări; Stilul și limba; Bibliografie. Ediții; Interpretări didactice; Caleidoscop* – capitole care analizează exegeze contemporane despre Eminescu, de la Cornel Ungureanu și Alexandru Dobrescu până la Dan Mănucă și Adrian Dinu Rachieru până la Eugen Simion și Nicolae Georgescu..., făcând-o echilibrat și constructiv. Criticul de la Cluj propune un proiect eminescian de anvergură: „Mă legăn și eu pe un vis, așa cum Noica (păstrând proporțiile, firește) se legăna cândva pe visul editării manuscriselor. Iată, visul său s-a împlinit. De ce nu s-ar putea împlini și visul meu (numai al meu?) de a avea un institut de stat pentru studiul și promovarea în lume a operei lui Mihai Eminescu?! Mă hazardez să propun asemenea provocare. Cine știe, poate dă Dumnezeu să mă audă cineva...” Poate că aude totuși cineva care și să aibă și forța de a impune acest proiect ce nu necesită o mare cheltuială financiară, cum demonstrează Cubleșan, ci doar voință politică și o brumă de patriotism, ideea venind de la un bun cunoscător al operei eminesciene, dar și al cărților despre poet. **(DAD)**

Dorina Mihai Moise

Despre „timpul regăsirii și al mărturisirii”

Ca şi în muzică, în poezie este imperios necesar să găseşti tactul potrivit. Cuvântul ce exprimă adevărul trebuie descântat ca o mantră sacră pentru ca accentele reflexive laolaltă cu puterea de sugestie să garanteze caracterul reflexiv şi apoi cel artistic al respectivei plăsmuiri de limbă şi gând. Nu ştiu decât poeţii ce naşteri anevoioase au multe din aceste graţioase plăsmuiri. Mai întâi cuvântul , apoi ideea trebuiesc fixate în tiparul ideal. Adeseori poetul se mistuie în chiar focul creaţiei. Vestea bună este că acea mistuire face posibilă reînvierea ca pasărea Pheonix, din propria-i cenuşă. Poezia este ritual, dar poate fi pusă în mai multe perspective din starea de potenţă sugestivă în cea de act poetic, artistic. Numai cei nesinceri pot coborî poezia de pe piedestalul câştigat prin inefabilul său perpetuu.

Doamna Ana Vulcan Chirca, prin volumul de poeme intitulat serafic "Timpul regăsirii şi al mărturisirii", realizează un intermezzo liric de la simţire la gândire, un panegiric al spovadelor cerute de urcuşul cel duhovnicesc, la care poeta se angajează plenar, ca spre o asceză mult căutată de-a lungul timpului măsurat în ani, întru instalarea într-un timp de sacralitate recuperat şi regenerator pentru fiinţa sa spirituală. Acea mistuire este aşadar efectivă, de la potenţă la act, ea fiind atât una a regăsirii, cât şi, necesarmente în logica ritualic-cultică adoptată în poemele sale, una a mărturisirii.

Esenţialul pentru această oglindă a unei fascinante odisei de pendulare între teluric si sacramental este fideismul înnăscut şi cultivat al unui spirit ce nu se menajează, sever pentru sine însuşi si pasionat creştin.

Faste pentru iniţierea în geneza acestor poeme se dovedesc lecturile biblice, de la care poeta se adapă cu nădejde şi graţie, găsindu-şi propriul vad de la care să poată începe urcuşul cel duhovnicesc, sinceră pe fiecare treaptă a ascezei asumate, simplă în exprimare chiar dacă mecanismul inspiratiei se vădeşte uneori şi puţin sofisticat; un exerciţiu de autenticitate ne întâmpină cu fiecare poem, laminat la lumina candelei aprinse a trăirii celei duhovniceşti.

Interesantă şi poate nu mai puţin mistic seducătoare se dovedeşte înclinaţia puţin didacticistă a profesoarei devenite poetă, care celebrează actul de cunoaştere prin amplificare harică a miracolului, trăit, primit şi vestit ca o revelaţie oraculară, căreia se rezumă a-i consacra propria smerenie, câştigată în ani de căutări, pentru ca, aproape de vremea alcătuirii acestei cărţi, ea sa dovedeasca precum poate lucra de la sine. Chenoza propriului spirit, înălţarea prin coborâre, magia alchimică a versului perpetuu resacralizat, conduc textul la echivalenţa cu o meditaţie cristică, la un *Imitatio Christi*. Bucuria, treapta supremă, izvorăşte din discreta beatitudine pe care poeta o câştigă cu fiecare pas duhovnicesc. Picurii dulcilor ispite decantează sensuri noi, ascendente, pe treptele căutarii si ale regăsirii de sine în sânul experienţei soteriologice a stihuirii unui *timp sacru* urmărit ca *ultima ratio* a existenţei pământeşti.

Echilibrul clasic al constructiilor sale poetice este contrabalansat de avântul romantic spre piscurile trăirii autentice a miracolului creştin. De unde poeta revine spre a glosa cu toţi martorii reali ori imaginari ai excursurilor sale poetice fideiste. Este un punct câştigat, cum ar spune Mircea Eliade, întru *asceza sincerităţii totale* ce caracterizează neîndoielnic ale sale *solilocvii lirice*. prin care Ana Vulcan Chirca reconstituie genealogia propriei fiinţe duhovniceşti şi a propriilor odisei spirituale şi căi de cunoaştere mistico – poetice.

O cunoaştere paradisiacă, nu lipsită de momente luciferice, prilej de a deplânge deşertăciunea, aspirând către adevăr şi libertate. De unde nu lipseşte nici fericirea duhovnicească derivând din împăcarea cu sensurile devenirii întru fiinţă şi cu cele ale lumii. Mixtum compositum din care a dat la iveală o carte de căpătâi, ordonatoare pentru timpul trăit, întemeiat *întru regăsire si mărturisire*.

Leonid Dragomir

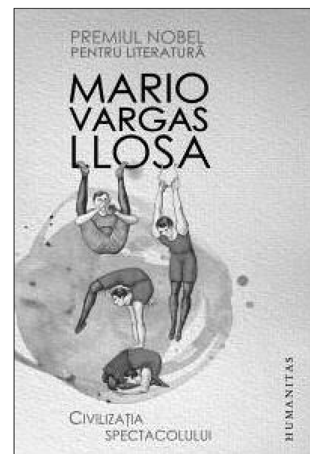
Biblioteca de filosofie

Incultura spectacolului

În *Contribuţii la definirea culturii*, un eseu publicat imediat după cel de-al doilea război mondial, în 1945, T.S. Eliot definea cultura drept "tot ceea ce face ca viaţa să fie demnă de trăit". Definiţia, aparent vagă, are darul de a pune pe gânduri: n-ai cum să nu zăboveşti fie şi câteva clipe asupra ei pentru a-i surprinde reverberaţiile. Ce anume face ca viaţa, în primul rând a ta, să merite să fie trăită? Tocmai fiindcă nu ai un răspuns imediat, întrebarea te situează deja în miezul culturii. Orizontul creaţiilor artistice, valorilor morale, cunoaşterii şi credinţei se deschide dintr-o dată, privindu-te direct sau indirect. Evident că întrebări ca acestea, de care se leagă altele, privitoare în general la rostul şi justificarea existenţei umane pe această planetă depăşesc imediatul, punând sub semnul întrebării sau conferind o notă de gratuitate actelor şi deciziilor noastre. Cel puţin aşa a funcţionat cultura până recent când, conform lui Mario Vargas Llosa, "ideea de cultură a cunoscut mai mult decât o lentă evoluţie: o mutaţie traumatizantă în urma căreia a apărut o realitate nouă, unde abia dacă au mai rămas urme din cea pe care a înlocuit-o".

Intenţia lui Mario Vargas Llosa nu este de a oferi o interpretare în plus a culturii, ci de a depune o mărturie despre felul cum a trăit el degradarea culturii în decursul a jumătate de secol.

Publicată în 2012 şi tradusă acum la noi de Marin Mălaicu–Hondari (Ed. Humanitas, Bucureşti, 2016), *Civilizaţia spectacolului* cuprinde câteva eseuri legate între ele prin tema metamorfozelor suferite de cultură în postmodernitate. Subiecte precum: criza literaturii, a artei, a gândirii, ba chiar moartea lor au fost şi încă mai sunt în vogă. Când însă un scriitor de talia lui Llosa, distins cu Premiul Nobel pentru literatură în 2010, vorbeşte despre cultură la timpul trecut, afirmând repetat că trăim într-o epocă în care s-a pierdut sensul adevărat al noţiunii de cultură, atunci problema capătă o turnură dramatică. Totul pare să fi degenerat în secolul XXI: noţiunea de cultură, erotismul, religiozitatea, relaţiile dintre cultură şi politică ş.a. Eseurile ce dezbat astfel de probleme sunt completate de articole publicate în ziarul *El País* din Madrid în anii '90 ai secololui XX, care anunţau pericolele şi din acest motiv au ca supratitlu: *Antecedente*. Teza principală a autorului este că treptat, după cel de-al doilea război mondial şi într-un ritm galopant astăzi, s-a petrecut transformarea culturii dintr-un "mod de a fi în care forma contează la fel de mult precum conţinutul" într-o *civilizaţie a spectacolului* în care "primul loc pe scara valorilor îl ocupă divertismentul şi în care a te distra, a scăpa de plictiseală, e pasiunea generală". Dacă fenomenul ar fi rămas periferic, cantonat în zona tabloidelor sau a show-urilor televizate, el n-ar fi constituit o problemă, sau nu una gravă. Devine astfel deoarece prin intermediul mijloacelor tehnice extraordinare a reuşit să uzurpe locul deţinut altă dată de ceea ce se numeşte cultură. Progresele tehnicii şi ultraspecializarea domeniilor cunoaşterii nu sunt cultură, aceasta fiind altceva: numitorul comun care face posibilă comunicarea între specialişti sau a acestora cu nespecialiştii. Prin întrebările sale cu miză universală, ea conferea un stil unitar cunoaşterii disparate, adăugându-i şi o miză morală. Degradarea culturii, ce merge mână în mână cu eliminarea învăţământului religios, poate duce la "o lume împărţită în analfabeţi funcţionali şi specialişti ignoranţi şi insensibili". De când s-a transformat în spectacol, „cultura" s-a banalizat, iar frivolitatea atotprezentă şterge orice limite şi distincţii precum între cult şi incult, public şi privat, spectatori şi actori, valoare şi preţ. În confuzia generală nici democraţia, susţine autorul de formaţie liberală n-o duce prea bine: pierzând credinţa în valori ce depăşesc individul, cetăţenii se topesc într-o masă informă de spectatori pasivi aşa cum îşi doresc toate dictaturile.

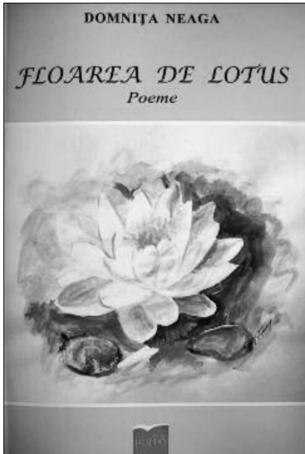

Intenţia lui Mario Vargas Llosa nu este de a oferi o interpretare în plus a culturii, ci de a depune o mărturie despre felul cum a trăit el degradarea culturii în decursul a jumătate de secol. Relatarea câştigă în relevanţă prin comparaţiile între atunci, în anii formării când cultura păstra încă înţelesul tradiţional, şi acum când, susţine el, a devenit cu totul altceva. Din perspectiva prezentului trecutul îi apare o epocă atât de îndepărtată, ca a dinozaurilor.

Tonul melancolic până la amar din gândurile de final nu prea ne lasă să întrevedem semne de însănătoşire a culturii contemporane, dimpotrivă: „De câţiva ani, fără să-mi dau prea bine seama la început, când vizitam expoziţii, asistam la vreun spectacol, mergeam la cinema sau la teatru, mă uitam la televizor, citeam anumite cărţi, reviste sau ziare, mă cuprindea senzaţia incomodă că toate-şi băteau joc de mine şi că nu aveam cum să mă apăr dinaintea acelei copleşitoare şi subtile conspiratii care mă făcea să mă simt incult şi prost".

Marin Iancu

SUB SEMNUL LUMINII

...imaginile din volumul *Floarea de lotus*, „o carte despre frumusețe și puritate, despre iubire și uitare...”, degajă un sentimentalism bine stăpânit, cu imagini descriptive fluente, transparente, proprii unei accesibilități meticulos lucrate...

În afara prezenței tot mai constante în diferite antologii de versuri editate cu deosebire după 1990 în spațiul literar-artistic al județului Teleorman (*Zodia harfei*, Editura Teleormanul liber, Alexandria, 1995; *Melancolii la ore princiare*, Editura Euro Vida M., Videle, 1999; *Paisprezece poeți din Sud*, Editura Tipoalex, Alexandria, 2001; *Nepoții lui Moromete*, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2003; *Dor de Dor,* Ed. Tipstar, Slobozia, 2008; *Rodul câmpiei*, Editura Tipoalex, Alexandria, 2009; *Lira lui Orfeu*, Editura Tipoalex, Alexandria, 2013; *Antologiile Revistei Singur,* Editura Singur, Târgoviște, 2014; *Anotimpuri românești,* Editura Singur, 2014, 2015), **Domnița Neaga** a devenit în ultimele trei decenii tot mai cunoscută prin colaborarea la diferite reviste literare cu proză, note de lectură, eseuri, studii de literatură, cronică plastică și, în mod deosebit, cu poezie, versurile sale confirmând din ce în ce mai pronunțat o voce poetică înzestrată, cu un registru tematic complex și de o surprinzătoare maturitate artistică. Tipărit recent într-o elegantă grafică interioară aparținând lui Tudor Șerbănescu, al patrulea din seria volumelor de versuri semnate de Domnița Neaga, după *Noaptea ploilor acide* (2000), *Călător spre Crucea Sudului* (2002) și *Muntele din vis* (2013), *Floarea de lotus (Iași, Editura Rotipo, 2016)* se constituie într-o autobiografie lirică deschisă spre spațiul fabulos al universului rustic natal, de unde eul creativ își extrage esențele și dispoziția sufletească potrivite unei stări spirituale inspiratoare. Plasată în fruntea volumului, cu statutul unei posibile „arte poetice”, poezia *Visul* sugerează traseul inițiatic presupus de trăirea aventurii scrisului și, în egală măsură, de intensa vibrație interioară, a dragostei absolute, ca formă de esențializare a celor două experiențe, a vieții și a scrisului („Zburam prin nouă galaxii / Cu miile de lumi pustii, / Simțeam a stelelor chemare, / Și de la stele către zare, / Din mică, mare și mai mare. // Reizbucneau vulcanii stinși. / Porneau la vale munții ninși, / Păduri în flăcări se zbăteau, / Pământul îl

cutremurau, / Semințele îmi fecundau... // Înmărmuriți priveau lăstunii / Cum crește cântecul furtunii, / Și valul mă purta mai tare, / Înspre lumina orbitoare, / Floare de foc în așteptare”). Mizând insistent pe nuanțe și sugestie, imaginile din volumul *Floarea de lotus,* „o carte despre frumusețe și puritate, despre iubire și uitare...”, degajă un sentimentalism bine stăpânit, cu imagini descriptive fluente, transparente, proprii unei accesibilități meticulos lucrate, de esență tradițională, dar și cu fine intersecții proprii unui lirism cu o expresie verbală concentrată, modernistă în sensul tare al termenului. Construite dintr-o astfel de înțelegere a liricii, poemele Domniței Neaga își trag substanța și imagistica dintr-o privire asupra unor momente din propriul său traseu existențial. Percepția poetică este fixată pe imagini ilustrând lucrurile și întâmplările unei vârste sau episoade simbolice, ale unei vieți intens trăite, de la o succesiune de scene neliniștitoare sau traumatice la momente de grație, pline de armonie și credință în puterea scrisului și a creației, imaginea „florii de lotus” sugerând, în acest context, încremenirea timpului într-o clipă senină, dădătoare de speranță: „Ca o vrajă s-au răsucit norii, / Și trupul subțire al tornadei / A început să danseze, / Luând prin surprindere / Sufletul pustiului / Și unindu-l pentru totdeauna / Cu înaltul cerului... / Nopțile deveniră incandescente, / Licuricii invadară plaja toridă, / Sfărâmând-o și mutând-o din loc, / Valurile continuau să lovească stânca, / Unde Farul se prăbușise / Și se pierduse în adâncul de taină / Al mării... //... Și ploaia cădea necontenit, / Ocrotitoare, caldă, melancolică... // În sufletul pustiului, / Începuse a se deschide albastru / Floarea de Lotus”. Frazele și notele pe care vocea lirică le declamă insistent sub forța stării emotive date de imaginea „florii de lotus” trimit spre evidente „forțe transcedentale”. Întruchipare a perfecțiunii, a desăvârșirii și regenerării, purtând în ea „bobocul, floarea și sământa”, semne ale trecutului, prezentului și, totodată, ale viitorului, itinerariul biologic al florii de lotus ar echivala, în viziunea Domniței Neaga, cu „drumul creației, de la adâncul din suflet la lumina cunoașterii”: „Poezia mea se naște din greutățile vieții, din dezamăgirile ei. Niciodată nu scriu când sunt fericită, scriu când sunt tristă și când mă simt neîmplinită... În definitiv, aceste sentimente care îndurerează sufletul sunt cele care, în mod miraculos, transformă în frumusețe tot ceea ce germinează în aceste momente.”

Prin cele cinci secțiuni ale sale (*I. Rădăcini, II. Zbaterea spre lumină, III. Pasărea de foc, IV. Trepte în spirală, V. Sămânța dintre două imperii),* volumul de față impune un imaginar reprezentat de experiențe pure, cu toate atitudinile limpezi, de o extremă frăgezime și ingenuitate ale unei copilării paradiziace: „Gând de magică iubire viscolește–n iarna mea / Și transformă lumi de gheață în suavi nuferi de nea; / Înflorește anotimpul, se gătește-n straie rare, / Fluturii înalță-n slavă doar văpăi de vămi solare. // Gândul mă cuprinde-n palme, pe durata vieții lungi, / Îmi repetă o poveste, în vocabule prelungi; / Mă veghează albii lotuși, iar albastrul din privire / E doar vraja ce mă-nchide într-o mistică iubire. // Flăcări ard năvalnic noaptea și o-mprăștie în zări, / Iar în jarul ei de aur, am rămas două chemări, / Care curgem înspre veacuri, picurând o ceară sfântă... / Două lumânări aprinse într-o ne-ntâmplată nuntă!” (*Un gând*). Reveriile, echivalente cu un fel de privit în oglindă, au ca obiect stările eului provocate de imaginile încărcate de afect venite dinspre o „lume de poveste”, cu aceleași inflexiuni nostalgice și semne de o senzorialitate acută ale curții „casei albe părintești” și ale amintirii părinților, în special a mamei („Credința, bunătatea și iubirea / I-au întregit dumnezeiește firea”), ale „cămării cu păpuși, vrăjit izvor / De doruri și iubiri fără de moarte...”), toate un fel de albume cu fotografii și prezențe ale unei lumi sacre, pretext pentru contemplarea stărilor de virtualitate ale unui sine „retras în adâncul din mine / Ca într-un castel inespugnabil, / Ținând în frâu pornirile belicoase / Ale unui timp iresponsabil” (*Vrajba nopții).* În volumul *Floarea de lotus* asemenea texte exprimă un fond genuin de religiozitate, o „biografie” ridicată la demnitatea unei pulsații și „istorii exemplare”, cu ecouri venite parcă dinspre atmosfera de patriarhalitate din poemele în care Ion Pillat fixa în tiparele eterne ale existenței spațiile sacre ale plaiurilor argeșene. La Domnița Neaga, în ciuda unor stări interogative cuprinse de uimire și dezvoltate într-un registru mai grav, de o melancolică sentențiozitate, emoțiile, trăirile și gândurile dezvoltă o veritabilă poetică a inocenței: „Mă văd aievea-n satul meu natal, / În curtea casei albe, părintești: / Fântâna lângă drum, salcâmul mov, / Caișii, prunii, merii cei domnești... // Încununați de liliacul alb, / Părinții mei la trup s-au mai scurtat, / Ograda, altădată cât un câmp, / Acum, pe înserat, s-a îngustat. // Unde sunt toate, cum le-am perceput / Cu mintea și cu pașii de atunci? / S-au risipit sub sorii-a patru zări / Și-ncerc să le adun, mergând pe brânci, / Că amintirea lor, surâs amarnic, / A încrustat pe trunchi însemn heraldic...” (*Însemn heraldic*). Prin prezența unui eu calm, despovărat de traumă, poeziile din primele două secțiuni ale volumului își păstrează o mare doză de candoare, *Oră târzie, Timpul iubirii* („Iată câmpia revărsată în iarbă / Ca un cântec din flaut! / Iată fluturii, lumânări albe, / Pâlpâind în arșița serii!), *Istorie* („Amintirile mă inundă / Și ard ca un rug, / Cu puterea flăcării / Din vechile sanctuare”), *Un pom, Pasărea, Destinație* și *Vrajba nopții* fiind doar câteva dintre acestea, cu tablouri de o plasticitate lipsită de orice stridență, luminoase și tonifiante prin puritatea pe care o emană, după cum din celelalte trei secțiuni ar merita cel puțin citate pentru frumusețea imaginilor și a gesturilor primare poeme precum *Visul de iubire, Nuntă de demult, Trăire, Ninsoare, Un foc ascuns, Mă întreb* sau *Viscolire*. Preluată ca o imagine cât mai fidelă a unui spațiu protejat, prezența „casei” capătă dintr-o dată reverberațiile unui „simbol al legăturii dintre viață și ființă”: „De mai multă vreme, / Iubesc / Doar lucrurile verticale... / Ating neliniștită peretele, oglinda, / Desprind de pe ele frânturi de idealuri / La care am aspirat, / Și care cad grămadă pe podea; / Le strâng și le arunc / În bătaia vântului, / Dar ele năvălesc înapoi în casa / Cu fereastra deschisă / Și perdelele ridicate. // E o luptă inutilă...// Mă întind pe pat, / Camera se umple de hohotul nebunesc / Al tuturor visurilor de copil. // Adorm și mă văd / Cum plutesc printre ierburi, / Și, cu o liniște infinită, constat / Că singurul lucru vertical / Este sufletul / Care, ca o floare albastră de lotus, / Se înalță din mine, / Deasupra apelor universului...” (*Lucruri verticale*). Asemenea trăiri pline de fervoare, ca semne de senzorialitate acută, venite dinspre straturile unei percepții ancestrale, pot fi descoperite și în versurile din *Poem de rouă* („Râul, drumul, pulberea, / Sub picioarele de nea; / Fuga, râsul, veselia, / De gât cu copilăria / Hoinăreau peste grădini, / Se răneau în țepi și spini, / Când băteau poteci de rouă, / Până-n ceas de lună nouă...”), *Icoană, Și îngerii au fost copii* sau din versurile poeziei *Timpul iubirii,* unde ne întâmpină o natură delicată, sinestezică, de o finețe constitutivă, cu suave plutiri și restaurări ale atmosferei vârstei scutite, în fragilitatea sa dezarmantă, de orice „rău lăuntric”.

În liniile sale generale, poemele din volumul *Floarea de lotus* se configurează prin intuiție și prin sensibilitatea de a reține semnificațiile unor experiențe fundamentale, poeta înfățișându-se printr-o voce lirică plină de sensibilitatea unei anume liniști în descrierea stărilor de nostalgie. Pe de altă parte, Domnița Neaga posedă un scris delicat și seducător, ce corespunde tuturor cochetăriilor femeii, un stil desfășurat în fraze și structuri expresive, cu mici excepții pe care le-ar putea da totuși prezența unor sintagme sau a altor apropieri forțate, convenționale.

Aureliu Goci

GEORGE RIZESCU
Performanţa narativă şi excelenţa comicului

Opera comică a d-lui George Rizescu este o formă conştientizată de reevaluare a surselor comicului, în formele moderne şi postmoderne.

Autorul conturează un univers al comicului şi chiar al teritorialităţii, iar în „Tratatul de Prostologie" descoperă o sursă originală a umorului în emergenţa cursurilor şi tratatelor docte care au sufocat universul didactic, sau (în „Statui uşor fisurate") în înfloriturile discursurilor politice.

Din vechiul comic de limbaj, d. George Rizescu disociază noul comic al comunicării, dar s-a extins şi asupra fenomenului politic în această nouă civilizaţie a comentariului în care ne aflăm din momentul când am păşit în noul mileniu, şi chiar mai dinainte.

Ultimele sale două cărţi, „Mic tratat de prostologie" şi „Statui uşor fisurate", ***reprezintă cea mai completă şi complexă contribuţie textuală la descifrarea şi explorarea formulelor umoristice pe care le produce o societate tot mai rizibilă şi comică, cu cât – se pare – îşi pierde simţul umorului la nivel de conştiinţă.*** *Acest ultim simţ se fundamentează pe degradarea celorlalte simţuri din dotarea fiinţei umane.*

Comicul comunicării exacerbate pe care îl instaurează proza lui George Rizescu reprezintă una dintre cele mai adecvate şi sincronice exprimări scripturale în spiritul civilizaţiei contemporane.

Sigur, mai demult s-a sesizat hamletiana „ieşire din ţâţâni a lumii" noastre de la început de mileniu, lume aflată încă sub teroarea unui final glorios, apocaliptic ce trebuia să încununeze fastuos mileniul trecut şi anul atât de trâmbiţat, 2000, aşteptat, desigur, de 2000 de ani, (după unii, aşteptat chiar de mai multă vreme).

Ţinuta sobră, metodică, universitară a autorului – devenit un important autor comic al epocii noastre – nu putea duce decât la o creaţie reprezentativă a contemporaneităţii şi la descoperirea unui scriitor de primă mărime şi înaltă semnificaţie într-o perioadă în care imaginea tot încearcă să detroneze textul... şi iată, nu poate!

Şi nu poate pentru că la baza unui film, a unei opere dramatice, a unui serial de mic sau de mare ecran se găseşte, invariabil, un text, exact la fel ca în epocile primitive şi primitoare ale condeiului...

D. George Rizescu, profund autor comic al actualităţii, şi-a creat o teritorialitate expresivă pe deplin personalizată, susţinută de o operă consistentă în adevăratul sens al cuvântului.

Prin scrisul său, el nu poate fi smuls din centrul universului comic contemporan deoarece rămâne ţintuit locului prin ancorele grele reprezentate de romanele sale, începând cu ciclul „Salvache..." şi continuând cu „Tratatul de prostologie" şi cu „Statuile uşor fisurate".

Autorul, desigur, un cronicar al timpului său, ne reprezintă, în această ultimă carte, o „istorie" fabuloasă a evenimentelor şi personajelor care marchează o perioadă dintr-un spaţiu determinat.

„Istoria" e un concept de secol XIX care pe de o parte înregistrează şi defineşte documentar, cronologic şi coerent timpul şi spaţiul, şi – pe de altă parte, este o construcţie imaginară, o poveste inventată dar credibilă, o subtextuală fabulă cu difuze motivaţii didactice şi o finalitate morală. „Istoria" este înregistrată şi explicată cu scopul de a fi model, fie pozitiv, fie negativ, ca să nu se mai repete.

Tragedia începe cu acceptarea principiului după care istoria se repetă, dar nu se repetă din proprie voinţă, ca să spunem aşa, nici din voinţa celui care a consemnat-o, ci pentru că oameni din diferite generaţii doresc acelaşi lucru: Puterea, instituţia dominaţiei asupra celorlalţi, ascensiunea în ierarhia socială până la vârful funcţiilor care acordă exerciţiul discreţionar, acumularea tuturor valorilor şi binefacerilor materiale.

Lupta politică ar trebui să fie o confruntare de idei, dar finalmente nu e decât un proces de acumulare, mascat, nerecunoscut, folosit şi deopotrivă – înfierat de toată lumea.

Nu degeaba Alexandru Macedon, cuceritorul lumii, autorul celui mai mare imperiu realizat vreodată, a fost înmormântat cu o mână afară, să se vadă că de fapt, n-a luat cu el nimic...

După apariţia „Micului tratat de prostologie", ediţia a II-a, revăzută şi mult adăugită, în Colecţia Academica la editura „Tipo-Moldova", Iaşi 2015, carte unică în literatura contemporană, nu putem decât să facem observaţia că prostologia s-a ... academizat. Prostologia, nu prostia, ca să fim bine înţeleşi!

„Tratatul..." este cu adevărat un tratat savant, complex, riguros, eminent elaborat după toate principiile academice şi universitare.

Demersul auctorial se aşează sub un Moto din „Oracolul – manual şi arta prudenţei" de Baltasar Gracian: „Prostia a pus mâna pe lume... Deşi toată lumea e plină de proşti, nu e unul care s-o creadă şi nici s-o bănuiască despre sine".

Dacă „Micul tratat..." are 728 de pagini, putem să sperăm că tratatul normal trebuie să ajungă pe la 1500 de pagini şi, pentru a deveni consultabil, ar trebui editat ca un serial, în 10-15 episoade convingătoare. Dar actualul „Tratat..." are un cuprins dens şi variat care ambiţionează exhaustivitatea: Noţiuni introductive, Necesitatea unei ştiinţe a prostologiei, Starea de gestaţie a prostiei, Isvoarele prostologiei, Isvoarele scrise ale prostologiei, Prostologia în antichitate, Prostologia în Evul Mediu, Prostologia şi politica în Evul Mediu, Prostologia în epoca modernă, Instrumentele de lucru ale prostologiei, Subiecţii în prostologie, Sancţiunile în prostologie, Remedii în prostologie, Prostologia şi Omul zilei – capitole urmate de Anexe la tratatul de prostologie.

Aş putea spune că numai aparent întâmplător cărţile d-lui George Rizescu se continuă sau mă rog, se interferează una cu alta datorită rezoluţiei apăsate a unui univers narativ coerent, continuu şi contiguu dar poate în afara oricărei intenţii manifeste.

Astfel, discursul narativ potenţează şi perpetuează o conturată spiritualitate comică şi morală care se concretizează în opere structural asemănătoare, dar esenţial diferite ca temă, tipologie şi umanitate livrescă.

„Gogoşile" sistemului administrativ : nivelul de trai (al aproapelui, dar mai sigur, propriu), grija pentru cetăţean, viitorul strălucit ş.a., iată substanţa epică a romanului „Statui uşor fisurate".

Romanul poate să susţină pe întinderea a peste trei sute de pagini acelaşi discurs narativ care maimuţăreşte cu seriozitate şi sarcasm toate locurile comune, habitudinile şi prejudecăţile sistemului administrativ, ca o atitudine demolatoare provocată şi susţinută din chiar centrul sistemului. ***Mai mult, personajele nu se deosebesc prin limbaj – toate vorbesc la fel, se integrează în această exprimare narativă aparţinând Vocii auctoriale, dumnezeu al textului său.***

Povestitorul edifică o construcţie romanescă ţinând în mână poveştile disparate pe care le unifică, le face convergente într-o semnificaţie generală, existentă însă, latent, în fiecare proză.

Performanţa sa scripturală este maximă în aceste fraze stufoase, enorme, care surprind chiar formula epocii.

Iată, de exemplu, pe toată pagina 175, există o singură frază, care începe astfel: *„Dacă aş vrea să spun acest tip de adevăr, ar trebui să vă spun, domnii, mei, că nici acuma, după douăzeci şi cinci de ani de la Revoluţie, cultura română nu s-a curăţit de mizeria voastră, de prezenţa voastră, a scriitorilor politruci, a scriitorilor formaţi la Academia „Ştefan Gheorghiu" şi la Şcoala Eminescu... ar trebui să spunem cum v-am dat, atunci când aveam puterea absolută, toate editurile pe mână...."* etc., etc. Apoi, în continuare, există zeci de pagini care ar fi putut intra în „Tratatul de prostologie", dar trebuie menţionat că autorul „Tratatului..." apare ca personaj în „Statui..."

Dar cel mai important lucru este că autorul a evoluat stilistic, a câştigat în coerenţă şi cursivitate, dar şi în manipularea ficţională a numeroaselor personaje.

Discursul narativ a căpătat rafinament şi distincţia detaşării de propriul univers epic.

Evenimentele se dinamizează şi coagulează în jurul unui eveniment cultural de răsunet, cu multe implicaţii – construirea unei statui a Primarului în Piaţa Centrală a localităţii. De asemenea, există şi o mare expoziţie deschisă la Muzeul de artă local, în centrul căreia tronează Tabloul pe care custodele îl prezintă ca pe o capodoperă. Dar Comitetul Ştiinţific Local al Pensionarilor Progresişti, unitate etalon a societăţii civile locale din cea mai evoluată urbe a României hotărăşte să construiască prima Statuie din lume dedicată fericirii generale.

Domnul Latriniţă ţine un discurs politic convingător, însă el nu este singur în demersul său. În capitolul al III-lea apare distinsul domn Darius Lacheu, poet specializat în „cântece patriotice, ode, omagii închinate familiei fostului dictator", care vorbeşte despre măreţia vremurilor.

De fapt, toată lumea ţine cuvântări, fiecare personaj are partea sa de oratorie, şi din însumarea acestora se conturează un climat politic dominat de un univers discursiv politicianist.

În interiorul scriiturii sale, în universul elaborat, autorul dovedeşte o evoluţie profundă în cristalizarea şi în limpezirea rezoluţiei individuale.

În opinia noastră, autorul re-solemnizează discursul comic auctorial, după o lungă perioadă de timp în care comicul se diluase îngrijorător iar umorul se proletarizase potrivit exigenţelor cenzurale entropice ale ideologiei de tristă amintire.

Perioada pe care autorul o aduce în prim plan este aceea de politicianism cronic, tranzacţionism, corupţie şi eroziune a funcţiilor statului, şi ea nu diferă nici de vremea comunismului, nici de aceea mai îndepărtată, post-paşoptistă, pe care o incrimina cu pathos Al. Macedonski: „M-am născut în nişte vremuri/ Când tâmpita burghezime/ - Legiune de coţcari/ Pune-o talpă noroioasă/ Pe popor şi boierime/ Şi când steagul libertăţei/ E purtat de-un cârciumar".

Aflat acum la maturitatea deplină, personalitatea complexă a d-lui George Rizescu a dat naştere unei opere importante în proza satirică, dar s-a dovedit şi un exeget al universului religios, pe lângă calităţile sale de profesor universitar specialist în drept internaţional, ceea ce ar putea explica, din punct de vedere biografic, profunzimea observaţiilor sale transpuse în universul creaţiei literare.

După ce, o vreme, comicul a strălucit în teatru –configuraţia dramatică fiind mai permisivă şi oarecum extensibilă prin virtuţile scenei şi prin jocul „subversiv" al actorilor – în perioada comunistă, cu autori geniali precum Teodor Mazilu sau mari umanişti ca Ion Băieşu ori Tudor Popescu – acum revine în universul narativ prin personalităţi ca autorul de faţă. Sigur, capul de listă rămâne tot Tata Caragiale, care suferea de morbul genialităţii atât în dramaturgie cât şi în proză şi pe care le-a ilustrat magistral şi cronologic – biografic vorbind – chiar în această ordine.

Dl. George Rizescu a crescut de la volum la volum, însă cu „Tratatul..." şi cu „Statuile..." – pentru că cele două cărţi nu pot fi despărţite – el duce până la absurd incisivitatea satirei sociale.

Autorul performează o cronică vastă şi nuanţată a epocii post-revoluţionare, o eră a ticăloşilor, sau, altfel spus, o epopee a noului capitalism românesc fundamentat istoric pe demagogie şi populism.

În plus, se conturează şi noul specific al epocii începute cu noul mileniu, individualizat prin comunicare şi comentariu.

Chiar dacă autorul dezvoltă o critică nimicitoare asupra „orizontului politic" al partidelor şi liderilor epocii, chiar dacă vitriolează sarcastic năravurile, moravurile şi morala proiectului social dezvoltat de grupuri mercantile de scriitori şi publicişti, autorul nu disimulează o solidaritate conceptuală cu spiritul novator şi progresiunea socială, care însă pot fi receptate diferit, în cheia comică oferită de autor, într-o lectură „pe muchie de cuţit", între cele două interpretări.

Autorul urmăreşte, prin opţiunea deriziunii, prezentarea degradată a vechilor concepte de integrare – europenizarea, evoluţia socială, progresul economic, nivelul de trai – care au marcat permanent societatea românească încă de la revoluţia din 1848 şi s-au accentuat după revoluţia din 1989 – adică urmăreşte aproape un secol şi jumătate de istorie socială românească. În fond, nici nu este o mare deiferenţă între idealurile politice ale lui Caţavencu şi Rică Venturiano şi cele ale noilor lideri de la frontierele mileniului al treilea.

Astfel, putem să afirmăm că d. George Rizescu performează, în seria unitară şi coerentă a romanelor sale, o epopee post-revoluţionară a noului capitalism românesc.

Tragedia începe cu acceptarea principiului după care istoria se repetă, dar nu se repetă din proprie voinţă, ca să spunem aşa, nici din voinţa celui care a consemnat-o, ci pentru că oameni din diferite generaţii doresc acelaşi lucru: Puterea, instituţia dominaţiei asupra celorlalţi, ascensiunea în ierarhia socială până la vârful funcţiilor care acordă exerciţiul discreţionar, acumularea tuturor valorilor şi binefacerilor materiale.

cronici

Mihai Cimpoi

Vali Niţu sau (re)scrierea vieţii

Este învederat faptul că poetul abordează – într-un context nou al timpului şi al istoriei – marea temă universală a lumii ca teatru (theatrum mundi) care nu a fost evitată de literatura română...

La activitatea sa economică şi jurnalistă, Vali Niţu (n. 12. XI.1952), Ungureni, Dâmboviţa; studii la Facultatea de Ştiinţe Juridice a Universităţii Valahia, 2000-2004, şi Facultatea de Ştiinţe Juridice Sociale şi Politice cu specializarea jurnalism, 2004-2008 şi Universitatea Tehnică Cluj-Napoca, 2007-2008; Doctor în Ştiinţe economice; funcţionar public la Primăria Municipiului Târgovişte, fondator de reviste) adaugă ipostaza de poet şi publicist preocupat de realităţile curente, privite mai degrabă ca *irealităţi* ce fug mereu, într-o năucire generalizată, de sub condei sau de sub tastele calculatorului. Într-un mod bacovian, însă fără vreo tentă de muzicalizare, de atmosferizare nervurată, sunt surprinse momente existenţiale într-un registru al radicalei neutralităţi (citeşte: gradul zero) al scriiturii, analogizată cu o totală neutralitate glacială a sensibilităţii.

Dăm de o operaţie tehnică de *grafitizare*, de eliminare a luciului de pe fontă, astfel încât totul să pară cenuşiu, tern, fără relief. Acolo unde apare câte o impresie sau o senzaţie mai luminoasă imediat se aplică o substanţă sicativă, pentru a anula strălucirea. Mişcarea e exclusă, fiind înlocuită de alunecare, de glisare, de pendulare. Am putea vorbi despre o atemporalizare a timpului, care e fatalmente *pierdut, irecuperabil*. Cadenţele sesizabile sunt ale unei *monotonii*, concepută ca stare generală a lumii.

Poetul se dedă unei desubstantizări a acesteia, a punerii sub semnul lipsei de consistenţă: culorile se decolorează, sunetele se surdinizează sau chiar se reduc la tăcere, dimensiunile obiectelor se deformează, îşi pierd materialitatea, eul este absolvit de identitate, trăind – în cel mai înalt grad paroxistic – senzaţia că este antrenat într-un joc de zaruri, unde şasele domină, repetându-se persuasiv: „parcă se trezeşte visul/ cu uşile date de perete/ când în pauza de publicitate /stă la masă cu moartea / jucând barbut// între herghelii de fulgere şi lumânări aprinse / zarul a fost aruncat / şase/ ca unică posibilitate de-a stânga/ şase/ şi-n partea dreaptă/ ochiul a fost lovit/ gura a apucat să spună / rugăciunea cu capul plecat / spre perna râului scăldat/ de libertatea jocului de noroc/ ca o iluzie// păzită de vulnerabilitate/ bariera sexy se mai ridică o dată/ şi aruncă cu zarul / din nou şase şase / până când” (*(i)recuperabil*).

Este învederat faptul că poetul abordează – într-un context nou al timpului şi al istoriei – marea temă universală a lumii ca teatru (*theatrum mundi*) care nu a fost evitată de literatura română ce a cucerit şi deosebite înălţimi filosofice prin Eminescu, Creangă, Caragiale, Ionescu, ea fiind şi un topos frecvent al reprezentanţilor *Şcolii literare şi artistice de la Târgovişte*.

Ea apare, la Vali Niţu, cu o notă originală evidentă constând într-o imaginare obsesivă a unei învârtiri necontenite în cerc, a repetabilităţii/ (i)repetabilităţii timpului şi a unei împărţiri binare a lumii în două lumi, între care – sub formă de liant, de punte – se înşiră suspinele, regretele, accesele de jale (cu izomorfismele ei: strigăte, urlete, „dureri de seară” etc.): „poate unei lumi/ sau unui câine pribeag îi pasă/ aud vântul / cu balamaua de jos / ruginită şi ruptă/ scârţâie a jale/ încât nu te lasă să opreşti / şi să aprinzi o lumânare/ la stâlpul cu scrinul aurit/ repetiţie/ repaus/ convoi de suspine/ mâine/ încrustat cu dalta/ nume/ punte pribeagă / între două lumi/ alte lumi” (*lumi, două lumi*).

Iubirea îi oferă, de asemenea, o împărţire binară, de data aceasta într-un registru al tandreţei şi purităţii: „iubirea-mi este sete/ potolită cu cercul nesfârşit/ al izvorului curat/ de pietrele rămase/ în viaţă// cu braţele deschise-mi oferă/ descântecul stâncii aşezate şi trăite/ repetabil/ primăvăratic/ 1 martie// în statornicia buzelor/ desluşesc susurul apei/ sub cristalul zăpezii/ pulsează inel verde de iubire/ fecunda femeie/ tu colţ de vis/ şi simbol/ natură binară/ alb şi roşu” (*mărţişor*).

Oscilarea între două tărâmuri, care se interoglindesc, se proiectează aliterativ sau se pun într-o relaţie opozitivă, determinând atât modul esenţial de a scrie/ rescrie, cât şi modul de a trăi, de a-şi exprima trăirile. Cultivând o manieră minimalistă de fixare a formelor realului, poetul caută să surprindă, cel puţin în domeniul erotic, întregul complex de senzaţii pe care le trăieşte: „Venit-am la izvor/ odată cu cerbul stingher/ luând din fiinţa lui/ privirea cea blândă/ şi iubirea-mi mister/ ...Am putut să-l privesc/ şi am învăţat să-mi feresc/ inima/ ce zvâcnea/ de foamea din lupul ce aştepta/.. iar cerbul privea/ o pasăre stingheră/ şi ea ca şi mine/ ca tine şi noi/ inima trăia/ iubire” (*stingher*).

Starea erotică este înfăţişată printr-o înlănţuire de momente intense,concret-senzoriale, atingând hybrisul (aşa cum se întâmplă în trăirea complexă a dorului): „m-am regăsit lângă tine/ alături de ce mi-aş fi dorit să am/ şi nu am avut niciodată// poate sună banal/ dar este vocea din sufletul meu ce te-a chemat pot spune de-o viaţă// cu dimineţile vorbesc despre tine/ şi nu-mi caut cuvintele să-ţi spun că te iubesc/ cu calculatorul depăn amintirile/ şi le aşez aleatoriu/ nu într-o ordine alfabetică/ riguroasă/ ca tine// tresar pe ultima imagine de viaţă/ şi încerc să mă ridic cu zâmbetul serii/ când salut înainte de a adormi/ dorinţele mari şi putinţele mici// ştii ceva?/ eşti în gândul meu şi-n visele mele/ şi mai am atatea de spus!!”(*ştii ceva?*).

Acesta-i, autoportretul liric-pictural pe care şi-l face în culori contrastante Vali Niţu: merge dând de hopuri neaşteptate, dar şi de porţiuni netede ce-l duc spre zările împlinirilor; este un cactus cu ţepi care ocroteşte frumuseţea şi sufletul vulnerabil al florilor... Gândurile şi trăirile cu tentă neoromantică şi neoexpresionistă, desfăşurate de obicei în chip tumultuos, cu efuziuni reactive, se densifică, luând apect de *concetti* de comprimate, de tablete (unul din volume impunându-le programatic: *Trăgând înapoi o noapte. Poezii şi tablete*): „M-am privit/ dincolo de mine/ numai cu lumina mea”; „Flămând de viaţă curg în timp”; „M-ai ferecat în ochii verzi iubirea dar / o simt pe geana lunii dinspre albastru spre tăcere”; „şi am plecat cu timpul însuşi eu”.

Referinţe critice:

„... Avem aici un fel de extincţie a trăirii individuale în natură, ca-n perlele lirice ale folclorului, sau ca în unele poeme ale lui Lucian Blaga” (Florentin Popescu).

„Elementele noi din inventarul liric conferă un text poetic nou, înnoit radical, materialul finit, re-creat este elevat şi substanţial, a câştigat în formă, dar şi în profunzime. În relativitatea noastră de zi cu zi, mă aflu de la un timp (concomitent, nu poetic, „celest”) printre cei ce mizează cu bucurie pe poetul Vali Niţu şi pe poezia lui invulnerabilă...” (Corin Bianu).

„Poezia lui Vali Niţu are un panteism asumat unde liricul găseşte expresie plastică, concret-senzorială, dând stării erotice o tensiune specială” (George Toma Veseliu).

Concursul naţional de creaţie poetică „Ion Pillat” – „Acolo unde-n Argeş...”

Ediţia a VIII-a, Piteşti, 14-15 octombrie 2016

Concursul se adresează creatorilor de poezie care nu au depăşit vârsta de 35 de ani, nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor şi nu au volume tipărite. Fiecare concurent va trimite 7 (şapte) poezii (nu mai mult de 10 pagini), purtând fiecare în loc de semnătură un motto care se va regăsi şi pe un plic închis ce va conţine datele personale ale autorului: numele, prenumele, vârsta, profesia, adresa, telefonul etc.

Lucrările, dactilografiate sau culese la calculator în 3 (trei) exemplare, la 1,5 rânduri, Times New Roman, **vor fi trimise** cu menţiunea *Pentru concursul de poezie „Ion Pillat”*, **până la data de 9 septembrie 2016, pe adresa Centrului Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Argeş, str. Armand Călinescu, nr. 14, Piteşti, judeţul Argeş, cod poştal 110047, tel./fax: 0248-219080.** Creaţiile trimise la concurs nu se înapoiază.

Juriul, alcătuit din specialişti în literatură (poeţi, critici, editori), va acorda următoarele premii: ● Marele premiu al Centrului Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Argeş – în valoare de 1.100 lei; ● Premiul Centrului de Cultură „Brătianu” – Ştefăneşti, Vila „Florica”– în valoare de 500 lei; ● Premiul Bibliotecii Judeţene Argeş „Dinicu Golescu” – Piteşti – în valoare de 500 lei; ● Premiul Revistei de cultură „Argeş” – în valoare de 500 lei. În funcţie de valoarea ridicată a acestei ediţii, se mai pot acorda şi alte premii speciale, oferite de edituri, reviste, cotidiene şi sponsori din Piteşti şi judeţul Argeş.

Festivitatea de finalizare a concursului, decernarea premiilor şi gala laureaţilor vor avea loc vineri 14 octombrie 2016, la Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Argeş. Cu această ocazie se va desfăşura un simpozion având ca temă generală evoluţia poeziei contemporane. Organizatorii vor anunţa din timp premiaţii, pentru a putea fi prezenţi la manifestare. Cheltuielile de cazare şi masă vor fi suportate de către organizatori.

În funcţie de aportul instituţiilor implicate, organizatorii îşi rezervă dreptul de a redistribui sau de a nu acorda unele premii.

Notă: Câştigătorul Marelui Premiu nu mai poate participa la ediţiile următoare ale concursului.

Organizatori: Consiliul Judeţean Argeş, Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Argeş, Biblioteca Judeţeană „Dinicu Golescu” – Piteşti, Centrul de Cultură „Brătianu” – Florica – Ştefăneşti, Centrul Cultural Piteşti

Adelina Sorescu

„Cenușă în buzunare” - antologia trăirilor autentice

Un trecut rememorat sau un *carpe diem* ce se permanentizează prin actul de creație? Întrebarea se naște pe măsură ce nuvelele reunite în volumul „Cenușă în buzunare” (Ed. Charmides, Bistrița, 2014) ni-l descoperă pe scriitorul și protagonistul, Alexandru Vlad. În prefața scrisă de Victor Cubleșan, aflăm câteva aprecieri și direcții de lectură, între care faptul că „Alexandru Vlad se numără printre prozatorii români care și-au construit opera, numele și statura, cu migală, tenacitate, consecvență și viziune”. Scriitorul optzecist propune publicului cititor o colecție de douăsprezece nuvele cu puternice accente autobiografice. La nivelul discursului narativ, el devine narator-personaj și, cu răbdarea ardeleanului și precizia unui ceasornicar, valorifică fiecare detaliu, astfel încât nuvelele nu alunecă în monotonie, oferind mereu ceva nou pentru care prezentul merită trăit.

Tonul ușor enigmatic al unora dintre nuvele („Amintirea clară și precisă a zilei de 27 septembrie, 1970”; „Arheologie”) și lirismul ce caracterizează descrierile pitorești asigură nota autentică a scrierii, alături de ineditul unor imagini. O plimbare în oraș este prilej de observație și relatare a unei situații stranii: naratorul are impresia că este urmărit de „un personaj” care ducea cu sine o pendulă stricată. Acesta din urmă căuta un ceasornicar. Motivul este cel puțin comic: a furat pendula care, între timp, s-a stricat. În nuvela „Arheologie”, narațiunea este realizată la persoana a III-a, nu la persoana I, așa cum ne-am fi așteptat. Interesant este faptul că personajul, pe măsură ce sapă grădina, găsește diverse lucruri: o ceașcă de aluminiu, un ceas. Efectul nu întârzie să apară: „A căzut o clipă pe gânduri: el nu aruncase aceste obiecte, le păstrase ca pe niște relicve”. Aspecte simple ale realității se transformă ca și când sub ochii cititorului s-ar desfășura vreun proces din alchimie: obiectele devin relicve, iubita purtând o blană albă – „porumbelul alb între ceilalți”.

Ineditul imaginilor provine din abilitatea de a *mânui* cuvintele. „Cenușă în buzunare” este nuvela ce dă chiar titlul volumului. Imaginea ce ne introduce în atmosfera nuvelei este sugestivă pentru efortul pe care îl presupune actul de creație: „Câteodată cuvintele mor între creion și hârtie. Le vezi acolo, neajutorate, unite în fraze corecte, frigide, care descurajează. (...) Este un moment pe care îl cunosc toți cei care se alarmează de teama unui blocaj mai lung, ca o muțenie spontană care te face mizerabil și plicticos”. De fapt, este un punct de vedere asupra condiției scriitorului care încearcă să găsească un subiect în orice situație, fie ea cotidiană ori neobișnuită. Titlul volumului poate voala metafora cuvintelor *moarte*, lipsite de consistență, care zboară precum cenușa în vânt. Mai poate trimite la „urmele” pe care le-ar putea lăsa o femeie în sufletul bărbatului care, nostalgic, îi revede chipul, ca o himeră: „De-acum nu se mai găseau în încăperea mea urmele acelei femei frumoase și dificile, care m-a făcut să-mi ies din obiceiuri, preocupări și până la urmă și din fire, ca un melc exasperat ce-și părăsește cochilia la un cântec despre care știe că nu-i aduce nimic bun”. Putem găsi o posibilă interpretare și în „cenușa” pe care o lasă evenimentele vieții sub forma amintirilor. Până la urmă, în fața cititorului se desfășoară momente din viața autorului, acestea fiind reconstituite prin prisma amintirilor.

„Viața mea în slujba statului” este nuvela în care prozatorul oferă cititorului posibilitatea de a pătrunde în viața lui, dincolo de condiția de scriitor. Și înainte de toate, parcă ar vrea să ne spună, este un om a cărui viață șerpuiește între suișuri și coborâșuri. „Controlor de trafic novice”, coleg, amant, muncește, provoacă rivalități, petrece, observă oamenii. Subtil, printre întâmplări de o naturalețe savuroasă, prozatorul introduce fraze cu iz de maxime de viață, pe care experiența le formulează cel mai bine: „Gol, omul este o ființă care nu mai are obligații convenționale”; „Constatam încă o dată, dacă mai era nevoie, că nimic nu se răspândește mai repede ca tocmai ceea ce e propus a rămâne confidențial”; „Oamenii seamănă nu neapărat după felul în care văd, ci mai ales după felul în care orbesc”. În această lume care „începuse să devină un turbilon de nervozitate”, doar șeful părea că mai deține controlul: „Nu că șeful s-ar fi zbătut prea tare pentru noi (...). Îi deveneam pe rând și metodic cu toții datori (...). Gravitam astfel în jurul lui și nu ne puteam păstra demnitatea, nici măcar după standardele lui laxe”. Angajatul Alexandru Vlad ieșea la un pahar cu colegii, era implicat în dispute, aborda femeile cu timiditate. Scriitorul, însă, a așezat toate aceste aspecte într-o formă stilizată, exprimând, prin analepse ori maxime, însăși esența existenței umane concentrată în lucrurile simple.

Ceea ce reține în mod special atenția la nuvelele lui Alexandru Vlad este felul în care acesta utilizează *descrierea*. Fie că este vorba despre un peisaj, fie despre o situație ori portretul unei persoane, autorul subliniază liniile necesare unei prezentări cât mai realiste, astfel încât oferă impresia spectacolului vieții, netulburat în desfășurarea de forțe a destinului. Această idee ne apropie mai mult de universul artistic al lui Marin Preda, prozator care, pornind de la nuvele, construiește treptat imaginea țăranului român, acționând și reacționând pe marea scenă a vieții cu toate schimbările sale. Alexandru Vlad propune mai multe personaje pentru a creiona pitorescul vieții. În nuvelele sale, avem de-a face cu oameni care au curajul să trăiască, nu doar să existe. Acest lucru se datorează accentelor autobiografice și caracterului confesiv al antologiei. Nimic nu este la întâmplare, iar naratorul subiectiv nu scapă nimic din ce l-ar putea ajuta să redea în mod veridic acest spectacol. Regizor și actor, își clădește universul operei după cum simte însăși vibrația vieții.

Iată câteva portrete ce ilustrează capacitatea autorului de a înzestra cuvintele cu putere de reprezentare, astfel încât, prin intermediul lor, să capteze miezul personalității personajului: Vova, controlor de trafic șef, „râdea arătându-și dinții cu strungăreață, presăra glume fără sare și vorbe întoarse, învățate probabil pe de rost (...) În glumele lui Vova rămânea mereu sământă de provocare, erau doar un mod ceva mai protocolar să ajungă la umilire și conflict” ; Gogu, „oaia neagră a grupului nostru (îmi place să cred că nu eram eu aceea!), dovedea instinctul de-a pedepsi (...). Ar fi abuzat fericit de toți cei care depindeau cât de cât de el”. Seria continuă cu petrecăreții reuniți la pictorul Boris: „Sculptorul Irimie se desprinse din sunete și întunericul încăperii, cu fața osoasă, cu barba căruntă și scurtă, cu părul cărunt și scurt retrăgându-se spre creștet. (...) Irimie era beat și extatic. Trupul lui subțire, cu hainele prea lipite, avea ceva nobil și stângaci în dezlănțuirea grupului”; „Boris, sărbătoritul, era în extaz. Servea vin, dansa (...) Îi știam cu toții viciul, îl cunoșteau și autoritățile, totuși era timid în a și-l manifesta public, fie și în chip ritualic”.

Una dintre cele mai savuroase nuvele este „Rica”, tocmai pentru modul în care este prezentat personajul eponim. Slobodă la gură, femeia, „colorată ca un papagal”, nu se sfiește să folosească un limbaj la fel de ...colorat. La rândul său, naratorul nu se sfiește să-l redea. Acest lucru putea face din Rica un subiect de roman: „avea părul vopsit blond ca spicul și tuns scurt, ca la soldații americani (...). Totul se amplifica la ea de la bază spre partea se sus. Până și capul: de la gâtul gros se amplifica și mai mult spre freza scurtă, ca la un ou pus invers. (...) Stilul ei: spunea bancuri porcoase unul după altul și dădea singură semnalul când trebuiau ceilalți să râdă, printr-un hohot scurt, cu gura larg deschisă”. Scena întâlnirii dintre narator și Rica, pe marginea discuției despre scrierea unui roman autobiografic, este astfel descrisă încât produce simpatie pentru personajul feminin, care, în ciuda frivolității în exprimare și comportament, nu provoacă dezgust. Replica ei de la finalul nuvelei (și al întâlnirii) relevă tocmai sinceritatea și naturalețea Ricăi: „Vai ce bădărană am fost, tâmpita de mine! Să mă ia mama dracului! Dar și el, putea foarte bine să-mi arate un certificat medical”. Trăirea autentică nu este cu nimic diminuată la nivelul discursului narativ, pudoarea negăsindu-și rostul în redarea acesteia.

Cât despre situații de viață, acestea gravitează și ele în jurul personajelor care au lăsat o urmă în conștiința comunității. Nuvela „Curcubeul dublu (*Proces-verbal*)” prezintă drama unui profesor de filosofie pensionar, care, împreună cu mama lui, se stabilesc la sat. Acesta este un prilej pentru a ofei o viziune de ansamblu asupra mediului rural, dar mai cu seamă asupra oamenilor de la sat. Aceștia considerau orice nou-venit ca pe un intrus, curiozitatea lor avidă nu-i răbda până nu-i aflau povestea. Ioan Horotan, cunoștință de-a naratorului, nu se bucură prea mult de venirea în sat, murind la scurtă vreme. Atitudinea sătenilor față de acest eveniment se înscrie într-un automatism: „Țăranii din sat s-au dus totuși în convoi în urma sicriului ca la unul de-al lor, cu pălăriile în mână, dar mai degrabă din reflex, respectând rutina drumului spre cimitir. Ceea ce respectau ei era mai degrabă însăși Moartea”. Mama profesorului avea să sfârșească tragic: jefuită și siluită, moare la scurt timp după fiul ei. Din superstiție sau teamă, sătenii evită să vorbească despre întâmplarea care a făcut mare caz. Este atitudinea omului care se sfiește de necunoscutul pe care nu-l poate înțelege.

Ceea ce reține în mod special atenția la nuvelele lui Alexandru Vlad este felul în care acesta utilizează descrierea. Fie că este vorba despre un peisaj, fie despre o situație ori portretul unei persoane, autorul subliniază liniile necesare unei prezentări cât mai realiste, astfel încât oferă impresia spectacolului vieții, netulburat în desfășurarea de forțe a destinului.

Din nuvelele acestui *excelent prozator* (și care, din păcate, s-a stins din viață prea repede) nu lipsesc accentele lirice, prilejuite de dorința de a reda culoarea locală. În acest sens, introducerea pe care o alege pentru „Drumul spre Polul Sud” este edificatoare: „O să încep cu o imagine, ca să vă seduc. Doar imaginile au putere. (...) Se spulberă o zăpadă fină, amestecată cu un praf ca o făină compromisă. Vântul piaptănă orașul cu ostilitate și străzile sunt aproape pustii. Nimeni nu pare să aibă nevoi urgente. Când vântul încremenește, frigul mușcă pielea fără să te pătrundă. Obrajii se învinețesc, mâinile devin sângerii. Frigul seamănă mai mult ca oricând cu o arșiță”. Frigul asemănat cu o arșiță! Câtă finețe în alăturarea unor termeni oximoronici! Nu putea lipsi imaginea omului în mijlocul acestui peisaj hivernal: „Furtuna m-a înghițit în câteva minute. Era ca o cufundare în apă. Nu mai aveam nevoie de toate simțurile (...) Frigul, pentru că-l doream, nu era primejdios, ci el era doar riscul, ca un echilibru pur”. În fața naturii, omul nu are decât să se supună. Autorul construiește imagini vizuale de o forță covârșitoare (similară cu cea a frigului!) pentru a reda, rând pe rând, stările ce-l încearcă pe măsură ce înaintează: „Miraje fugare, jnepeni înghețați ce-ți capturau gleznele, balize ce păreau uriașe, dar care nu-ți treceau de brâu când ajungeai lângă ele, și mai ales anihilarea oricărei sensibilități spre beneficiul orgoliului și al voinței”. Sunt inserate și notele amiralului Byrd, explorator ce s-a aventurat în expediții polare, ca o confirmare a atotputerniciei frigului în anotimpul rece.

Volumul se încheie printr-o „Addenda”, ce vine să încheie seria nuvelelor, un fel de metatext prin care prozatorul își propune să lămurească cititorii asupra alegerilor sale. Un act de creație complet și asumat, „Cenușă în buzunare” este „polul” literar în explorarea căruia se aventurează Alexandru Vlad, consemnând simbolurile cele mai importante, în deplină consonanță cu sine și cu lumea. Și pentru ca povestea să nu sfârșească, pe coperta a patra a cărții cititorul este trimis către alte opere, la fel de bogate artistic: „Aripa grifonului„ (Cartea Românească, 1980), „Drumul spre Polul Sud” (Cartea Românească, 1985), „Frigul verii” (Editura Miliatară, 1985), „Atena, Atena” (Dacia, 1994), „Fals tratat de conviețuire” (Dacia, 2002), „Sticla de lampă” (Grinta, Cluj-Napoca, 2002), „Viața mea în slujba statului” (Paralela 45, 2004), „Vara mai nepăsători ca iarna” (Ed. Tribuna, 2005), „Curcubeul dublu” (Polirom, 2008), „Ploile amare” (Charmides, 2011), „Măsline aproape gratis” (Eikon, 2012). Unele sunt inserate în acest volum, pe altele rămâne să le descopere. Aventuri ale unui scriitor bogat și tot atâtea experiențe de lectură care vin să îmbogățească cititorii și să le deschidă noi orizonturi ale cunoașterii!

Mariana Şenilă-Vasiliu

Încă una din seria gafelor Brâncuși

Americanii, ca americanii, dar și sovieticii s-au arătat dornici să aibă în expozițiile de artă franceză din 1928 și 1953 și sculpturi de Brâncuși.

Când tăvălugul istoriei mătură lumea, de toate se alege praful. Singurele care supraviețuiesc haosului bezmetic al înălțărilor și prăbușirilor sunt cultura și arta. Și, tot prin ele sunt restituite civilizațiile înghițite de timp sau uitate cu desăvârșire. Există o fabulă a lui Aurel Baranga care mi-a reținut în mod special atenția prin semnificația ei. Broasca țestoasă și broasca râioasă se laudă fiecare cu ceea ce crede a fi mai important. „La nașterea mea", spune țestoasa, „a asistat însuși regele Soare". „Da", îi replică râioasa, „dar pe mine m-a cântat La Fontaine". Morala: cuvântul cu temei și bine folosit, ca și arta, superioare materiei și efemerului, sunt unicele care înfruntă temutul timp.

Gradul de cultură și spiritualitate al unui popor n-are neapărat legătură cu nivelul de civilizație. Pentru a demonstra asta, Aldous Huxley a recurs la o neobișnuită comparație între minunatele palate venețiene, doldora de opere de artă, însă lipsite de confort, și locuințele americanilor, minimaliste din punct de vedere artistic, dar perfect funcționale; între mobilierul spectaculos, dar incomod din aceleași palate și ultraconfortabilul fotoliu american. Diferențele vorbesc de la sine. Fala culturii unui popor o fac operele de artă pe care le deține și, mai cu seamă, calitatea lor. Mândria Franței este Luvrul; a Rusiei, Ermitajul; a Austriei, Kunsthistorische Museum; a Angliei, National Gallery și în mod deosebit splendida colecție a picturilor lui Turner. Mătrășită istoric, decăzută economic, jefuită sistematic, Grecia continuă să atragă magnetic prin moștenirea sa artistică, atâta cât a mai rămas, prin ansamblul de pe Acropole și muzeele sale, care cu toate vicisitudinile, continuă să fie pline de opere de artă, de parcă sculpturile antice ar crește la loc. Dar la noi? Ca la noi la nimenea, cum spunea cu năduf Eminescu. Ca un făcut, la noi toate stau pe dos decât în restul lumii și asta indiferent de regim politic. De unde trag trista concluzie că ceva din ADN-ul mioritic o ia mereu razna când e vorba să discearnă între bine și rău, între valoare și nonvaloare. După care, *post factum,* ne dăm de ceasul morții vorbind inflamat și incontinent despre valorile naționale pierdute. De ce ne-om fi văicărind atunci când lăsăm responsabilitatea pe mâna unor inși oficiali al căror nivel de cultură și educație nu saltă mai sus de genunchiul broaștei? Celor îndreptățiți să hotărască soarta culturii și artei românești li se închide gura de inși agramați și înfipți în funcții precum căpușele în blana câinelui, care nu se lasă clintiți din fotolii nici cu dârgul și care câștigă mereu împotriva tuturor evidențelor și adevărului.

Exemplar în toate privințele privind modul catastrofal de a gândi de la noi în materie de artă este cazul lui Constantin Brâncuși. Când decorat (*Steaua României,* 1923 și *Ordinul pentru Meritul Cultural,* 1931), când hulit după 1944, când iar admirat și peste poate de lăudat după 1967 și ridicat la rangul de mare valoare națională, sculptorul și opera lui au avut de tras de pe urma neghiobiei „patriotice", a inepțiilor debitate pe seama sculpturii sale și a deciziilor luate de aceeași liotă de inși inculți proptiți în fruntea politicii băștinașe. Dacă astăzi suntem printre cei mai săraci în materie de sculptură brâncușiană - de n-ar exista ansamblul de la Târgu Jiu, ne-am număra printre dezmoșteniții artei sale -, până și puținul rămas în țară este scos la mezat. Bucureștiul este lipsit de un monument public, „Fântâna lui Haret", pentru că proiectul brâncușian a fost respins de oficialitățile cu ochelari de cal de anțărț, care au preferat în schimb *„o oroare arhitectonică"*, statuia lui Spiru Haret *„în redingotă în fața Universității aliniat soldățește într-o defilare de statui"*, cum s-a exprimat Brâncuși, la vederea sculpturii lui Ion Jalea. Ansamblul de la Târgu Jiu nu e produsul voinței naționale, cum s-ar crede, ci al întâlnirii astrale dintre intenția nobilă a sculptorului și voința Arethiei G. Tătărăscu, președinta Ligii Femeilor din Gorj de a înălța acest monument în memoria soldaților români căzuți în Primul Război Mondial în apărarea orașului. Ridicat de Brâncuși prin benevolat (sculptorul nu a acceptat să fie plătit pentru truda sa, el n-a cerut bani decât pentru procurarea materialelor necesare), în totală libertate (Arethia Tătărăscu n-a impus artistului absolut nimic, ci l-a lăsat să hotărască singur ce anume și cum gândește să arate monumentul), ansamblul de la Târgu Jiu, capodoperă unică în sculptura modernă mondială, este azi fala României. Însă... După căderea guvernului Tătărăscu când, după două amânări, inaugurarea ansamblului a avut loc la 27 octombrie 1938, noile oficialități nu s-au mai îmbulzit să fie prezente, trimițând doar un reprezentant oarecare, lucru care l-a supărat rău pe artist. Datele cu privire la eveniment sunt contradictorii: Barbu Brezianu dă drept fermă prezența sculptorului la inaugurare; după ce afirmă și el că Brâncuși ar fi participat la festivitate, V.G. Paleolog scrie că, indignat de lipsa și nepăsarea oficialităților, artistul s-a retras imediat după ceremonie la moșia prietenului său de la Corlatele. Într-o discuție particulară, d-na Sorana Georgescu-Gorjan a înaintat ipoteza cum că Brâncuși nici măcar n-a participat la inaugurare, rămânând în București, lucru care reiese parțial și din amintirile lui Ionel Jianu. Oricum, cele petrecute în urmă cu aproape 60 de ani au fost o pilulă amară pentru sculptor. Nu doar o pilulă amară, ci o adevărată cupă de otravă a fost nevoit Brâncuși să înghită la începutul anilor 1950, când noile oficialități comuniste, susținute de cozile de topor din cultură și artă au refuzat în mod jignitor și grosolan să accepte moștenirea pe care artistul intenționa s-o lase României. E vorba despre atelierul din Impasse Ronsin 11, cu toate sculpturile aflate în el la momentul morții sale. Deși unii neagă că Brâncuși ar fi făcut un testament în acest sens, pe principiul că de unde nu-i foc nu iese fum, trebuie că totuși a existat cel puțin o intenție din partea sculptorului, altminteri nu se explică naveta București - Paris și vizitele insistente ale unor personalități politice și cultural-artistice în Impasse Ronsin 11. Iarăși relevantă în acest sens mi se pare furtunoasa ședință din 7 martie 1951, de la Secțiunea de Știință a Limbii, Literaturii și Artei a Academiei Române, când Sadoveanu, care conducea ședința, a cerut violent să fie aruncat la coș *acel „gunoi"*. Cum întreaga ședință a fost axată, nu pe vreo chestiune lingvistică sau literară, ci exclusiv în jurul lui Brâncuși, în mod firesc tragem concluzia că „gunoiul" cu pricina trebuie să fi fost oferta scrisă a sculptorului către statul român. Există persoane care contestă faptul că Brâncuși ar fi făcut o ofertă privind moștenirea operelor sale de către statul român, dar atunci mă întreb, ce Doamne iartă-mă, se toca cu atâta furie în ședința de la Academie și de unde până unde zvonul intens circulat despre existența unui act de refuz al moștenirii Brâncuși? Logica spune că nu putea exista un act de refuz dacă n-ar fi existat o ofertă. Într-o discuție purtată la Paris în 1991 cu Andrei Paleolog, care lucrase în Ministerul Culturii și Educației Socialiste până la plecarea sa definitivă în Franța, acesta mi-a spus răspicat: *Am văzut actul.* (de refuz, n.n.) De ce m-ar fi mințit și de ce m-ar fi avertizat că dacă doresc să vizitez și altă dată Franța, ar fi bine să nu deschid discuția despre cele întâmplate cu moștenirea Brâncuși? Oricum am lua-o și oricum am da-o, e limpede că la începutul anilor '50 ai secolului trecut s-a petrecut ceva grav care l-a afectat într-atât pe sculptor încât după 47 de ani petrecuți în Franța, fără a renunța la cetățenia română, brusc, în același an când era luat în tărbacă la Academie, a renunțat la ea și a solicitat acordarea cetățeniei franceze, lucru acceptat în 1952. În afara modului lezant în care fusese tratat în țară, un alt motiv, poate cel mai important, era salvarea operelor sale după moartea lui. Și iaca așa, statul român a pierdut definitiv atelierul sculptorului, cele 230 de sculpturi-socluri, 41 de desene, 1600 de fotografii și clișee fotografice, mobilierul conceput de Brâncuși și uneltele cu care a sculptat atâtea minunății. Steagul Oltului flutură acum în centrul Parisului. Când am vizitat, în 1995, expoziția retrospectivă de la Centre Pompidou, am trecut de la o lucrare la alta înghițind noduri-noduri și blestemând neghiobia în urma căreia am fost dezmoșteniți de operele celui mai mare sculptor modern, românul Constantin Brâncuși. Singura și mărunta consolare pe care am avut-o doi ani mai târziu, a fost catalogul expoziției de atunci - un catalog complet al operelor brâncușiene publicat de Editura *Gallimard* în condiții excepționale - primit cadou de la Serviciile Culturale Franceze. Minunat, dar și amar cadou.

Dacă românii în general și oficialitățile dâmbovițene în special n-au dat în brânci să promoveze opera brâncușiană, în schimb americanii erau entuziasmați și dornici să găzduiască vreo *„exhibition"* a sculptorului român. Un schimb de corespondență dintre istoricul de artă american Alfred Barr și sociologul D.D. Gusti, răspunzător în 1939 de destinele culturii românești, semnalat de Barbu Brezianu („Brâncuși în România", Ed. Academiei Române, 1998), demonstrează acest lucru. În timp ce istoricul de artă scria că *„americanii vor fi onorați să aibă o expoziție Brâncuși, ceea ce constituie totodată o cinste pentru țara al cărui fiu este"*, D.D. Gusti îi răspunde *„cu regret"* că *„din cauza evenimentelor, expoziția Dv.* (este, n.n.) *imposibilă în cadrul bugetului nostru"*. Oare de câte ori a fost invocată, din 1990 încoace, chestiunea bugetului de câte ori a venit vorba de cultură sau de artă? Curios, din același buget nenorocit s-au plătit sume năucitoare pentru fel de fel de inepții, inclusiv unele pretins „artistice".

Americanii, ca americanii, dar și sovieticii s-au arătat dornici să aibă în expozițiile de artă franceză din 1928 și 1953 și sculpturi de Brâncuși. Cu foarte puțin timp înainte ca stalinismul să se dezlănțuie sălbatic în URSS, în 1928 comisarul poporului pentru educație Anatoli Lunacearski, secondat de sculptorița Vera Muhina, l-au vizitat pe Brâncuși convingându-l să participe la *„Expoziția de artă modernă franceză"* cu patru sculpturi și două desene, țînută la Muzeul de Stat de Artă Occidentală, azi Muzeul Pușkin, achiziționându-i chiar un desen. Ba, Anatoli Lunacearski, autorul catalogului expoziției, scria despre Brâncuși ca despre „un maestru minunat" (apud B. Brezianu), în timp ce în România începutului anilor 1950 aceleași oficialități obtuze dăduseră ordin să fie dărâmată Coloana. Care s-a încăpățânat să rămână la locul ei cu toată cazna boilor și tractoarelor care trăgeau cu nădejde de ea, în timp ce la Moscova era vernisată o expoziție de artă modernă franceză la care a participat și Brâncuși cu o lucrare în bronz polisat de care atașase nelipsitul său avertisment „Ne pas toucher!" Evenimentul a fost relatat de cunoscutul ziarist și romancier Ylia Ehrenburg în cartea autobiografică „Oameni, ani, viață". Bulucită, în așteptarea deschiderii expoziției care întârzia, mulțimea începuse să se agite. Ca să liniștească puhoiul uman adunat ciopor în fața muzeului, care devenise din ce în ce mai nerăbdător, de pe treptele muzeului, Ehrenburg a ținut o scurtă și eficientă cuvântare: „Ați așteptat treizeci de ani, mai așteptați, vă rugăm, treizeci de minute". (citez din memorie, pentru că împrumutând cuiva „Oameni, ani, viață", mi-a pierdut tocmai

volumul în care vorbea despre eveniment, dar sensul acesta era).

Care a fost sinuoasa soartă a operelor brâncușiene în România dintre anii 1950-1989, în general se știe. Paradoxal însă, ele au avut de suferit și mai mult după 1990. Dacă până în 1989 se putea da vina pe comunism și catastrofala sa ideologie, după acea dată nu există nicio altă scuză decât dezinteresul oficial și crasa incultură de care guvernele dâmbovițele au dat dovadă: tupeul și obrăznicia prin care un singur ins, Radu Varia, și-a arogat drepturile asupra ansamblului de la Târgu Jiu, bineînțeles sub oblăduirea oficială, apucându-se să demonteze Coloana cu avatarurile știute...; un altul, să scoată din manșetă, ca la circ, noi și noi „brâncuși", falși bineînțeles, pe care a încercat să-i îndese pe gâtul nepricepuților, ba chiar și al criticilor de artă Dan Grigorescu și Octavian Barbosa, care au atestat autenticitatea „brâncușilor" made L.R. Stanciu după... două fotografii; Biserica Ortodoxă Română era și ea pe punctul de a se procopsi cu o Madonă L.R. Stanciu. Împotriva lui Barbu Brezianu, singurul brâncușolog adevărat de la noi, s-a dezlănțuit o adevărată cabală pe motivul „falsului de la Cotroceni". După remontarea Coloanei și neferictita ei alămire, ansamblul de la Târgu Jiu a avut parte și de alte năprazne, precum zgârierea pereților interiori ai Porții de un camion care a ținut morțiș să treacă pe sub ea; spălarea monumentului cu apă și detergent, ceea ce a îngălbenit calcarul de Bampotoc; tăierea a peste 30 de arbori bătrâni care împrejmuiau locul și asfaltarea spațiului din jurul Mesei cu un soi de mămăligă asfaltică zisă ecologică, îndepărtată după o scrisoare pe care am adresat-o Ministerului Culturii, la care mi s-a și răspuns!, dar mai mult ca sigur și a reacțiilor altor indignați de imixtiunile „gospodărești" în spațiul în care este amplasat ansamblul, precum și placarea cu lespezi de beton a marginii Jiului, acolo unde căzuseră în Primul Război Mondial soldații ce apăraseră orașul. Toate aceste „îmbunătățiri" contraveneau viziunii sculptorului care lega organic operele sale direct cu pământul și apa Jiului, un fel de Styx gorjenesc pe care se duceau sufletele eroilor morți.

Numărul sculpturilor lui Brâncuși în România e foarte mic față de cele aflate în Franța și Statele Unite, dar și pe acelea le-am tratat precum i-a tăiat capul pe unii și pe alții. Aflarea sculpturilor din colecția lui Nicolăescu-Plopșor, găzduite odinioară în conacul de la Ostroveni, a fost un miracol. Halul în care au fost tratate ne indignează. „Sărutul", aflat azi la Muzeul de Artă din Craiova, servea drept teasc în butoiul cu varză pusă la murat; minunata „Coapsă", aflată prin preajmă se pare că servise și ea aceluiași scop; iar „copiii de tinichea", cum se exprimase îngrijitorul de la CAP-ul de pe fosta moșie a numismatului, în fapt două capete de copii turnate în bronz găsite în cerdac, au scăpat prin urechile acului să nu fie azvârlite într-un lac. Asta arată lipsa de educație și incultura care domnea în perioada comunistă. Stau, oare, astăzi lucrările cu mult mai bine? Într-o luare de cuvânt în Parlament în chestiunea achiziționării de către stat a sculpturii lui Brâncuși, un ins ignar a calificat *Cumințenia pământului* drept... **„un pietroi"** pe care nu merită să cheltuiască banii. Ce diferență mai e între ceapistul neștiutor de la Ostroveni care s-a folosit de „Sărut" pe post de teasc pentru butoiul cu barză și parlamentarul în cauză? Niciuna! Doar că cel din urmă, prin vot, are putere de decizie asupra sorții operei de artă. Și nu e singurul care gândește așa.

Las la o parte toate vitregiile prin care au trecut operele de artă ale celui mai bun și modern sculptor român în propria-i țară și ajung la ce mă doare și mă umilește cel mai rău: bâlciul mediatic în care este aruncată „Cumințenia pământului"și jalnica cerșetorie la care se dedă guvernului tehnocrat în speranța, nerezonabilă!, de a-i determina pe români să doneze cele șase milioane euro ce lipsesc pentru a cumpăra celebra sculptură. Tot, dar absolut tot ce se petrece la ora actuală, este lamentabil și dezolant. Cu veșnica motivație când e vorba de cultură sau artă a lipsei banilor din buget, guvernul, pe principiul târguielii ca la piață - mai las eu, mai pui tu - cerșește de la populație șase milioane de euro. Asta într-o țară în care lefurile și pensiile sunt de câteva sute de lei jigăriți ce nu ajung uneori nici măcar pentru supraviețuire. Dacă la început mai eram dispusă încă să dau un minim credit actualului guvern, de astă dată a devenit evident că este total rupt de realitate, iar premisa de la care s-a pornit în ideea achiziționării sculpturii e total aberantă. Singura grijă a guvernului și a celorlalți oficiali, de la președintele țării la parlamentari și funcționari publici a fost creșterea nesăbuită a propriilor lefuri și pensii. Atât! O nouă ședință parlamentară? O altă creștere a bunăstării acestora. Poporul? Să rabde până la Sfântul Așteaptă! Ba, așa de izbeliște cum e, să mai scoată încă șase milioane de euro. Până la atârnatul cetățeanului român de picioare și afumatul cu ardei iute, ca în Evul Mediu, nu mai e decât un pas. Bani există, bani continuă să fie furați, banii din corupție se învârt cu lopata și în afara unor mici deranjuri cu invitații de la DNA, „mormanele" rămân în proprietatea ciorditorilor cu gulere albe. Că, vorba nu mai știu cui, dacă furi puțin înfunzi pușcăria, dar dacă furi mult se discută cu tine. Iar banii aceia nu-s ai unui stat abstract, ei au fost jefuiți din bunul public și de ei de la fiecare dintre noi. Ce fel de luptă anticorupție mai e și asta când, zgândăriți doar de ochii lumii, hoții rămân cu „mormanele"? De ce nu se recuperează cele peste trei miliarde de euro jefuite de-a lungul timpului în pungi de plastic, sacoșe negre și prin alte metode? Parada cu cătușe de pe scările DNA nu mai convinge decât pe cei slabi de minte, creduli ori de-a dreptul nătângi. Banii? Unde-s banii furați și de ce nu se străduiește statul să-i recupereze? Ar exista atunci sume suficiente cu care să cumpărăm nu doar o „Cumințenie a pământului", ci câteva sute sau chiar mii de „Cumințenii". Scenariul conceput pentru achiziționarea sculpturii prin cerșetorie publică este o metodă prin care guvernul vrea să scape de responsabilitate: nu-i el de vină că n-a dat banii, ci românii care nu s-au înghesuit să „doneze". *Să doneze ce și de unde?* Pe șleau spuse, lucrurile stau așa: cine are bani, n-are nici educație, nici gust artistic și la prea puțini le pasă de soarta „pietroiului": cine are educație și înalt simț artistic, n-are bani; iar românii de rând n-au nici una și nici alta. Cum bine zicea Caragiale: „Din această dilemă nu putem ieși. Am zis."

Metodele prin care se apelează la pomana publică sunt penibile. Expunerea vremelnică a „Cumințeniei" la Banca Națională e lipsită de eficacitate, acolo se duc tot cei care cunosc valoarea sculpturii și care își iau, probabil, adio de la ea. Clipul cu *Brâncuși e al nostru* este cel mai ridicol și anost clip pe care l-am văzut vreodată. Lung, încâlcit și prost conceput, n-are sorți de izbândă să ajungă nici la mintea românilor și nici la inimile lor. E penibil să-l aud pe ex-ministrul Culturii, Andrei Pleșu, debitând jovial platitudinea cu „Brâncuși e al meu și al tău". Sau pe Oana Pelea invocându-l pe sculptor cu deplasatul apelativ „Domnule Brâncuși". Democratic, toți sunt domni, de la președintele țării până la gunoier. Brâncuși e altceva, el e artist, iar unui sculptor de talia lui uriașească nu i te adresezi cu banalul „domnule". Nici „domn" și nici „maestru", Brâncuși a fost deasupra tuturor vanităților considerându-se doar meșter. Dar ce meșter! Deci, „Meștere Brâncuși!" și nu altcum. Guvernul dispune de un fond special: de ce nu se ia de acolo suma necesară completării celor 11 milioane de euro pentru achiziționarea „Cumințeniei" brâncușiene? Cu titlu de împrumut, dacă altminteri nu-i modru s-o plătească. Dacă nu se va lua o decizie salvatoare, fermă, în curând vom începe iar să ne văicărim de pierderea unei valori naționale de primă mână. Și iar vom drâmboi din buze a pagubă.

De ce nu trebuie pierdută cu niciun chip sculptura lui Brâncuși? Pentru că prin substanță și spirit „Cumințenia pământului" este cea mai românească operă a sa.

Însuși titlul lucrării trădează acest lucru. Cele două cuvinte, *cumințenie* și *pământ* sunt adânc legate de simbolismul tradițional românesc. Nu știu alte neamuri ce înțeleg prin *cumințenie*, dar la noi cuvântul are dublu sens pe care aiurea nu-l mai găsim, el înseamnă concomitent și liniștit, dar și cu judecată - „cu minte". În ce privește cuvântul *pământ*, el este atotcuprinzător și în primul rând pentru români, concret și filosofic, a fost elementul în jurul căruia și-au axat întreaga viață. Avem și un al doilea termen echivalent cu pământ, *țărână*, preluat din latinescul *terra*, care a dat naștere unor forme lexicale precum *țară, țarină, țăran*, dar simbolistica sa este mai limitată și, în mod paradoxal mai slabă, uneori chiar negativă. În schimb termenul e mult mai complex în simboluri și sensuri, are o forță expresivă cu mult mai puternică și mai gravă. „Obiceiul pământului" și „cumințenia pământului" rezumă, prin asociere, ideea de judecată, „cu minte", în sens de ordine cutumiară a locului și înțelepciune. Se vede astfel că alegerea titlului sculpturii nu-i deloc întâmplătoare. Și, în general, denumirile sculpturilor brâncușiene nu a fost niciodată efectul unui joc cu cuvintele așa cum se procedează prea adesea în arta contemporană ca să atragă atenția. Uneori asupra mai nimicului. În ce privește sculptura propriu-zisă, fără a forța asemănarea cu alte opere de artă, pe care Brâncuși nici măcar nu le-a văzut, așa cum e cazul cuplului de la Hamangia, a reliefului de pe catedrala din Aulnay, chiar acel Bulul, sculptură din insula Luzon din Filipine, descoperit în muzeul de Etnografic din Anvers, pe care eu însămi am semnalat-o, trebuie admis nu ce credem noi, ci ce a spus însuși artistul, că sculptura sa vine din trecut, din arhaic, acolo unde își au obârșia toate. *„Cumințenia Pământului"*, spunea Brâncuși, *„a fost încercarea mea de a da de fundul mării cu degetul arătător"*, fundul mării însemnând în acest caz tocmai originea, arhaicul de care am mai pomenit. Ceea ce prețuia sculptorul în arta primitivă era uluitoarea capacitate de sinteză a volumelor și simbolistica, două elemente pe care arta în evoluția ei le-a pierdut și care, în mod miraculos, i-a fost dat tocmai lui să le descopere, iar prin ele să inoveze viziunea sculpturală.

Numărul sculpturilor lui Brâncuși în România e foarte mic față de cele aflate în Franța și Statele Unite, dar și pe acelea le-am tratat precum i-a tăiat capul pe unii și pe alții.

„Cumințenia Pământului" este operă cheie în arta brâncușiană. Chiar dacă „Sărutul" este anterior ei, modificarea radicală a felului de a gândi sculptura a venit după 1910. Se poate spune, fără a greși, că modernitatea viziunii sale e o întoarcere la esențele artei arhaice. Nu copierea acestora, ci reinterpretarea calităților sale fundamentale.

Și astăzi ce facem? După ce a scos cu greu cinci milioane de euro din veșnic invocatul buget sărac, guvernul cerșește de la populație. Care populație n-are de unde scoate suma. Ar fi poate stimulator să aflăm cât au donat politicienii și membrii guvernului, de la președinte în jos. Cum în afară de cele două sute și ceva de mii nu s-a adunat mai nimic până acum, e lesne de înțeles că nu s-au prea înghesuit să doneze, decât sume simbolice cel mult. Ce-ar fi dacă fiecare din ei ar dona leafa pe o lună? Sau i-ar „stimula" pe noii îmbogățiți să dea biblica zeciuală din averea lor pentru achiziționarea sculpturii? Că de tăiat lefuri și pensii, guvernul tehnocrat s-a gândit deja. Sau greșesc eu?

Știri de la Centrul Cultural Pitești

Marius Andreescu

Adrian Mitroi

■ Centrul Cultural Pitești, Facultatea de Științe Juridice și Drept Administrativ din cadrul Universității Pitești și Curtea de Apel Pitești au organizat simpozionul cu tema „Libertate și libertinaj", din seria manifestărilor sub genericul „Lege și libertate cu Marius Andreescu". Evenimentul, susținut de lector univ. dr. Marius Andreescu, judecător la Curtea de Apel Pitești a reunit un public format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu, medicii-poeți Adrian Mitroi, Constantin Teodor Craifaleanu, promotrul cultural Adina Perianu. Marius Andreescu a vorbit despre libertate și sensurile multiple ale acestui concept: eliberare, posibilitatea omului de a alege între bine și rău. Distinsul om al legii a mai abordat conceptul de libertinaj și formele în care se manifestă: dependența de telefonul mobil, de calculator, de a agonisi. „Este o iluzie a crede că poți să fii liber în afara unei ordini pe care ți-o asumi", a conchis Marius Andreescu.

■ Manifestare de suflet joi, 16 iunie, în Sala Ars Nova din cadrul Centrului Cultural Pitești. Medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu și-a lansat al doilea volum de versuri, cu titlul "Floarea iubirii". Evenimentul editorial a reunit un public numeros, format din literați ai urbei, prieteni și membri ai familiei autorului. Născut în orașul Câmpulung Moldovenesc, unde a locuit vremelnic, neavând rădăcini în zonă, Constantin Teodor Craifaleanu este absolvent al Facultății de Stomatologie din cadrul Universității de Medicină București. A profesat ca medic stomatolog din 1976 până în anul 2000 în rețeaua medicală a CFR-ului la Piatra Olt, Câmpulung Muscel și Pitești, iar apoi, până în prezent în sistem privat. Este căsătorit cu piteșteanca Elena Netcu, astăzi, medic de familie, și au un fiu, Radu, care a îmbrățișat profesia tatălui. Interesul pentru literatură al lui Constantin Teodor Craifaleanu s-a dezvoltat încă din copilărie, chemare care pe parcurs s-a transformat în dragoste pentru poezie.

Lansarea volumului "Floarea iubirii"

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, ediția din luna iunie a Cenaclului „Armonii Carpatine", eveniment desfășurat în colaborare cu Liga Scriitorilor din România și de Expresie Română de Pretutindeni Filiala Argeș și Grupul Vocal "Armonia". Manifestarea, coordonată de redactorul-șef al Revistei Carpatica, scriitorul Nicolae Cosmescu și dirijorul Grupului Vocal „Armonia", col.(rtr.) Nicolae Perniu a cuprins o lectură publică susținută din creațiile proprii de poeții Denisa Coroja, Adrian Mitroi, Nicolae Braniște, Constantin Teodor Craifaleanu și Constantin Vărășcanu. Totodată, a avut loc lansarea noului număr al Revistei Carpatica, publicație trimestrială a Ligii Scriitorilor, editată de Centrul Cultural Pitești, despre care au luat cuvântul scriitorii Vasile Dorin Ghilencea, Nicolae Cosmescu și publicistul Constantin Cârstoiu. Publicul format din elevi, cadre didactice de la Liceul Tehnologic ASTRA și creatori de cultură s-a mai delectat cu un recital muzical inspirat din lirica eminesciană, în interpretarea Grupului Vocal „Armonia".

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, serbarea copiilor care urmează cursul de engleză și pian sub genericul „Enlgeza pe Portativ", desfășurat de profesoara Ilzi Sora în cadrul instituției. În fața publicului format din părinți și bunici, micii artiști au pus în practică tot ce au învățat la orele de curs. Pentru efortul lor, talentații copii au fost răsplătiți cu diplome de merit din partea Centrului Cultural Pitești.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat o nouă întâlnire literară, în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Printre Cărțile Oamenilor de Cultură Argeșeni", avându-l invitat pe scriitorul Nicolae Eremia. Originar din comuna Teiu, distinsul om de cultură este absolvent al Institutului de Învățământ Superior Pitești, Facultatea de Învățământ Tehnic – T.C.M. – promoția 1980. A publicat poezie, proză, cronici și medalioane literare în revistele Argeș, Cafeneaua literară, Carpatica, editate de Centrul Cultural Pitești, precum și în alte publicații de profil și a obținut o serie de premii pentru creațiile sale literare. Este autor al volumului de versuri „Roțile de osândă", al monografiei comunei Teiu și al volumului de eseuri literare cu titlul „Trompetist la curtea scriitorilor", fiind inclus în mai multe antologii ale scriitorilor argeșeni. La reuniunea literară desfășurată în Sala Ars Nova a Centrului Cultural Pitești au participat elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu, consumatori și creatori de cultură argeșeni. Evenimentul a cuprins o lectură din cărțile semnate de Nicolae Eremia, susținută de eleve de la instituții de învățământ din Pitești, un laudatio oferit de poeta Denisa Popescu și un dialog cu invitatul.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Piața Primăriei un spectacol din seria manifestărilor sub genericul „Seri de muzică – LA FÂNTÂNĂ". Evenimentul, susținut de cantautorul Tiberiu Hărăguș și Grupul Folk „P620", din cadrul Centrului Cultural Pitești a fost pe gustul publicului de ocazie. Copiii și tinerii care au chemarea muzicii folk au interpretat cu dăruire preț de mai bine de un ceas, creații proprii, melodii mai vechi și mai noi ale genului. Spectacolul a fost dedicat Zilei Mondiale a Muzicii.

■ Regal de muzică corală în județul Argeș, prilejuit de organizarea Festivalului Internațional „D.G. Kiriac", în perioada 22 – 26 iunie. Manifestarea, ajunsă la a XXV-a ediție este organizată de Consiliul Județean Argeș, Primăria Municipiului Pitești, Primăria Orașului Mioveni, Primăria Orașului Topoloveni, Arhiepiscopia Argeșului și Muscelului, Asociația Națională Corală din România, Asociația Culturală Ars Nova Argeș. La spectacolele care se desfășoară la Teatrul Alexandru Davila din Pitești, Casa de Cultură PR. Ion Ionescu din Topoloveni și la Centrul Cultural Mioveni evoluează coruri din România, Germania și Grecia. La deschiderea oficială, care a avut loc la Teatrul Alexandru Davila au luat cuvântul directorul interimar al teatrului piteștean, regizorul Matei Varodi, directorul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Argeș, Sorin Mazilescu, muzicianul Moise Mitulescu. Totodată, a avut loc lansarea cărții cu titlul „Festivalul de Muzică Corală D.G.Kiriac", lucrare coordonată de Costin Alexandrescu.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu" și Școala Militară de Maiștri Militari și Subofițeri a Forțelor Terestre „Basarab I" au organizat simpozionul cu tema „Rolul serviciilor secrete în lume". Manifestarea, care s-a înscris în seria dezbaterilor publice lunare, sub genericul „Lumea Azi" a fost susținută de istoricul Marius Chiva, redactorul șef al revistei-document Restituiri, col.(rtr.) Teodor Ghițescu, col.(r) Ion Stan, consilierul județean Marius Postelnicescu și medicul-poet Adrian Mitroi. Vorbitorii au subliniat că obiectivul serviciilor secrete constă în apărarea intereselor statelor pe care le reprezintă, iar lupta dintre serviciile secrete se dă între cele două sisteme: capitalist și socialist.

■ Eveniment editorial de excepție desfășurat în Sala Ars Nova, din cadrul Centrului Cultural Pitești. Medicul-poet Adrian Mitroi și-a lansat cel de-al treilea volum de versuri, cu titlul „Salba de cuvinte". Autorul a organizat manifestarea într-o notă originală. A prezentat povestea noii sale lucrări, mărturisindu-le celor prezenți, că fiecare carte publicată este un copil al său, în care transmite gândurile și sentimentele care l-au încercat în anumite momente ale existenței. Distinsul creator de cultură a fost acompaniat de artistul plastic Constantin Samoilă, care a recitat cu patosul caracteristic, o suită de poeme din volumul „Salba de cuvinte". Originar din Pitești, Adrian Mitroi este de profesie medic veterinar, iar de trei ani scrie literatură actuală, din care străbate filonul folcloric românesc, de care este iremediabil legat.

■ Municipiul Pitești a fost gazda Campionatului Balcanic de Atletism – seniori, ajuns la a 75-a ediție, care s-a desfășurat în perioada 25 - 26 iunie, pe Stadionul Nicolae Dobrin. Deschiderea oficială a cuprins un program folcloric, susținut de Valentin Grigorescu, Taraful „Zavaidoc" din cadrul Centrului Cultural Pitești și Ansamblul Folcloric „Dorul" al Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Argeș. Au urmat alocuțiuni susținute de președintele Federației Române de Atletism Ion Sandu, primarul Municipiului Pitești Constantin Cornel Ionică, președintele Federației Balcanice de Atletism Dobromir Karamarino, președintele Consiliului Județean Argeș Dan Manu, primarul Municipiului Pitești Constantin Cornel Ionică. La competiții au participat peste 600 de sportivi din 17 țări balcanice.

CARMEN ELENA SALUB

actualitate

Trista poveste de dragoste...

(urmare din p. 32)

Unde-i domnu' Mitu?" "Nu-i acasă!" "Da unde-i?", a insistat ea. "Nu ştiu". "No, atunci, mergeţi la Vulcan că a dat telefon de la Miliţie că e lovit acolo." Eu, când am auzit aşa ceva, m-am dus la un alt vecin, de peste drum, care avea maşină şi i-am zis: "Domnu' Dobre, haideţi cu mine până la miliţie la Vulcan. Vecina zice că Mitu e accidentat acolo". M-au dus vecinii, a venit şi domnu' Dobre şi vecina cu mine. La miliţie era un maior de serviciu. Mă duc la ghişeu şi mă întreabă: "Ce doriţi?" Zic: "Sunt soţia lui Blaj Dumitru şi aţi dat telefon la noi acasă". "Da, doamnă, e adevărat!" a zis el. "Ce-i adevărat?" "E mort, e în morgă!"

Dar cine nu bea când vezi că te necăjeşti degeaba pentru adevăr?

- Când am auzit aşa ceva, am înţeles că e vorba de morga de la Petroşani. Vecinii mei au înţeles bine. "Nu, tanti Anişoara, e aici, la Vulcan. Aici trebuie să mergem". Mitu era mort. Îl aduseseră, cine ştie cu ce-l aduseseră, şi era băgat drept în morgă. Nici nu apucase să se răcească. Am încercat să-l mişc dar degeaba. El avea buzele vinete şi era vânăt la faţă iar pe ceafă avea sânge. Ei au zis că l-au găsit... Omul mai bea, de supărare. Dar cine nu bea când vezi că te necăjeşti degeaba pentru adevăr? Ce poate să facă un om singur? Au zis că n-a fost otrăvit. Luni dimineaţa era tăiat şi mi-au spus că avea un cheag de sânge la cap şi că l-au luat la analiză. Cheagul de sânge l-or fi făcut chiar ei. Ăla care o fi dat....

Imposibila reconstituire

-N-am reuşit să aflu ce i s-a întâmplat. M-am dus, de vreo câteva ori în audienţă la şeful miliţiei din Petroşani. Ce-o făcut şi ăla cu mine....Îmi zicea: "Dumneata ştii să mergi înainte aşa, ca şi calul! Nu mai vezi nimic altceva. Eu trebuia să-ţi păzesc bărbatul?" Şi unde era să mă duc eu, o femeie singură. Eu cred că a fost undeva să bea. L-au băgat într-o maşină şi... Eu la asta mă gândesc. L-au găsit la Vulcan, acolo unde o ia autobuzul spre Lupeni. Într-un şanţ... Era în comă. Dacă eram cu el, sunt convinsă că nu s-at fi întâmplat. Putea trăi şi azi. Când a fost să-l îngroape, şeful de depozit n-a lăsat pe nici un om să meargă la înmormântare. Pe nimeni, pe nimeni... Dar nu l-a ajutat Dumnezeu că, după un an, a murit şi el. Omul meu e îngropat în cimitirul din Iscroni. Dacă aveţi ocazia să treceţi pe-acolo, cum intraţi în cimitir o să vedeţi o cruce de piatră cu fotografia lui. La cap are un brad mare şi falnic.

Uitarea începe odată cu arderea fotografiilor?

Începând cu data de 1 ianuarie 1996, doamna Anica Blaj a ieşit la pensie. A lucrat 29 de ani, 7 luni şi o zi. Ultimii 18 ani i-a trudit, la câţiva metri deasupra pământului, pe o macara. Locuieşte, în prezent, singură, în Aninoasa. Are un apartament la bloc pe strada Libertăţii. Majoritatea pozelor pe care le mai avea, le-a ars. Se uita prea des la ele şi plângea de fiecare dată. A mai ţinut doar două dintre ele. "După Revoluţie şi-a mai adus cineva aminte de soţul dv.?", am pus şi eu o întrebare prostească. "Nu, nu şi-a mai adus nimeni aminte. Ce să-şi mai aducă aminte? Primarul care este acuma în Aninoasa este un om tânăr. Mă respectă şi îmi vorbeşte frumos..."

FESTIVALUL-CONCURS NAŢIONAL DE CREAŢIE LITERARĂ „AVANGARDA XXII"

Ediţia a XV - a, Bacău-Tescani, 29 septembrie - 1 octombrie 2016

Fundaţia Culturală „Georgeta şi Mircea Cancicov" organizează cea de-a XIV - a ediţie *Festivalului-Concurs Naţional de Creaţie Literară „Avangarda XXII"*, manifestare care îşi propune descoperirea şi promovarea creatorilor de poezie, proză scurtă, teatru scurt, critică literară şi eseu - tineri şi adulţi, începători şi profesionişti -, a celui mai bun debut în volum, a celor mai buni poeţi consacraţi, precum şi a celei mai bune antologii de autor, identificarea şi promovarea celor mai valoroase reviste literare şi de cultură. De asemenea, iniţiativa îşi mai propune descoperirea şi promovarea valorilor autentice băcăuane prin acordarea Premiilor Anuale ale Fundaţiei „Georgeta şi Mircea Cancicov" pentru Literatură, Cultură, Arte şi Jurnalism.

La această competiţie pot participa:

I. Creatori de poezie, proză scurtă, teatru şi critică literară şi/sau eseu, care:

■ nu au depăşit vârsta de 47 de ani şi nu au debutat editorial ■ au debutat editorial în perioada 2015 şi nu au depăşit vârsta de 47 de ani ■ nu au depăşit vârsta de 65 de ani (scriitori profesionişti), precum şi

II. Autori de antologii (din creaţia unui singur sau a mai multor poeţi), apărute în 2015

III. Reviste literare şi de cultură

IV. Creatori din domeniile literaturii, culturii, artelor, ştiinţei şi învăţământului

I. Concurenţii care nu au depăşit vârsta de 47 de ani, nu au debutat editorial şi nu au primit premiul de debut în volum în ediţiile anterioare vor expedia un număr de minimum: - un grupaj de 10 poezii, - 3 lucrări de proză însumând maxim 8 pagini, - 1 - 2 piese de teatru scurt, - 2 lucrări de crtitică literară/eseu de circa 4-5 pagini.

Lucrările vor fi editate în word, cu fontul Times New Roman, corp 12, la un rând şi jumătate, cu diacritice. Lucrările vor purta un motto, iar fişa autorilor (care va conţine, în mod obligatoriu, o copie scanată a cărţii de identitate, numele şi prenumele, locul şi data naşterii, profesia, locul de muncă, adresa exactă, numărul de telefon şi de mobil şi adresa de e-mail) se va introduce într-un plic închis, ce va avea acelaşi moto cu cel al lucrărilor. De asemenea, concurenţii vor introduce în plicul mare un CD cu textele şi fişa autorului culese în word, cu fonturi româneşti (condiţie eliminatorie!), o copie scanată a cărţii de identitate, precum şi două poze color - una bust şi una în picioare, scoase cu aparat foto digital, la rezoluţie maximă.

Conţinutul CD-ului va fi transmis obligatoriu şi la adresa de e-mail: fundatiacancicov@yahoo.com

■ ■ Concurenţii care au debutat editorial în anul 2015 şi nu au depăşit vârsta de 47 de ani vor trimite trei exemplare din cartea apărută, un CD cu cartea în PDF, o copie scanată a cărţii de identitate, un curriculum vitae şi o fotografie. ■ Poeţii consacraţi, care nu au depăşit vârsta de 65 den ani, vor trimite minimum trei titluri de cărţi reprezentative, un CD cu cartea în PDF, o copie scanată a cărţii de identitate, un curriculum vitae şi o fotografie.

Acelaşi lucru este valabil şi pentru editorii (responsabilii, îngrijitorii) antologiilor care cuprind creaţiile mai multor poeţi.

■ Poeţii profesionişti, care şi-au scos o antologie din creaţia proprie în anul 2015, vor trimite trei exemplare din cartea respectivă, un CD cu cartea în PDF, o copie scanată a cărţii de identitate, un curriculum vitae şi o fotografie. ■ Prozatorii, dramaturgii şi criticii literari vor trimite o carte editată în anul 2015, în trei exemplare, un CD cu cartea în PDF, o copie scanată a cărţii de identitate, un curriculum vitae şi o fotografie ■ Directorii (redactorii-şefi) publicaţiilor literare şin de cultură de limbă română, din ţară şi străinătate vor trimite cel puţin trei numere reprezentative apărute în cursul anului 2015, un CD o copie scanată a cărţii de identitate, un curriculum vitae şi o fotografie.

Toate lucrările vor fi expediate până la data de **26 august 2016** (data poştei), pe adresa: **Direcţia Judeţeană pentru Cultură Bacău, Strada 9 Mai nr. 33, etaj III, C.P. 600066, cu menţiunea: *„Pentru Festivalul de Creaţie Literară Avangarda XXII"*.**

Concurenţii premiaţi vor fi, în prealabil, anunţaţi telefonic sau prin poşta electronică în vederea participării la festivitatea prilejuită de acest eveniment. Organizatorul va asigura transportul, masa şi cazarea pentru invitaţi şi laureaţi. Manuscrisele, revistele, cărţile şi CD-urile nu se înapoiază.

II. Până la data 26 august 2016, creatorii din domeniile literaturii vor trimite prin poştă sau vor depune la sediul Direcţiei Judeţene pentru Cultură Bacău: - o carte de poezie editată în 2015 sau minimum două grupaje de poezie publicate în reviste literare anul trecut, - o carte de proză editată în 2015 sau minimum două proze publicate în reviste literare anul trecut, - o carte de critică literară editată în 2015 sau minimum două articole publicate în reviste literare anul trecut. Artiştii plastici vor depune minimum trei lucrări semnate în anul 2015. Dirijorii de orchestre sau coruri, soliştii vocali şi instrumentişti, ansamblurile folclorice vor depune -pe CD sau stik - minimum trei piese prezentate la trei spectacole diferite în anul 2014. Jurnaliştii vor depune minimum trei reportaje sau anchete sau interviuri, indiferent de mărimea lor, şi cinci note sau ştiri - toate publicate în anul 2015.

Lucrările, însoţite de un CV, vor purta menţiunea*: „Pentru Premiile Anuale ale Fundaţiei Culturale Cancicov"*.

Premiile:

Pentru prozatorii consacraţi, care nu au depăşit vârsta de 65 de ani:

■ Premiul de Excelenţă pentru cea mai bună carte de proză a anului 2015

Pentru poeţii consacraţi, care nu au depăşit vârsta de 65 de ani:

■ Premiul de Excelenţă pentru cea mai bună carte de poezie a anului 2015

Pentru dramaturgii consacraţi, care nu au depăşit vârsta de 65 de ani:

■ Premiul de Excelenţă pentru cea mai bună carte de teatru a anului 2015

Pentru criticii literari consacraţi, care nu au depăşit vârsta de 65 de ani:

■ Premiul de Excelenţă „pentru cea mai bună carte de critică literară a anului 2015

Pentru poeţii care au debutat editorial în anul 2015 şi care nu au depăşit vârsta de 47 de ani:

■ Premiul de Excelenţă pentru cea mai bună carte de debut a anului 2015

Pentru cea mai bună antologie (inclusiv de autor) de poezie a anilor 2015:

■ Premiul de Excelenţă

Pentru poeţii care nu au debutat editorial şi nu au depăşit vârsta de 47 de ani:

■ Premiul de debut în volum al *Editurii Fundaţiei Culturale Cancicov* Bacău

La această categorie se vor mai acorda Premiile II şi III, trei menţiuni, precum şi premiile unor reviste literare.

Pentru cea mai bună revistă literară şi de cultură a anului 2015:

■ Premiul de Excelenţă al FUNDAŢIEI CULTURALE „GEORGETA şi MIRCEA CANCICOV"

Pentru întreaga creaţie literară şi/sau pentru întreaga activitate depusă la o revistă aflată sub egida Uniunii Scriitorilor din România, Juriul va acorda:

■ Premiul „OPERA OMNIA" sau PREMIUL DE EXCELENŢĂ

PREMIILE ANUALE ALE FUNDAŢIEI CULTURALE „GEORGETA ŞI MIRCEA CANCICOV" PENTRU LITERATURĂ, CULTURĂ, ARTE ŞI JURNALISM

În vederea stimulării şi promovării la nivel local, naţional şi internaţional a creatorilor băcăuani din domeniile literaturii, artelor, ştiinţei şi învăţământului, juriul constituit va acorda:

■ Premiul de Excelenţă pentru cea mai bună carte de poezie a anului 2015

■ Premiul de Excelenţă pentru cea mai bună carte de proză a anului 2015

■ Premiul de Excelenţă pentru cel mai bun artist plastic al anului 2015

■ Premiul de Excelenţă pentru cel mai bun jurnalist al anului 2015

■ Premiul de Excelenţă pentru cel mai bun solist-vocal/ instrumentist al anului 2015

Relaţii: mobil: **0721/861045**

E-mail: fundatiacancicov@yahoo.com

Director Festival, Victor Munteanu

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că ***Argeş*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu opere ale lui Constantin Brâncuşi.

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT! Vă puteţi abona pentru anul 2016, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEŞ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
- Membră **ARIEL**

Senior editor: **CALINIC, Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului**
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN** (augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali: **NICOLAE OPREA, MARIN IONIŢĂ**
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU** (s_fusaru@yahoo.com, http://www.fusaru.blogspot.com).
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacţia: Piteşti, Casa Cărţii, Centrul Cultural Piteşti;
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS

litere

Mihai Barbu

Trista poveste de dragoste a minerului din Aninoasa care a semnat, în 1977, Apelul pentru drepturile omului

S-a înapoiat şi i-a băgat biletul sub uşă. Dl. Paul Goma avea un căţeluş din ăia de cameră care s-a repezit şi a luat hârtia. În timpul ăsta dânsul s-a uitat pe vizor. După câteva clipe a deschis uşa şi a zis: "Poftiţi, domnule!" Soţul meu a intrat în apartament, că dl. Paul Goma stătea la bloc, şi atunci i-a zis domnului scriitor despre toată viaţa lui de miner.

reportaj

În cartea Monicăi Lovinescu intitulată *Seismograme/ Unde scurte II* care a apărut, în anul 1993, la Editura *Humanitas* am întâlnit la paginile 202, 203 şi 243 câteva referiri la Dumitru Blaj. Nu vă supăraţi, astăzi, vă spune ceva acest nume?

Un Prolog de pe *Unde scurte*

„Mă gândesc cum de 30 de ani în România (textul a fost scris în aprilie 1977, n.n.) se încrucişează obsedant sloganuri pe tema scritorilor alături de popor, a legăturii ce trebuie să se stabilească între muncitorul cu braţele şi scriitor, a mâinilor bătătorite a muncitorului strângând mâna palidă a scriitorului, mă gândesc la toată această maculatură pe ton marţial, înduioşat sau sărbătoresc - după cum e cazul, ordinul sau aniversarea -, mă gândesc la tonele de hârtie umplute cu o astfel de proză total nerealizată şi mă întreb cum se vor simţi cei care le-au mâzgălit ştiind că întreagă această litanie de partid sună în vidul spiritelor şi a sufletelor, acum, când, pentru prima oară astfel de mâini bătătorite se întind spre un scriitor?" Aşa se încheie scrisoarea pe care un muncitor, Dumitru Blaj din comuna Aninoasa, i-a trimis-o lui Paul Goma. Dumitru Blaj a venit din Petroşani, de pe Valea Jiului, până la Bucureşti, în ziua de 23 martie 1977, spre a semna *Apelul pentru drepturile omului*. Şi neputând să-l vadă pe Paul Goma, bine păzit de Securitate, i-a lăsat o scrisoare pentru a-i spune un lucru pentru care nu se găseşte un petec de hârtie pentru a fi tipărit în România: „La noi în Valea Jiului se munceşte din greu în subteran unde şi eu am aproape 20 de ani în calitate de maistru minier şi alte funcţii de control, dar omul nu este apreciat la valoarea lui". Şi, în concluzie: „Îmi pare rău că nu v-am putut întâlni cel puţin să vă strâng mâna mitereşte".

Nepoata din Galaţi vine tocmai în Aninoasa

Nevasta lui Dumitru Blaj este doamna Anica. După ce am citit cartea Monicăi Lovinescu, am vrut să aflu povestea acelui om din Aninoasa care l-a căutat pe Paul Goma într-o vreme când a fi alături de un dizident era, pentru români, o opţiune extrem de periculoasă. Am plecat din Petroşani înspre vest şi când am ajuns în Iscroni, patria manelistului Guţă, am luat-o spre dreapta. Am străbătut strada Libertăţii până am dat de nevasta eroului. Înainte de toate am vrut să ştim cum l-a cunoscut Anica pe Mitu. Relativ simplu. Am pornit reportofonul şi am aflat totul:

- O soră de-a tatii s-a stabilit aici prin căsătorie. Soţul ei lucra la mină. Dânsa nu a avut copii. Ştiind că eu sunt singură, mi-au scris mai multe scrisori la Galaţi. Eu m-am cunoscut cu el la mătuşă-mea. Noi eram la moară ca să facem nişte mălai pentru găini. Mama lui a întrebat-o pe mătuşa: "Tu, cine-i femeia asta?" "E nepoata mea din Galaţi", a zis mătuşa. "Apoi să ştii că eu n-am s-o mai las. O dau după fiu-meu!" Asta a fost totul. Eu am fost căsătorită şi divorţată. Şi el a fost căsătorit. Are şi doi copii. Băieţii-s mari şi plecaţi prin ţară. Mama şi sora lui s-au ţinut după el şi i-au zis: "Du-te după ea!" Lui i-a fost ruşine un pic. El fiind maistru, a oprit un miner de-al lui şi i-a dat un plic să mi-l aducă. Unchiu-meu l-a zărit şi mi-a spus: "Vezi, tu, nepoată, băiatu' ăla cu bicicleta? Ăla va veni la tine cu un bilet de la dom' maistru". "Vezi-ţi de treabă, unchiule, că nu-i aşa..", .am zis eu. "No, bine...", a mai zis el. Ăla nu ştiu pe unde s-a învârtit şi ce-a mai făcut că a ajuns târziu cu biletul la mine. În urma lui a venit şi dom' maistru, cu bicicleta. N-a urcat că-i era şi lui ruşine. A vorbit cu mătuşă-mea, care tocmai se dusese după apă. I-a zis mătuşii că vrea să stea de vorbă cu mine şi ne-a invitat la un film. Ne-am dus cu toţii. Apoi ne-a invitat la grădina de vară dar el n-a băut deloc. Nici bere, nici ţuică. Să ştiţi că prima dată nu mi-a plăcut de el. Nici n-am vrut să-l văd în ochi. Mi-am zis: "Ce-mi trebuie mie slăbănogul ăsta?" Când l-am văzut a doua oară şi a treia oară l-am văzut ca pe un soare. Cred că aşa a fost destinul între mine şi el. Deci, nici el nu m-a cunoscut pe mine înainte ca să zică lumea că m-am despărţit din cauza lui. Eu când m-am căsătorit cu el, fosta sa soţie era măritată şi aştepta un copil cu cel de-a doilea bărbat. A mai făcut, apoi, încă unul. Am dus o viaţă destul de frumoasă. Ne înţelegeam bine şi eram foarte uniţi. El mă aprecia mult şi îmi spunea: "Nu ştiu cum se face dar tu m-ai schimbat mult pe mine. Eu, cu prima, stăteam săptămâni în şir supărat şi nu vorbeam deloc. Dar cu tine nu poate ţine omul supărarea în casă..."

Un salut mineresc, imediat după marele cutremur

- El a plecat la Bucureşti pe 23. În 4 martie, când a fost cutremurul, noi eram, amândoi, în casă. Eu lucram ceva lucru de mână. El a sărit, m-a luat de mână şi mi-a zis: "Hai afară, hai repede, că-i cutremur!" În dormitor s-a crăpat zidul într-un colţ. Am ajuns până pe prispă, pe pragul casei, când cutremurul se potolise. Când am intrat, iarăşi, în casă, el s-a schimbat la faţă şi a zis: "Bine c-am reuşit să ieşim afară. Dacă se dărâma şi rămâneam aici, sub ziduri?" După aceea am aflat ce se întâmplase la Bucureşti. Aveam, pe atunci, un *Renault Gordini*. Înainte, a avut un *Wartburg* dar l-a vândut. *Renault*-ul l-am luat în comun. Lucram amândoi şi am făcut un împrumut la „reciproc". A scris la fabrică să-i trimită, contracost, piese de schimb. Nu avea de unde le lua. Cei de la Miliţie au aflat şi au început să-l ancheteze. Atunci s-a dus la Bucureşti să vadă de piese. Acasă a auzit, la Europa liberă, despre drepturile omului. Când a plecat mi-a spus că o să-l caute şi pe d. Paul Goma ca să semneze şi el în acel registru de adeziuni. Prima dată când s-a dus, l-a căutat şi nu l-a găsit. S-a întors apoi şi a intrat într-o cofetărie din apropiere. Şi-a luat, din mapă, o foaie de hârtie şi a scris un bilet în timp ce a băut o cafea. A scris, acolo, că ar fi vrut să aibă onoarea să stea de vorbă cu dl. Paul Goma şi să-l salute mitereşte. Dar nu a avut fericita onoare. S-a înapoiat şi i-a băgat biletul sub uşă. Dl. Paul Goma avea un căţeluş din ăia de cameră care s-a repezit şi a luat hârtia. În timpul ăsta dânsul s-a uitat pe vizor. După câteva clipe a deschis uşa şi a zis: "Poftiţi, domnule!" Soţul meu a intrat în apartament, că dl. Paul Goma stătea la bloc, şi atunci i-a zis domnului scriitor despre toată viaţa lui de miner.

Şi eroii au, câteodată, o groază şi o frică grozavă

-Vreo oră-două cred c-or fi stat de vorbă. Pe urmă, când soţul meu a coborât dânsul i-a zis: "Puteţi să-mi lăsaţi mie biletul ăsta? Rămâne la mine?" Soţul meu a fost de acord. Şi-au strâns mâinile, s-au salutat şi au plecat. Când a ieşit pe uşă, soţul meu mi-a spus că l-a luat o groază şi o frică grozavă. Dl. Paul Goma i-a spus că de acum trebuie să se ferească şi să fie cu ochii în patru. Trebuie să fie atent când coboară pentru că nici el nu iese pe stradă singur, fără să fie însoţit de cineva. Ori de soţie, ori de copil. Niciodată nu umbla singur pentru că de multe ori îl căutau cei de la Securitate, cum se numea atunci, şi-l ameninţau că o să-şi piardă controlul volanului şi o să intre în el. Şi, întotdeauna, dânsul a fost speriat cu treaba aceasta. Nu i s-a întâmplat nimic după aia, după ce au văzut că lucrurile stau aşa şi se întăresc, l-au scos din apartament, după cate ştiu, şi l-au mutat la periferie.

Minerul, supraveghetor peste brazii din depozitul de lemne

"Atâta groază m-a luat de parcă un fior îmi străbătea tot corpul. N-am ştiut cum să ajung mai repede la gară. M-am uitat în stânga şi-n dreapta şi, apoi, nu mi-am schimbat poziţia de mers". Astea au fost cuvintele lui. Le ţin minte şi acum. După călătoria lui la Bucureşti să fi trecut vreo două săptămâni când am auzit la Europa liberă scrisoarea lui Mitu citită de Ioana Măgură-Bernard. Atunci au început cercetările, mai des şi mai aspru. Veneau mereu şi-l luau de la mină. La mine venea sectoristul minei şi mă lua cu maşina la Securitate, la Petroşani. Sigur că nu vorbeau frumos cu mine. Unul mă făcea în fel şi chip (d-na Anica plânge), mă jignea, îmi spunea cuvinte murdare... Pe el l-au degradat până a ajuns vagonetar. Apoi l-au pus supraveghetor la depozitul de lemne. Au făcut, imediat, o şedinţă în curtea minei şi, în faţa lumii, l-au făcut de râs. Unii, prin autouz, îşi dădeau coate şi ziceau, în batjocură: "Mă, nu te duci şi tu, cu Blaj, după drepturile omului?" Cercetările erau tot mai dese. Îl luau fie de la serviciu, fie de acasă. Mă luau şi pe mine. Când terminau de vorbit cu noi ne dădeau drumul. Mă duceau pe mine în cameră la el sau pe el în cameră la mine. Ne întrebau: "Îl cunoşti?" Sau "O cunoşti?" Şi apoi ne dădeau drumul. "Sunteţi liberi, puteţi să plecaţi!" El se mira: "Ce-i cu tine aici?" "Dar cu tine ce-i?" "Că nici eu nu ştiu ce-i cu tine aici!" Asta a durat din '77 până în '80.

A muri înseamnă a pleca puţin. Din staţie de la "Hermes"...

- Omul meu a plecat de acasă, într-o vineri. Mi-a dat telefon că merge la mină, ca să-mi ia avansul de concediu. Mi-a telefonat pe la 12 şi jumătate. A zis că la ora trei mă aşteaptă în staţie la Hermes, în Petroşani. Eu lucram până la două. Am venit şi nu l-am mai găsit. L-am căutat peste tot şi nu am dat de el. Asta a fost vineri. L-am căutat din nou până duminică dimineaţa. Am bătut toate crâşmele. M-am întors acasă duminică pe la prânz. Era atât de cald în ziua aceea încât mi se înfundau sandalele în asfalt. Am intrat în casă şi m-am dezbrăcat. Eram tare supărată. Luasem o varză mare şi frumoasă şi el mi-a spus: "S-o faci călită că mie aşa îmi place..." Şi chiar aşa am şi făcut-o. Îl tot aşteptam să vină, ca să mâncăm împreună. În cele din urmă, m-am dus la frigider şi voiam să-mi pun să mănânc un pic.

O, Doamne, e adevărat!

-Nici n-am apucat să mănânc, c-a venit o vecină de vizavi şi mi-a strigat la poartă: "